

T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI

KARS MÜZESİNDE BULUNAN TÜRK DEVRİ METAL MUTFAK EYERLERİ
(18. YÜZYILDAN GÜNÜMÜZE KADAR)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Ercan ÇALI

Danışman
Prof. Dr. Recai KARAHAN

VAN-2011

T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI

KARS MÜZESİNDE BULUNAN TÜRK DEVRİ METAL MUTFAK EYERLERİ
(18. YÜZYILDAN GÜNÜMÜZE KADAR)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ercan ÇALI

VAN-2011

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu çalışmamın, jürimiz tarafından SANAT TARİHİ Ana Bilim Dalı'nda
YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

imza

Başkan :

Üye (Danışman) :

Üye :

Üye :

Üye :

Onay: Yukarıdaki imzaların, aşağıda geçen özetim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../.....2011

.....

Ç NDEK LER.....	I
ÖNSÖZ	III
KISALTMALAR	IV
1.G R	1
1.1. KONUNUN TANIMI VE ÖNEM	1
1.2. AMAÇ VE KAPSAM.....	2
1.3. KONUNUN SINIRI.....	3
1.4. MATERYAL VE YÖNTEM.....	3
2. KARS L N N CO RAF KONUMU VE TAR HÇES	5
2.1. CO RAF KONUM	5
2.2.TAR HÇES	6
3. MADEN SANTININ ANADOLUDAK TAR HSEL GEL M	9
3.1. NEOLOT K ÇA	9
3.2. KALKOL T K ÇA	9
3.3. TUNÇ ÇA I.....	10
3.4. DEM R ÇA I.....	11
3.4.1.Urartularda Maden Sanat,	11
3.4.2. Friglerde Maden Sanat,.....	12
3.4.3. Lidyal,larda Maden Sanat,	12
3.5. ORTA ÇA VE SONRASI MADEN SANATI	13
3.5.1 Anadolu Selçuklu ve Beylikler Dönemi Maden Sanat,.....	13
3.5.2. Osmanl, Maden sanat,.....	15
4. GELENEKSEL MADEN EL SANATLARI VE LK ÖRNEKLER	18
4.1. Geleneksel Maden El Sanatlar,.....	18
4.2. Maden Sanat,nda lk Örnekler	20
5. MADEN LEME TEKN KLER	23
5.1. Yap,m Teknikleri	23
5.1.2. Dövme Tekni i.....	23
5.1.3. Çökertme (Çukurlama) Tekni i	24
5.1.4 Yükseltme (Toplama) Tekni i	24
5.1.5. Döküm tekni i.....	26
5.1.6. Tornada Çekme (S,vama) Tekni i.....	25
5.1.7 Preste Basma tekni i.....	25

5.1.8. Madeni Parçalar, Birleştirme Yöntemleri	26
5.1.8.1. Perçin:	26
5.1.8.2. Lehim:	26
5.1.8.3. Kaynak:	26
5.2.Süsleme Teknikleri.....	26
5.2.1.Çalma ve Kazınma Tekniği.....	27
5.2.2. Kabartma Tekniği (Kakma-Repousse-Çarpma).....	27
5.2.3. Delik (Kesme, Ajur) Tekniği.....	27
5.2.4 Telkari ve Güherse Tekniği.....	28
5.2.5. Stampa Basma (Kalıpla Kabartma) Tekniği	28
5.2.6. Savatlama (Niello) Tekniği	28
5.2.7. Mıhlamacılık (Derli-Yar, Derli Taşlarla Süsleme) Tekniği	29
5.2.8. Mine Tekniği (Emaye).....	29
5.2.9. Kaplama ve Yaldız Tekniği.....	29
5.2.10. Kimyasal Yolla Altın Kaplama (Yaldız).....	29
6.KATALOG	31
7. DEĞERLENDİRME VE KARILAŞTIRMA	88
7.1. DEĞERLENDİRME.....	88
7.1.1. Eserlerin Türleri ve Formlar,.....	88
7.1.1.1. Türleri	88
7.1.1.2. Formlar	88
7.1.2. Malzeme	90
7.1.3. Yapım ve Süsleme Teknikleri	90
7.1.3.1. Yapım Teknikleri	90
7.1.4. Süsleme	92
7.1.4.1. Bitkisel Süsleme.....	92
7.1.4.2. Yaz,	92
7.1.4.3. Figürlü Süsleme	93
7.2.KARILAŞTIRMA	94
8. SONUÇ.....	98
9. KAYNAKLAR.....	100
10.ÖZET	103
11.SUMMARY.....	104

12.Ç Z M L STES105

13. FOTO RAF L STES107

ÖNSÖZ

Kars, Do u Anadolu bölgesinin önemli yerle im yerlerinden biri olup, maden sanat,n,n görüldü ü merkezlerden biridir. Anadolu topraklar,nda öteden beri geli en maden sanat, Osmanl, dönemi ile birlikte zirveye ula m, t,r. Tüm Anadolu'da oldu u gibi Kars ve bölgesinde de yo un olarak görülen maden sanat, XX. yy.,n ikinci yar,s,yla beraber a ,rl, ,n, h,zl, bir ekilde hissettiren sanayi devrimi, maden sanat,n,n eski önemini yitirmesine ve unutulmas,na sebep olmu tur.

Günümüzde birkaç merkez d, ,nda el yap,m, madeni mutfak e yas,, yok denecek kadar azd,r. Yok olmaya yüz tutmu bu sanat dal,n,n, bir sonraki nesillere aktar,lmas, ve Kars bölgesinde maden sanat, ile ilgili yeterli çal, malar,n yap,lmam, olmas, bizi bu konuda çal, maya yöneltmi tir.

Çal, malar,mda bana yard,mc, olan ve çal, mam,n her safhas,nda beni yönlendiren ve te vik eden hocam ve dan, man,m Say,n Prof. Dr. Recai KARAHAN' a tez yaz,m çal, malar,mda bana k,lavuzluk eden Say,n Prof. Dr. Abdülhamit TÜFEKÇ O LU ile Say,n Yrd.Doç. Dr. Mehmet KULAZ' a, foto raf ve çizim konular,nda beni yönlendiren Say,n Yrd. Doç. Dr. Yalç,n KARACA' ya, çal, ma konumun belirlenmesinde emek veren say,n Dr. Ela TA ' a, kaynak ve materyallerin belirlenmesinde bana yard,mc, olan Say,n Yrd. Doç. Dr. Oktay BA AK ve Say,n Yrd. Doç. Dr. Mehmet TOP' a, misafirperverli ini esirmeyen Kars Müzesi Müdürü Say,n Necmettin ALP' a, Arkeolog Hatice ÖZDEM R ile Sanat Tarihçi Kaptan Zeynel Abidin YA LI' ya ve arkada lar,m M. Hakan Ç MEN, Öner AH N, Hakan STEK' e ve ayr,ca çal, mam süresince göstermi olduklar, sab,r ve anlay, tan dolay, e ime te ekkür ederim.

Çal, man,n bu alanda ara t,rma yapacak olan ara t,rmac,lara yard,mc, olmas, en büyük dile imizdir.

Ercan ÇALI

VAN-2011

KISALTMALAR

a.g.e.	:Ad, geçen eser
a.g.m.	:Ad, geçen makale
bk.	:Bak,n,z
b k.	:Ba kalar,
C.	:Cilt
cm.	:Santimetre
ev.	:eviri
iz.	:izim
Env No	:Envanter Numaras,
H.	:Hicri
Kat.No:	Katalog Numaras,
Lev.	:Levha
M.Ö.	:Milattan Önce
M.S.	:Milattan Sonra
M.	:Metre
Sos.Bil.Ens.	:Sosyal Bilimler Enstitüsü
Vb.	:Ve benzeri
Vd.	:Ve devam,
Vs.	:Vesaire
yy.	:Yüzy,l
Y.Y.Ü.	:Yüzüncü Y,l Üniversitesi

1.G R

1.1. KONUNUN TANIMI VE ÖNEM

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım, z çalışmamda, Kars Müzesinde Bulunan Türk Devri Metal Mutfak Eşyaları, (18. Yüzyıldan Günümüze Kadar) başlıklı çalışmada bir grup madeni eserlerin tanımlanması, amaçlanmıştır.

Toplumların geçmi ve ya adları, kültürlerin, değerlerin günümüz insanları ile paylaşılması bir sonraki nesillere aktarmada yazının önemi kadar, el sanatları da bir o kadar önemli ve değerlidir. Günümüzde teknolojinin ilerlemesi sonucunda yok olmaya yüz tutmuş bu sanat dalında, içinde yaşadığımız döneme tekrar entegre etmek ve bir sonraki nesillere aktarmayı bir sorumluluk, duyarlılık ve sevgisiyle olan tutumumuz itibarıyla Kars Müzesinde yer alan 18. Yüzyıldan bu yana Türk Devri Metal Mutfak Eşyaları ele alınarak malzeme ve süsleme teknikleri açısından katalog düzeniyle ele alınması ve tanımlanmaya çalışılmıştır.

İnsanoğlu tabiat gereği içinde yaşadığı koşullar doğrultusunda kendi ihtiyaçları paralelinde varoluşu ile birlikte zorlukları altında ihtiyaçları karşılamak, örtünmek ve korunmak amacıyla el sanatları ürünlerinin ilk örneklerini vermiştir. Daha sonra gelişerek çevre şartlarına göre değişimler gösteren el sanatları, ortaya çıktıkça toplumun duygularını, sanatsal becerilerini ve kültürel özelliklerini yansıtarak hale gelerek "geleneksel" vâsfe kazanmıştır. Ahşap, ta ve pîmi topraktan yararlanmaya başlamıştır. Bilgi ve birikiminin de artmasıyla beraber daha kolay, pratik ve dayanıklı alternatifler değerlendirilerek uzun ömürlü ve yapımı kolay malzemeler arayışlarına girmişlerdir. Bu itibarla Tunç Devri ile birlikte madeni ürünlerin, öncelikle mutfak eşyası, avcı ve savaş aletleri başta olmak üzere kullanılmaya başlanmıştır. Böylelikle mevcut koşullar da dikkate alınarak, çeyitli kullanım alanlarına sahip bir takım deşik ebatlarda hafif ve dayanıklı eserler oluşturulmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda eserlerin erken dönemde kullanılan dövme tekniği ile beraber döküm ve sıvama tekniklerinin keşfi, maden sanatında önemli ilerlemeler kaydetmiştir.

İnsanoğluna yönelik ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkan el sanatları, ev eşyalarından süslemeye, ticaretten sanata kadar birçok alanda kullanılmıştır. Unları içerisinde madenden yapılanları önemli bir yere sahiptir. İlk çağlardan günümüze belli bir gelişim çizgisi gösteren bu eserler kültür ve uygarlık tarihi açısından önemli etkiler bırakmıştır.

Türk Sanatında da madenin kullanılması ve madenden yapılan eserler eski çağlardan günümüze kadar belli bir gelişim çizgisi göstermiştir. Bu gelişim, Büyük Selçuklular ve Anadolu Selçuklular ile sürer ve Osmanlılara kadar uzanır. İslam maden sanatı, içinde Büyük Selçuklu dönemi, gerek yapılmış tekniği gerek form bakımından öncülüklerin ortaya çıktıkça, bir evredir. Selçuklularla beraber Osmanlılar, maden sanatı konusunda verdikleri ürünler, dünya müzelerindeki koleksiyonlar arasında önde gelen örneklerdir.¹

¹ Ülker Erginsoy, "Maden Sanatı", Eczacıbaşı, Sanat Ansiklopedisi, II, İstanbul, 1997, 1143.

Bu itibarla, daha çok Osmanlı dönemine ait olan Kars Müzesi'ndeki Türk Devri Metal Mutfak Eşyaları'nın tanıtılması önemli oldu u, yakın bir geçmişte atalarımız, kültürel değerlerinin günümüze ve bir sonraki nesillere ilham ve rehberlik edebilecek olan insanlarımızla araştırmaları, gereğini bir görev bildik.

1.2. AMAÇ VE KAPSAM

El sanatları, gerek tarihi ve gerekse de tarih öncesi dönemleri aydınlatmada büyük bir öneme sahiptir. Geçmişte yaşamayan toplumları ortaya koydu u bu kültür mirasına, günümüz insanımızın sahip olduğu sonraki nesillere aktarması, büyük bir önem arz etmektedir.

El sanatlarında önemli bir yer tutan madeni eserler deri, ahşap, seramik ve dokumalara nazaran daha sağlam olduklarından, günümüze daha fazla ulaşımları, görüyoruz. Bu bağlamda madeni eserler, yapıldığı dönemin özelliklerini ve değer yargılarını, tarihinden, bağlamından, olduğu dönemin aydınlatılmasında ümitsiz ki birinci derecede belge niteliği taşıyıcılar.

Yakın geçmişte Türk toplumunun tarihi, kültürel, sosyal ve sanatsal değerlerine ayna tutan alanlardan biri olan madeni mutfak eşyaları, bakımından Kars Müzesi'nde önemli eserler barındırmaktadır.

Araştırma ve incelemelerimizin öncelikli amacı, Kars Müzesi'nde yer alan 18. Yüzyıldan günümüze kadar Türk Devri metal mutfak eşyaları, geleneksel el sanatları, disiplin ve terminolojisi kapsamında ve katalog düzeni içinde tanıtmak ve benzer kültürlerle olan ortak noktaları, saptamak, farklı olan durumları, da ortaya koymaktır.

Bu itibarla müzede yer alan Türk devrine ait metal mutfak eşyaları, şimdiye kadar incelenmemiş olması, bizi bu konuda çalışmaya sevk etmiştir.

Söz konusu müzede Türk Devrine ait birçok eserlerin olduğu görülmüştür. Türk toplumunun kültürel birikimini ortaya koyan bu eserlerle ilgili bu müzede yüksek lisans tezine önemli ölçüde katkı sağlayan madeni mutfak eşyaları, çalışmamızın konusu olarak seçilmiştir. Böylelikle süsleme form ve yazıkuşaklar, açısından dikkate alınarak en önemlileri seçilmi ve tanıtılmaya çalışılmıştır.

1.3. KONUNUN SINIRI

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığımız çalışmada, Kars Müzesi'nde yer alan 18. Yüzyıldan günümüze kadar ki Türk devri metal mutfak eşyaları, incelenecek, araştırılacak ve tanıtılmaya çalışılacaktır. Müzede bu döneme ait eşyaların adet olarak fazla olduğu dikkate alınarak eserlerin seçimsel olarak ele alınması için karar verilmiştir. Bu örnekler içerisinde form, tür ve teknik bakımından farklı özellikler gösteren eserler tanıtılmaya çalışılmıştır.

1.4. MATERYAL VE YÖNTEM

Maden sanat, ile ilgili pek çok konu ara t,r,lm, , incelenmi ancak do rudan Kars Müzesi'ndeki madeni eserleri konu alan bir çal, ma yap,lmam, t,r.

Çal, ma konumuzu kapsayan madeni mutfak eserlerin yap,m ve süsleme teknikleri ile ilgili olarak bir tak,m çal, malar yap,lm, t,r. Bu çal, malara örnek olarak Ülker Ergin soyğun maden sanat, ile ilgili makalesi² ve . Gündü Kayao luğun³ Maden çili inin Dünyü, Bugünü ve Yar,n,ö adl, makalesi, Oktay Belli ve . Gündü Kayao luğun birlikte haz,rlad,klar, Anadolu'da Türk Bak,rc,l,k Sanat,n,n Geli imi adl, kitap, H. Örcün Bar, taç,n,n Türk El Sanatlar, adl, eseri, Fulya Bodurğun Türk maden sanat, adl, kitab,, Oktay Aslanapaç,n,n maden sanat,⁴ ile Zeki Sönmez'in on alt,nc, Yüzy,l Maden Sanat, adl, makalesi⁵ bu alanda madeni eserlerin yap,m,nda kullan,lan malzeme ile yap,m ve süsleme tekniklerini ele alan kaynaklar aras,nda önemli bir yere sahiptirler.

Çal, mam,n ilk a mas, konu ile ilgili kaynak ve dokümanlar,n toplanmas, olu turulmu tur. Bununla ilgili olarak Kars Müzesi ar iv bilgileri, l Halk kütüphanesi ve Kars'taki madeni e ya satan dükkânlar, Kars Belediye Kütüphanesi, Yüzüncü Y,l Üniversitesi merkez kütüphanesi ile baz, kamu kurumlar,nda ara t,rma ile ilgili kaynak taramas, yap,larak gerekli bilgilere ula ,lmaya çal, ,lm, t,r.

Daha sonra Kars ilinin co rafi konumu, tarihçesi hakk,nda k,sa bir bilgi verilerek maden sanat,n,n Anadolu'daki geli imiyle birlikte bu günkü durumu ve maden i letmecili inde kullan,lan araç gereç, malzeme ve teknikler ana hatlar,yla ilgili bilgi verilmi tir.

Çal, mam,z,n ikinci a mas,nda Kars Müzesi'ne gidilerek Kültür Bakanl, ,nca verilen izin do rultusunda müze müdürünün görevlendirdi i yetkililerin gözetiminde eserler incelenmi tir. Bu kapsamda eserlerin tek tek foto raflar, çekilmi , ölçüleri al,nm, detayl, bir ekilde ele al,nm, t,r. Ard,ndan çal, maya konu olan eserlerin envanter kay,rlar, taranarak gerekli bilgiler elde edilmi tir.

Bu bilgiler do rultusunda katalog k,sm,nda eserlerin türleri, müzedeki envanter numaralar,, formlar,, yap,m ve süsleme teknikleri ve malzemeleri belirtilerek ayr,nt,l, tan,malar, yap,lm, t,r. Eserler katalog bölümünde türleri dikkate al,narak belli bir düzen içinde tan,t,lm, t,r.⁶

² Erginsoy, a.g.e,"Maden Sanatı", Eczacıbaşı, Sanat Ansiklopedisi II, İstanbul, 1997, 1443

³ İ.Gündü Kayaoğlu, " Maden İşçiliğinin Dünyü Bugünü ve yarını" Türkiya'de Sanatın Bugünü ve Yarını I. Ulusal Sanat Sempozyumu Tebliğleri, Beypazarı, 1985, 441 vd.

⁴ Oktay Aslanapa,"Maden Sanatı", Yüzyıllar Boyunca Türk Sanatı, İstanbul,1977

⁵ Zeki Sönmez, "On Altıncı Yüzyıl Maden Sanatı," Mimar Sinan Dönemi Türk Mimarlığı ve Sanatı, istanbul, 1988

⁶ Çalışmada kullandığımız yapım ve süsleme teknikleri ile ilgili kaynakların yanı sıra, Kars da bakırcılıkla uğraşan ustalardan elde edilen bilgiler incelenerek araştırma tamamlanmıştır.

Katalog kısmından sonra öDe erlendirme ve Kar ,la t,rmaö bölümünde örnekler hem kendi aralarında, hem de başka yerlere ait benzer örnekleri ile de erlendirilerek kar ,la t,rma yoluna gidilmiştir.

Sonuç bölümünde ise çal ,ma konusunu oluşturan bilgiler genel hatları ile özet olarak sunulmuştur. Kaynakça kısmı, verildikten sonra foto raf ve çizim listesi sunularak araştırma sonuçlandırılmıştır.

2. KARS İLİNİN CO RAF KONUMU VE TAR HÇES

2.1. CO RAF KONUM

Kars ili, [Do u Anadolu Bölgesi](#)'nin, [Erzurum - Kars Bölümü](#)'nde yer alır. Kuzeyinde [Ardahan](#), doğusunda [Ermenistan](#)'la, güneyinde [İ d.r](#) ve [A r.'yla](#), batısında ise [Erzurum](#)'la çevrilidir.⁷

Rakım, ortalama 2000 metreyi bulan Kars ili, topraklarının büyük bölümü yaylalardan oluşur. Akarsu vadileriyle yer yer parçalanmış ilde yaylalar dalgalı, düzlüklerden oluşur. Kars ilinde yer alan önemli yükseltiler şunlardır: Allahuekber Da ları, Kars da , Akbaba, Alada ve A a , da . [Aras Nehri](#) ve [Kura Nehri](#), çir topraklarından geçerek [Hazar Denizi](#)'ne dökülmektedir.

⁷ Kars İl Kültür ve Turizm Rehberi, Kars, 2003

Kars ili genellikle bas,nc, n, yaz, n ise Akdeniz ve Güneydo u Anadolu Bölgesi üzerindeki alçak bas,nc, n sisteminin etkisi alt,ndadır. İlde [karasal iklim](#) hakimdir. K, lar, kurak, yazlar, ise ya , l, geçen ilde k, , n s, cakl, klar -39 °C'ye kadar dü er. Karla kapl, gün say, s, 120'den fazladır. Bu ildeki iklim tipi di er do u illerine göre farklıl, klar göstermektedir. Örnek olarak en çok ya , , n [yaz](#) mevsiminde ya d, , gösterilebilir. Kars ili dahilinde yaz aylar, nda ilçeden ilçeye s, cakl, k farklıl, klar, gözlemlenmektedir. Örne in [Akyaka](#), [Arpaçay](#), [Digor](#) ve [Ka , zman](#) ilçeleri, [merkez ilçe](#) ba ta olmak üzere [Sar, kam](#), , [Selim](#) ve [Susuz](#)'dan daha s, cak olur.⁸

Ya anan sert iklim ko ullar, ndan ötürü il genelinin do al bitki örtüsü [bozk, rd, r](#). Ormanlar, da lar, n yüksek kesimlerine kadar ç, kar. 'Sar, kam, Ormanlar,' buna bir örnektir. İl genelindeki yayla ve platolar, n çay, rlarla kaplanmas, sayesinde yayla hayvanc, l, , büyük önem ta , maktadır. Yörede [Dünya](#)'n, n ba ka hiçbir yerinde yeti meyen nadir bitki türleri bulunmaktadır.

Bütün bu co rafi artlar ve iklim özellikleri Kars da ekonomiye de yans, m, ve tar, m ve hayvanc, l, , n geli mesinde etkili olmu tur. Kars ili ekonomisi büyük bir oranda tar, m ve hayvanc, l, a dayal, d, r.⁹ Kars ili arazisinin %34,7'si [tar, m](#) arazisidir. İl genelinde ba ta hububat (bu day, arpa) üretimi olmak üzere yem bitkileri ve endüstri bitkileri yeti tirilmektedir. En çok üretilen ürün [bu dayd, r](#). Y, ll, k üretim 234.631 tonun üzerindedir. Bunu 170.984 tonla [arpa](#) ve 74.400 tonla [eker pancar](#), izlemektedir. İl genelinde en çok üretilen ürünlerden olan tah, llard, r. Bunda ilin iklim yap, s,, yer ekileri ve co rafi konumunun büyük etkisi vard, r.

Bu ürünlerin d, , nda ba ta Digor ve Ka , zman ilçeleri olmak üzere meyve ve sebze üretimi de yap, lmaktadır. Meyve üretiminde ba , n, [kay, s](#), , [elma](#) ve [ceviz](#) çekmektedir. İl genelinde en çok yeti en sebzeler ise s, ras, yla [beyaz lahana](#), [so an](#) ve [taze fasulyedir](#).

Kars ili k, rsal, ndaki en temel ekonomik sektör co rafi faktörlerin etkisiyle [hayvanc, l, kt, r](#). Çay, r ve mera arazileri %39,2 ile tar, msal araziden daha geni tir. Bu oran, n büyük olu u ilde özellikle küçük ve büyükba hayvanc, l, , n, n geli imine büyük katkı sa lamaktadır. Yo un olarak koyun, keçi, s, , r ve az da olsa manda önemli bir yer tutmaktadır. Bunun d, , nda özellikle ar, c, l, k ba ta olmak üzere kümes hayvanc, l, , ve bu hayvanlar, n say, s, ve ürettikleri bal ve yumurta say, lar, da il halk, n, n geçimine katkı sa lamaktadır. Ka ar ve bal haricinde üretilen hayvansal ürünler pazarlanmamaktadır. Ancak bu ürünler sadece yöre halk, n, n ihtiyaçlar, n, kar , lamaktadır.¹⁰

2.2.TAR HÇES

⁸ Kars İli Kültür Envanteri, Kars, 2009

⁹ Ahmet Ali Arslan, Kuzey-Doğu Anadolu (Kars) Türk ve Kuzey Britanya edebiyatında masallar, Ankara, 2000

¹⁰ Ahmet Saltık, Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı açısından Kars' ta hayvancılık, süt değerlendirme ve "Kars süt fabrikası", Ankara, 2003, 17-21

Kars ili toprakları, tarihi, yapıları birçok arkeolojik kazı, çalılar, mazarlarında yaklaşık iki milyon yıl öncesinde yaşanan Yontma Ta Devri'ne kadar uzandığı görülmektedir.¹¹ Araştırmalarda Kars'ın tarih öncesi çağlardan buyana yerleşim merkezi olduğu anlaşılmaktadır. Kür (Kura) ve Aras (Araz) nehirleri boylarında yapılan kazılarda bunun izlerine rastlanılmaktadır.

Kars adının kaynağı, Karsaklardan gelmektedir. M.Ö. 130-127 yıllarında Kafkas dağları, kuzeyinde ve Dağstan'da gelerek Kars çevresine yerleşimi, buraya adları, vermişlerdir. Bu durumda Türkiye'deki en eski Türkçe dil adını kazanmış, t.r. Divan-, Lügat it Türkçe Kars deve veya koyun yününden yapılmış elbise, alku dokuma anlamındadır.¹²

Yazın, tarih dönemleri Kars bölgesinde Urartularla başlamaktadır. M.Ö. IX. ve VI. yüzyıllar arasında Van Gölü çevresi merkez olmak üzere kuzeyde Çıldır, kuzeydoğuda Gökçe Gölü çevresi, doğuda İran içleri, güneydoğuda Urmiye Gölü, güneyde Anıurfa, batıda Fırat Irmağı ile sınırlanan bölge Urartu Krallığının egemenliği altındadır.¹³

M.S. 7. asrda salar ordular, bu bölgeyi fethedince Ermeni derebeyleri, Abbasi halifelerine tabi oldular. Bölge ahalisi, küteller halinde salimiyetle cereflenerek, salimiyet, Kars ve civarında hızla yayıldı.¹⁴ Onuncu asrın ortasında Kars'a 50 km mesafede Ani şehri inşa eden Ermeni derebeyleri 1044'te Bizanslılar tarafından bölgeden kovuldular. Yirmi senelik Bizans hâkimiyetinden sonra büyük Türk Hakanı, Selçuklu Sultanı, Alparslan 1064'te Ani'yi fethederek Bizanslıları, buradan attı. Kars, Anadolu'nun Türkler tarafından fethedilen ilk parçası oldu. Bu fetih 1071 Malazgirt Zaferinden yedi sene önce oldu.

Alparslan'ın 1064 yılındaki " İlk Rum Seferi" ile alınan yerler bir daha Bizanslıların eline geçmemiştir. Rumlar buralardan atılıp, merkezi Ani'de olan ve Selçuklulara bağlı Ani ödedikleri hükümeti kurmuşlardır; imdiki Türkiye'nin yani Küçük Asya'daki Müslüman Türk Devleti'nin temelleri de bu yolda Alparslan'ın eliyle atılmıştır. 1064 yılı, fetihleri, millî varlıklarımız ve dünya tarihi bakımından önemlidir. Alparslan ve oğlu Melikşah döneminde Kars ve civarlarında, içinde bir dönem, t.r. Yalnız Melikşah'ın oğulları arasında taht için yapılan mücadele Kars yöresinde de düzensizliğin baş göstermesine neden oldu.¹⁵

Bir süre sonra Saltuklular Ani şehrine gelmiş fakat Gürcüler Saltuklular, büyük bir bozguna uğratmış, t.r. Bunun üzerine Ani halkı, Fahrettin Sıddık, ülkeden kovuldu. Gürcü Kralı, Dimitri'nin oğlu III. Giyorgi, yerli Ermeni halkı ile anlaşarak şehri ele geçirdi. Ani'nin

¹¹ www.kars.bel.tr

¹² Kars Kültür ve Sanat Derneği, Eski yeni fotoğraflarla Kars = An illustrated story, Kars, 2010

¹³ www.kars.gov.tr

¹⁴ Prof. Dr. Abdüsselam Uluçam, XIX. YY. Kars kent dokusu oluşumunda meydana gelen değişimler ve gelişmeler = Urban changes and developments of Kars during XIX th century, Van, 2004

¹⁵ www.kars.bel.tr

Hristiyanlar, n eline geçmesiyle bölgedeki Müslüman beyler bir birlik olu turdular . Fakat , ehir ele geçiremediler. Ani ehri 1164 y,l,na dek Gürcü egemenli inde kald,. Ancak , Ani ehri 1164'te tümüyle Selçuklular',n eline geçti.

Kanuni Sultan Süleyman 1534'te yapt, , sefer sonucunda Kars', Osmanl, egemenli i alt,na ald,. 1548 yaz,nda Kars', imara giri mi ken , Süleyman Çelebi daresinde 5000 atl, da karakol olup Safili s,n,r,n, bekliyordu. Yaz,n Tahmasp o lu smail Mirza ile gelen Kaçarl, Gökçe Sultan idaresindeki büyük bir Safili ordusu ans,z,n Kars', bast,. Kars',n yap,lan yerleri söktürölüp, y,k,ld,. Bu Safili ak,n,ndan cesaretlenen Atabekliler de taarruza geçip Yusufeli, Artvin ve Tortum bölgelerini geri ald,lar. 1548 sonbahar,nda Erzurum'a gelen bir Osmanl, ordusu, padi ah,n buyru u ile H.955 Recep ay,nda Atabekliler yurduna girip buralar, yeniden fethettiler.¹⁶

Kars ilinin milli mücadele tarihi, I.Dünya Sava , öncesinden Cumhuriyet'e de in uzanan kesintisiz bir süreci yans,tmaktad,r. 19. yüzy,l sonlar,ndan 20. yüzy,l ilk çeyre ine de in art arda Rus , Ermeni ve ngiliz i gallerine u ram, t,r. Türkiye'nin I.Dünya Sava ,'na girmesi ile Kars elimizden ç,km, t,r. Nihayet kurtulu sava ,m,m,zda Ekim 1920'de Kaz,m Karabekir yönetimindeki Türk Ordusu Karsø alarak Türk topraklar,na katm, t,r.¹⁷

¹⁶ www.kars.gov.tr

¹⁷ Meydan larousse, "Kars", Maddesi,XII,İstanbul 1973.

3. MADEN SANATININ ANADOLUDAKI TARİHSEL GELİŞİMİ

3.1. NEOLİTİK ÇA

Neolitik Çağ insanın hayat mücadelesinde kazanımlı olduğu en yeni ve en önemli tarihsel gelişimlerinden biri olan yerleşik hayata geçişini sağlayan bir gelişme ve ilerlemedir.¹

İnsanlık tarihi açısından o günün koşulları, içerisindeki en ve olgunlaşmış günümüze değin gelen kentsel hayatın temelleri atılan Neolitik Çağ'da meydana gelen değişimler ve dönümler insan hayatını kolaylaştıracak bir çok yenilikleri arkasından getirmiştir.

Madencilik in Anadolu'da topraklarda ilk defa kendisini gösterdiği ve bu bağlamda Anadolu'nun maden ve madencilik sanatının başlangıcı olduğu düşünülmektedir. Kaz, çal, malar, ile birlikte elde edilen buluntulardan bilim dünyasına da kabul görmüştür.

Madenler arasında altın parlaklığına da etkisiyle hemen fark edilmesine karşın, bakır Anadolu topraklarında yaklaşık 10.000 yıl önce çeşitli ihtiyaçlarda kullanılmak üzere işlendiği metalürjinin ilk dalı olarak kesinleşmiştir.

Neolitik Dönem yerleşim merkezlerinden olan Diyarbakır-Çayönü (M.Ö.8200-7500) ve Aksaray-Akalkalın Höyük (M.Ö.7800-7600) ve Urfa-Nevala Çori Höyüğünde bulunan bakır buluntular, insanın ilk madeni serüvenleri olduğunu göstermektedir. Burada yaşamını sürdüren insanlar (nabit) doğaldaki bakır toplayıp, bir çok alet araç ve gereçle birlikte bir takım süs eşyaları yapmış, görülmektedir.²

3.2. KALKOLİTİK ÇA

Bu dönemde madenlerin artık daha ileri düzeyde işletildiği görülmektedir. İnsanın hayatını sürdürmesinde mücadelesinde savunmasız olmaktan öte artık işledikleri madenlerle hayatını

¹ Veli Sevin, Eski Anadolu ve Trakya (Başlangıcından Pers Egemenliğine Kadar), İletişim yayınları İstanbul,2003,45.

² Oktay Başak, Diyarbakır Arkeoloji Müzesi ile Cahit Sıtkı Tarancı Müzesi'nde Bulunan Türk İslam Dönemine Ait Bir Gurup Madeni Eser,(Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayınlanmamış Doktora Tezi),van,2004,13.

kolayla t,rd, ,n, görmekteyiz. Bu dönemde maden hemen hemen her alanda kullan,ld, , bir ivme kazanm, t,r.³

Kalkolitik dönemde yak,n do u ve çevresinde M.Ö. 5000 y,llar,nda ta la madenin yan yana kullan,ld, , bir dönemdir. Yine bu ça ,n ilk dönemlerinde ilk dökümleri olan ufak bak,r aletler üstü aç,k kal,plara dökülmekteydi. ranøda Sialk ve Susaøda bu yöntemle üretilmi M.Ö. 4250-4200ø ait çe itli örneklere rastlan,lm, t,r.

Sonuç itibar,yla Anadolu bu dönemde maden ve madencili alan,nda epeyce ileri gitmi tir. Cevheri i letip ve elde edilen bak,r madenini Mezopotamya ve M,s,r gibi çok geli mi büyük uygarl,klara ihraç etmeyi bile ba arabilmi tir.⁴

3.3. TUNÇ ÇA I

Tunç Ça , Anadolu'da M.Ö. IV. Binin sonlar, ile III. Binin ba lar,nda ya anm, t,r. Maden i letmecili i bu dönemde daha çok ticari hayatta ön plana ç,km, t,r.

Neolitikten beri kullan,lan bak,ra, M.Ö. 4. binin sonunda bir miktar kalay katarak elde edilen bu ala ,m, maden sanat,nda yepyeni bir ç, ,r açm, t,r. Bu dönemde insanlar tuncu elde edebilme gayretini göstererek, çok etkili silahlar,n üretilmesine imkân tan,d,lar. Yine ayn, ekilde dayan,kl, zarif hafifi ve estetik e yalar,n yap,m,nda da çok etkili oldu.⁵

Tun ça ,nda bronz madeninin kullan,lm,as,n,n yan,nda ba ta alt,n, gümü , bak,r, elektron ve demirle beraber bir çok madenin i lenmesi görölmektedir.

Besin üretimi alan,nda oldu u gibi, metal i leme alan,nda da teknolojik geli meler her bölgede e zamanl, olarak ya anmam, t,r. Tunç Ça ,na Anadolu'da MÖ 3000, Girit, Ege Adalar, ve Yunanistan'da MÖ 2500, Avrupa'da ise MÖ 2000 y,llar,nda ula ,labilmi tir. Anadolu'da MÖ 3000-1200 y,llar, aras,nda ele al,nan Tunç Ça , kaz,lar,nda bulunan çanak çömle in yap,s,na, üretimde ve mimaride kullan,lan teknolojinin düzeyine göre Erken, Orta ve Geç Tunç olmak üzere üç evrede incelenir.⁶

Bu devirde ya ayan insanlar hayvanc,l,k ve ziraatla birlikte ticaret ve maden i leriyle u ra m, lard,r.⁷ Her türlü madeni çok iyi i lemi lerdir. Madencilikte döküm ve dövme tekni i kullan,lm, t,r. Eserlerin nicelik ve nitelikleri, bu ça insan,n,n sanat ve madencilik konusunda önemli bir düzeye geldiklerini ortaya koymaktad,r.

Dönemin önemli merkezlerini Alacahöyük, Horoz tepe, Eski yapar, Kültepe, Mahmatlar, Kayap,nar kentleri olu turmaktad,r. Alacahöyük'te ke fedilen mezarlarda bulunan

³ Erginsoy,a.g.m.1141.

⁴ Başak,a.g.e.,14.

⁵ Sevin,a.g.e.,45.

⁶ Celal Esat Arseven, Türk Sanatı, İstanbul,1970,10.

⁷ Anonim,Anadolu Medeniyetleri Müzesi,Ankara"tarihsiz",26.

ölü hediyelerinin ço unu alt,n, gümü , elektron ve tunç e yalar olu turmaktad,r. Kehribar, akik, kaya kristali, demir ve pi mi toprak olanlar da görülür.⁸

Maden teknolojisinde önemli bir a ama da demir cevherlerinin ar,t,larak demir-karbon kar, ,m, yap,larak çeli in elde edilmesidir. Dövme demirin elde edilmesi ilk kez Anadolu'da yap,m,na ba land, , kabul gören verilerden anla ,lmaktad,r.⁹

Anadolu ya ayan uygarl,klar aras,na Hitit mparatorlu u döneminde geli me gösteren demir ve çeli in M.Ö. II. Binin sonunda Demir Ça ,na geçi i sa lam, t,r.

3.4 DEMİR ÇA I

3.4.1.Urartularda Maden Sanat,

Urartular demir Ça ,nda en büyük madenci toplum pay,na sahiptir. Tarihte M.Ö. I. Binde Anadolu'da ve ön Asya'da madenci bir toplum olarak da yer almaktad,r.

Urartular,n demir madencili inde üstün bir ba ar, göstermesinde ço unlukla demir ve alt,n, bak,r, gümü gibi madenlerden veya tunçtan yap,lan eserlerde göze çarpan çe itlilik ve teknoloji Urartu krall, ,n maden i leme ve üretim merkezi olmas,n, sa lam, t,r.¹⁰

Urartulara ait yap,lan kaz, çal, malar,nda maden alan,nda Van bölgesinde Ennis, Evditepe ve Nekropolündeki bulgular maden alan,nda ileri düzeyde olduklar,n, göstermektedir. Eski Demir Ça ,na ait Urartulardan kalma demirden yap,lm, çe itli e ya tak, ve silahlar bulunmu tur.¹¹

Urartular,n madeni i leme ve maden toplumu olmalar, ile yetenekli olu lar,n, ayr,ca a a , ve yukar, Anzaf Kalelerinde ortaya ç,kar,lan e ya ve silahlar, bronz levhalar, kalkan, disk. Ok uçlar, gibi çe itli madeni araç gereçlerden görebiliyoruz.

Tüm bu üstün madeni i leme yeteneklerinin yan,nda mutfak e yalar,nda fazla madenini kullan,lmad, , görülmektedir. En belirgin maden i letmecili i Tunç levha olu turmaktad,r. Tunç ve demirin yan, s,ra da alt,n, i leyerek çok say,da de i ik yap,m ve süsleme tekniklerini kullanarak bir e yay, yapm, lard,r.¹²

Anadolu maden sanat, temsilcilerinden en önemlisi olan Urartular bu alanda ne kadar söz sahibi olduklar,n, dünya miras,na b,rakt,klar, eserleri ile kendilerini kan,tlam, lard,r.

3.4.2. Friglerde Maden Sanat,

⁸ Erginsoy a.g.m.,1142.

⁹ Sevin,a.g.e.,34.

¹⁰ Muzaffer Göer,"Türklerde Sanayi",Belleten,II,78,Ankara,1983,437.

¹¹ Oktay Belli, " Demir Çağ'da Doğu Anadolu Bölgesinde Demir Metalorjisi", Anadolu Demir Çağları/ Anatolian Iron Ages, Editör, Altan Çilingiroğlu, İzmir, 1987,89.

¹² Veli Sevin, Eski Anadolu ve Trakya (Başlangıcından Pers egemenliğine Kadar), İletişim yayınları, İstanbul, 2003,45.

Frigler Urartularla birlikte M.Ö. 1200-700 yıllarında Demir Çağı Anadolu'suna mührünü vuran bir uygarlık, Anadolu'ya pimi topraktan yapılmış kap formlar, metale uyarlayan ve yine Anadolu'da daha önce örneklerine rastlanılmayan yeni kap formların, da kazandarak kendilerine özgün bir takım eserler ortaya koymuşlardır.¹³

Kral ehrinde yaşamış olan Frig Kral Ailesi ve asil zenginler, öldükten sonra üstü büyük torak tümseklerle örtülü, ardıç ve sedir ağacı gibi kütüklerle yapılmış, mezar odaları, içeren Tümülüslerle gömülüyordu.¹⁴ En önemli Frig Tümülüsleri, başkent Gordion, Afyon-Eski şehir yöresi, Ankara'daki Orman Çiftliği ve Anıtkabir alanı, içinde bulunmaktadır.¹⁵ Bu mezarların en büyüğü Kral Midas'a ait olduğu sanılan Gordion'daki mezar anıtında, oyma ve kakma, motiflerle süslü uçayaklı masalar, olan tunç kazanlar sergilenmiştir.¹⁶

3.4.3. Lidyalılarda Maden Sanatı,

Lidyalılar Anadolu'nun yerlilerinden olup Hitit-Luvi kökenindedirler. Lidyalıların bölgelerinde zengin altın rezervlerinin olması, yakındaki Doğu'nun önde gelen devletleri arasında önemli bir yer tutmasını sağlar. Bölgede henüz fazla tanınmayan bu değerli madenin M.Ö. 7. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlanması, Lidyalıların zenginleşme ve güçlü bir toplum haline getirmişlerdir.¹⁷

Lidya sanatının kökeni bronz çağına kadar uzanır. Ülkeleri, Frigya Kralı Midas'ın Kimmerler saldırısından sonra en kuvvetli krallık olmuştur. Lidya sanatı, seçkin Anadolu kültür ürünlerinin mirasçısı ve Yakındoğu'daki en büyük rakipleri olan Pers sanatının ilham kaynağı ve öreticisi olmuştur.¹⁸

Lidya sanatının gelişimi, Anadolu geleneğini sürdürmesinden, sanatçıların ve ustaların, sanat ve mimarlık için Pers ülkesine, Pasargade ve Susa'ya kadar göndermesinden, değerli mücevherat ve metal işlerini Yunan saraylarına ve mabetlerine kadar yollamasından anlaşıyor. Lidyalıların fildişi işlemeciliği ve adak figürlerinin yapımına katkıları, da yeni araştırmalarla günümüzün, çakırtır.¹⁹

Bu dönemde M.Ö. I. Binin maden sanatına kattığı, en önemli gelişme halk arasında Sarı Bakır diye nitelenen bakır-çinko alaşımı, olan pirinç alaşımına kefidir. Rengi altın benzeyen pirincin dövme tekniği için olduğu kadar. Döküm tekniği için de uygulanabilir bir malzemedir.

3.5. ORTA ÇAĞ VE SONRASI MADEN SANATI

¹³ Başak, a.g.e., 17.

¹⁴ Sevin, a.g.e., 281

¹⁵ Erginsoy, a.g.m., 1141.

¹⁶ Anadolu Medeniyetleri Müzesi, 192. (Komisyon).

¹⁷ Sevin, a.g.e., 281.

¹⁸ Sevin, a.g.e., 18.

¹⁹ Erginsoy, a.g.m., 1144.

Anadolu topraklarında kendini bulan ve bu bölgede doğan maden sanatı, gelişim ve dönüşümü gerçeğe bürünen Ortaçağ medeniyetlerinin de etkisi göz ardı edilemez. Başta Roma ve Bizans imparatorlukları, mimaride göstermiş oldukları kadar, küçük el sanatları alanlarında da ileri bir seviyede oldukları bilinmektedir.²⁰ Etkilerinden bahsederken birkaç eserleri ile de örnek gösterebiliriz: Dini törenlerde kullanılan kupa, kandelabre, kandiller gibi eşyalardan söz edilebilir.

Bizanslı maden ustaları ve sanatçıları, eserleri sadece ekilemekle kalmamış, bunun yanında süslemeye de önem vererek çeşitli teknikler kullanma gayretini göstermişlerdir. Süslemede özellikle özgün yaklaşımlar ortaya koymuşlardır. Bunlardan en önemlisi mine tekniği ile süslenmiş en güzel örnekler ki bu örnekler İslam maden sanatına da geçmiştir. Yakın zamanda bu örnek süslemeler IX ile XII. yüzyıllar arasında Bizans sanat eserleri arasında görülmektedir.

3.5.1 Anadolu Selçuklu ve Beylikler Dönemi Maden Sanatı

1071 Malazgirt Zaferi ile Anadolu'nun kapıları, Selçuklulara açılmaya başlamış, beraber yerleşme süreci başlamış, tı. Tabiiyetle Selçuklular geldikleri bölgelerdeki gelişimi madencilik faaliyetlerinin de birikintisini de taşıyorlardı.²¹

Anadolu'ya yerleşmeleri ile beraber faal olan maden ocakları, yanında yeni ocaklar arayışları da devam etmekte idi. Selçuklu tarihinde bu dönemde başta bakır olmak üzere gümüş, demir ve boraks madeni olmak üzere birçok madenin işletildiğinden bahsedilir ve üretilen eşyalar, ihraç edildiğinden de söz edilmektedir.²²

Türk maden sanatının uzun bir gelişim süreci vardır. Orta Asya'dan başlayan bu gelişim, Büyük Selçuklular ve Anadolu Selçuklular ile sürer ve Osmanlılara kadar uzanır. İslam maden sanatı içinde Büyük Selçuklu dönemi, gerek yapı, teknik gerek form bakımından öncül tiplerin ortaya çıkması, bir evredir. Büyük Selçukluların maden sanatı konusunda verdikleri ürünler, dünya müzelerindeki koleksiyonlar arasında önde gelen örneklerdir.²³

Anadolu Selçuklular, döneminden önceki sanat dallarından farklı olarak, çok az madeni yapıt günümüze gelmiştir. Kalanlardan da gerek teknik gerek malzeme bakımından Büyük Selçuklu geleneğinin sürmü olduğu anlaşılabilir. Bu dönemin malzemesi genelde tunçtur.²⁴ Rölyef ve kabartma teknikleriyle değişik formların denenmesi görülmektedir.

²⁰ Sevin, a.g.e., 19.

²¹ Fahrettin Tızlak, "Osmanlılardan Önce Türklerde Madencilik", Türkler, VII, Ankara, 2002, 410.

²² Gönül Öney, "Maden Sanatı", Beylikler Devri Sanatı, XIV:XV.yy, Ankara, 1989, 49.

²³ Gönül Öney, "İslam Süsleme ve El Sanatlarına Türklerin Katkısı", İslam Sanatında Türkler, İstanbul, 1982, 187.

²⁴ Esra Erdoğan, "Bizans Küçük Sanatları", Tema Larousse Tematik Ansiklopedi, İstanbul, 1993, 180-181.

Tümüyle k,vr,k dal ve yaprak süslemeli yüzeyler, ba lant, ve destek yerlerinde kullan,lan hayvan ba lar,, Selçuklu süsleme tarz,n,n maden üzerinde de sevilerek kullan,lm, oldu unu gösteren özelliklerdir. Bu döneme bir örnek olarak Bey ehir E refo lu Camii(nde bulunmu olan yuvarlak kar,nl, Cami Kandili (1280), Ankara Etnografya Müzesi) verilebilir. Bu yap,t, ayn, zamanda Nusaybinli oldu u belirtilen ustan,n ad,n, da ta ,maktad,r. Ortaça Anadolu'sunda güneydo u geli mi bir bölge idi. Artuklulara ait pek çok bronz yap,t,n, 12. ve 13. yüzy,l maden sanat, içinde ayr, ve önemli bir yeri vard,r. Bu dönemde malzeme tunçtan pirince dönmü tür. Ayr,ca kaz,ma tekni i, gümü ve bak,r kakma figürlü kompozisyonlar, özellikle de figürlü kufai yaz,n,n ola an üstü örnekleri bu dönem içinde toplanmaktad,r.²⁵

Yine bu dönemde tunç ve pirinç parçalar,, bezeme teknikleri ve konular, aç,s,ndan çe itlilik gösteriri. Anadolu ustalar, kakma tekni i ile çal, may, ye leyen Mezopotamyal, üstatlardan farklı olarak ran ustalar, gibi, çe itli bezeme teknikleri denemi ler ve ço u kez ayn, parçada birkaç tekni i bir arada kullanm, lard,r.

Anadolu Selçuklu Madeni eserleri bir çok kültürün yo rulmasıyla süsleme tekniklerinin yan, s,ra motifleri ile de eseler verdi i bilinmektedir. Ancak; Anadolu Beyliklerine ait alt,n ve gümü eserlerinden çok say,da e yalar, günümüze gelebilmi tir. Kald, ki genel bir bak, aç,s,yla bak,ld, ,nda Beylikler dönemi Maden i çili inde Anadolu'ya has yeni bir ufuk açmam, t,r. Lakin; bu güne kalan az say,da eser Osmanl, maden i çili ine geçi i haz,rlam, t,r.²⁶

3.5.2. Osmanl, Maden sanat,

Osmanl, devleti her alanda oldu u gibi Maden sanat,nda da Anadolu'da büyük bir güç olarak ortaya ç,km, ve yeni özgün bir dönem ba latm, t,r.²⁷

Osmanl, devletinde Maden sanat, daha çok ko ullar,n ve ihtiyaçlar,n kar ,lanması, noktas,nda kurulu ve yükseli dönemlerinde özellikle askeri alanda görülür. Özellikle bu dönemde yay,ld,klar, topraklardaki madenlerde i lenmeye ba lanm, ve bunun sonucunda Osmanl, maden sanat, doruk noktas,na ula m, t,r.

Osmanl,lar,n Anadolu'da yeni bir güç olarak ortaya ç,k, , ile Türk maden sanat,nda tümüyle farklı bir dönem ba lam, t,r. Politik geli im ve de i imin yan,nda, bu yeni karakterin olu umunda kazan,lan topraklarla zenginle en malzemenin de büyük katkı,s, olmu tur.²⁸ Güçlü Osmanl, yönetimi, çe itli sanatlardaki geli imi bir saray okuluna ba lamay, bilmi tir. Farklı malzemelerdeki ortak özellikler bunu do rulamaktad,r.

²⁵ Meryem Acara, " Bizans döneminde Maden Aydınlatma Araçlarının kullanımı ve Orta Bizans dönemi polykandilionları", ortaçağ'da Anadolu, Aynur Durukan'a Armağan, Ankara, 2002,23,39.

²⁶ Erginsoy,a.g.m.,1146

²⁷ Fulya Eruz, Konuşan Maden, İstanbul,1993,23

²⁸ Doğan Kuban, Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı, İstanbul,2002,398.

15, 16 ve 17. yüzyıllar, maden sanatında öKlasik dönemö olarak adlandırılır. Erken dönem ise, yeni form ve yapı tekniklerinin kullanılması, Osmanlı karakterinin belirtilmeye çalışılması, bir arayış olarak nitelenebilir.²⁹ 15. yüzyılın ikinci yarısında, tüm sanatlarda olduğu gibi madende de ortak bir özellik olmuştur. Değeriminde önemli bir nokta da Balkanların alınmasıyla zengin gümüş yataklarının ele geçirilmesi ve bu malzemenin kullanımının artmasıdır.

16. yüzyılda, gümüşün yanı sıra bakır yapıtlarda da süslemeye rastlamaktayız. Bu malzeme ile yapılan örneklerde, kademeli olarak kurkum dal ve yaprakları üzerinde lotus ile paletler yer alır. 16. yüzyıl başlarına tarihlenen bakır üzerine kazınan tekniğindeki Tencereöde (Topkapı Sarayı Müzesi) bakır ürünlerin çarpıcı teknik görünümünden biriyle, zeminin yatay çizgilerle doldurulmasıyla karşılaşılmaktadır. İç içe gelen geometrik yüzeyler içindeki bu süslemenin değerli örneklerini kahve tepsilerinde de buluyoruz. Kahve tepsileri ayrıca, Osmanlı maden ustalarının çok sevdiği balık motifini de zenginleştirilmiştir.³⁰

Bakır, Osmanlı maden sanatında en çok kullanılan malzemedir. Anadolu'da zengin bakır yatakları bulunmaktadır. Ergani-Maden, Kastamonu-Küre ve Karadeniz'de Osmanlılardan önce değerli letilen bakır ocakları, bu dönemde de aynı hızla çalışılmaktadır. Buna bağlı olarak da madenciler esnafı tekilat içinde geniş bir yer edinmişlerdir.³⁰

Osmanlı maden sanatında en çok kullanılan formlardan biri de ibriklerdir.³¹ Su ibriği, abdest ibriği gibi değerli adları vardır. Bu arada 18. yüzyıl içinde servi, lale, nar gibi natüralist motifler de süslemeye girmeye başlamıştır. 18. yüzyılın bir başka formu da lengerlerdir. Derin orta kesimi ve yayvan geniş açılan kenarlarıyla bu bakır tabakların çapı 25-40 cm. arasındadır. Daha çok servis tabağı niteliindedirler. Orta kesim, çoğu örneklerde dekorsuzdur. Bazen de Mühr-ü Süleyman motifini yer alır. Bütün süsleme ise, kenar bordürü üzerinde yoğunlaşır.³²

Kahve tepsileri ise form olarak fazla değerlilik göstermemelerine rağmen, yüzyıllara göre değerli süslemeleriyle zengin bir repertuara sahiptirler.³³ Bereketi sembolize eden balık motifini, kahve tepsilerinin değerli süslemelerinden biridir. Türk kahve kültürünün önemli bir örneği de dermenlerdir. Pirinç silindirik gövde ve kazınan tekniğindeki stilize yaprak süslemeye sahip dermenlerin, kahve ile ilgili dizeler içermeleri açısından, etnografik yönleri de ayrı basar. 18. ve 19. yüzyıllarda çok sık görülen bir süsleme tekniği de altın yaldızdır. Bu süsleme tarzı, Tombakö olarak adlandırılmaktadır. 16. ve 17. yüzyıllarda da örnekleri görülen bu süsleme, bakır ya da pirinç üzerine çinko oksitle yapılan altın kaplama biçimidir.

²⁹ Eruz, a.g.e., 25.

³⁰ Sabahattin Türkoğlu, "Maden Sanatı ve Kuyumculuk", Geleneksel Türk Sanatları, İstanbul, 1993, 29.

³⁰ Tercan Yılmaz, "Osmanlı Maden Sanatı", Osmanlı, II, Ankara, 1999, 233.

³¹ Erginsoy, a.g.m., 1147

³² Öney, a.g.e., 190.

³³ Kayaoğlu, a.g.m., 441.

Altın, cıva oksitle karıştırılarak bakır ya da pirinç üzerine sürülür. İstilan altın yüzey üzerine geçirilmi olur.³⁴ Teknik güçlüklerine ve yapım, sırasındaki zehirleyici özelliğine rağmen, altından ayrıl edilemeyi nedeniyle zengin sınıfta tombak yapılara çok rağbet etti anlamıyor. Türk ve İslam Eserleri Müzesi'ndeki Tepsi bu teknikle yapılmış, artık tümüyle yerleşmiş olan Avrupa süsleme anlayışına da yansımaktadır. Bu dönemde Rokoko süsleme herkesin beğenisini kazanmıştır. Kazanma tekniğindeki yaprak ve çiçekli dallar tepsiyi çevreliyor.³⁵ Süslemeli bir madalyon içine yazılmış kitabe ise, 1784 tarihini veriyor. Bu tür süsleme, yeni giren formlarla birlikte 19. yüzyıl boyunca sürmüştür. Bu dönemde klasik inşaat, sırasıyla yeni formlar da denenmiştir.³⁶ Üç ayaklı, tepsilili buhurdanlar, bakır üzerine tombak işleri, süslemenin tümüyle de işlerini gösteren örneklerdir.³⁷

Abdülmecit döneminde tarihlenen altın yaldızlı bir Tunç Musluk (Türk ve İslam Eserleri Müzesi) örneğinde³⁸, bu süsleme tarzının de işi bir form üzerinde nasıl kullanılmış olduğu görülmektedir. Öte yandan, ilerleyen zaman içinde askılar, da de işi bir tür olarak görüyoruz. Askılar, keramik ya da çeyitli madenlerden yapılarak, kıymetli taşlarla süslenir ve türbe, cami ya da saray odaları, tavan ve kubbelerinde, taht tavanlarında süs olarak kullanılır. Bu dönemde ayrıca mine tekniğinin kullanılmış olduğu leğen ve ibriklerden oluşan bir grup yapıta daha rastlanmaktadır. Bu tür örnekler İstanbul kökenli olabildiği gibi, bu tekniğin çok gelişmiş olduğu Diyarbakır yöresinde de yapılmıştı.³⁹

Kırsaca gördüğümüz gibi maden sanatı, form, teknik ve de işi en malzemeler içinde her yüzyılda farklı görünümlere bürünmüştür. Bu alanda son olarak belirtilmesi gereken bir durum da yapıtların hiç ayrılmayan mütevaz, bir zevkle yaratılmış olmasıdır.⁴⁰

³⁴ Başak, a.g.e., 20.

³⁵ Bodur, a.g.e., 36 vd.

³⁶ M. zeki Kuşoğlu, Dünkü Sanatımız Kültürümüz, İstanbul, 1994, 142, 143

³⁷ Türkoğlu, a.g.m., 15.

³⁸ Eruz, a.g.e., 25.

³⁹ Eruz, a.g.e., 23.

⁴⁰ Başak, a.g.e., 21.

4. GELENEKSEL MADEN EL SANATLARI VE İLK ÖRNEKLER

4.1. Geleneksel Maden El Sanatları,

Hammaddesi metal olan geleneksel el sanatları, kullanılan madene, kullanım alanına, tekniklerine vb. gibi sınıflandırmak mümkündür. Roma, Bizans dönemlerinde Anadolu'nun gelişimi maden sanat, atölyelerinin bulunduğu bilinmektedir.⁴¹

Büyük Selçuklular ile birlikte İslam maden sanatında önemli gelişme görülmektedir. Selçuklular sanatın birçok dalında olduğu gibi maden sanatının gelişiminde de önemli rol oynamışlardır. Bu dönemlerde gelişimi maden sanat, atölyelerinin bulunduğu; Konya, Mardin, Hasankeyf, Diyarbakır, Cizre, Siirt, Harput, Erzincan, Erzurum gelmektedir. Osmanlı döneminde Anadolu'da, Balkanlarda maden sanatının doruk noktasına ulaşılmış, bilinmektedir.⁴²

Gaziantep, Kahramanmaraş, Mardin, Diyarbakır, Siirt, Tokat, Malatya, Elazığ, Erzurum, Trabzon, Giresun, Ordu, Sivas, Tokat, Kayseri, Çankırı, Çorum, Amasya, Kastamonu, Konya, Burdur, Denizli, Afyon, Kütahya, Balıkesir, Bursa, İstanbul, Edirne gibi merkezler Osmanlı döneminde maden atölyeleri⁴³ bulunan ve günümüzde de bakırcılık merkezleri olan illerdir. Maden işçiliğinde dövme, telkari, kazıma (kalemkar), çekiç işi, kakma, savatlama, ajur kesme gibi teknikler kullanılmaktadır.

Bunların en yaygın olarak kullanılan demircilik Kap, tokmaklar, mutfak araçları, tarım araçları, hayvan kömürleri, mimaride kullanılan araçlar, müzik aletleri vb. yapımlarında kullanılmaktadır. Anadolu'da Tunç çağında bakırcılık kalay katı olarak tuncun elde edilmesinden sonraki dönemlerde bakır, altın, gümüş gibi madenler de dövme, dökme tekniğiyle işlenmişlerdir.⁴⁴

Geleneksel el sanatlarından bakırcılık en çok kullanılan maden arasında yer alır. Bakır kap yapım teknikleri; dövme, dökme, sıvama (tornada çekme), preste basma olarak dört çeşittir. Günümüzde en çok kullanılan maden işleme olarak bakır, kalaylanarak mutfak eşyası yapımıyla geniş bir şekilde sürdürülmektedir.⁴⁵

⁴¹ Erginsoy, a.g.m., 1144.

⁴² Ülker Erginsoy, İslam Maden Sanatının Gelişmesi, İstanbul, 1978, 306.

⁴³ Zuhale Bezirci, "Konya'da Bulunan Bakır İşçiliği Ürünü Eserler ve Konya İli Bakır İşçiliğinin Bugünkü Durumu," Selçuklu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2001, 203.

⁴⁴ İ. Gündoğdu Kayaoğlu, "Maden İşçiliğinin Dünü, Bugünü ve Yarını," Türkiye'de Sanatın Bugünü ve Yarını, (H.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi, I. Ulusal Sanat Sempozyumu), 17-18 Nisan 1985, Beytepe, 439.

⁴⁵ Erginsoy, a.g.e., 12.

Yapılan ara tirmalar, Anadolu'da bakır, l, n gelişiminin, çok eski tarihlere dayand, n,, bakır cevher yatakları, eskiden beri işletildiğini doğrulamaktadır. Anadolu sanatında önemli bir yeri olan bakır, süslemeye de çok elverişli bir madendir. Günlük kullanımda kap-kacak, takılar, mişterler, kapılarda, kapı süslemelerinde, yapı unsuru olarak kullanılmaktadır.⁴⁶

Bıçakçılık bir sapla keskin bir ağızdan oluşan kesme ağıtı olan bıçak, Anadolu'da tarih öncesi dönemlerden beri kullanılmakta, bilinmektedir. Bıçak, biçimsel olarak geçirdiği değişimlere ilişkin yeterli bilgi bulunmamaktadır.

XIX. yüzyıl ortalarından itibaren el işçiliğinin yerini makinelerin almasıyla bıçak yapımı, da gelişmiştir. Günümüzde paslanmaz çelikten yapılan sabit saplı, sofrası bıçakları, ile açılır kapanır cep bıçakları, görülmektedir. Anadolu'nun bazı yörelerinde sap kısımları, çeyitli işlemlerle süslü bıçak el işi bıçak yapımı, sürmektedir.⁴⁷

Altın - Gümüşleri madenleri de yine geleneksel el sanatları arasında önemli bir yere sahiptir. M.Ö. 6. binden itibaren süs eşyası yapımında kullanılan altın madeni tarih boyunca insanlığın en çok değer verdiği madenlerin başında gelmiştir.⁴⁸ Yine aynı şekilde altın gibi Kuyumculuk, takı ve günlük kullanım eşyaları arasında kullanılan diğer bir madenimiz de gümüş tür. Gümüş de saf bir maden olarak pek bulunmaz ancak; galena, sülfür ve klorit yatakları ve bazı akarsuların taşıdığı, alüvyonları içerisinde "plaser" adı verilen ana madde ürünü parçacıkları şeklinde görülür. Bunların yanında, basit biçimlerde, altın madeninin içeriğinde de gümüş görmek mümkündür.⁴⁹

Telkari önce altın, gümüş veya üç boyutlu nesne oluşturacak biçimde, çeyitli desenler yaratarak, henüz süslemede olduğu plastik niteliği kaybetmeden işleme tekniğidir. Telkari takılar, fincan zarfları, kutular, sürmecilerdir.

Savat Metal yüzey, özellikle de gümüş üzerinde derin olmayan oyuklar açılıp içine siyah renkli bir eriyik doldurularak yapılan bezemdir. Düz, tırtıllı (perdez), oyma savat olmak üzere üç çeşidi bulunmaktadır. Kutu, saat, fincan zarfı, ağızlık vb. e yapılmaktadır.

4.2. Maden Sanatında İlk Örnekler

⁴⁶ Erginsoy, a.g.e., 12.; a.y., Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi "Maden Sanatı" Maddesi, II, 1138.

⁴⁷ Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi (Bakır Maddesi) 1, 1997, 182.

⁴⁸ Erginsoy, a.g.e., 8.

⁴⁹ Erginsoy, a.g.e., 10.

Madenler do ada metalik ve cevher olmak üzere iki ekinde bulunur. İlk kefedilen ve i lenen madenler altın, gümüş, bakır ve demir gibi do ada hem do al hem de cevher ekinde bulunan madenlerdir.⁵⁰

Elementler genellikle birkaç, bir arada bir topluluk ya am, sürdürürler. Bu ya amın belirli kuralları vardır. Dünyamızın do al jeolojik ortamında, tek başına bireysel varlık gösterebilecek elementler sınırlıdır. Altın, gümüş, platin, bakır v.b soylu metalik elementlerin yanı sıra, salt karbondan oluşan grafit ve elmas kristalleri ile kükürt, dünyamızın do al köullerinde, tek elementten oluşan bireysel varlık gösterebilen bazı katı katıdır.⁵¹ Diğer elementler ise do al jeolojik köullerde, birkaç akraba elementin bir araya gelmesi ile mineralleri oluşturarak varlıklarını sürdürürler. Haliyle do al olmayan teknolojik köullerde (Yani Fabrika ve Laboratuvarlarda) insanolu ayn elementlerden çok de i ik bilimler, metal ala mlar (Pirinç, Bronz, Alpaka v.b) veya do ada d, , yapay mineraller (Sentetik Elmas, Safir v.b) üretebilmektedir.

Dünyamızın de i ik jeolojik Köullerinde oluşan yaklaşık 2000 mineralin 150-200 kadarı yaygın, di erleri ise ender rastlanır türdedirler. Tüm bu minerallerin oluşumunda, aktif görev alan elementlerin sayısı ise 40-45 kadardır. Diğer elementler kendi minerallerini oluşturabilecek ortamsal köuller bulamadıklarından, yabancı azınlıklar olarak çevrelerinde oluşan minerallerle yerleşirler.

Anadolu'da Antalya yöresindeki Karain Ma arası, ve Bel dibi Kaya S, ,na , gibi paleolitik ve mezolitik yerleşim alanlarından örnekleri çakıllan ilk takımlar, do al biçimleri ile kullanılan renkli taşlar, deniz ve kara yumu akçalar, kabuklar, fildişi, kemik ve boynuz gibi kolay i lenebilir, sert olmayan malzemelerden üretilmişlerdir.⁵² Daha sonraki zamanlarda, kazıma ve sürtme yolu ile geometrik desenlerle süslenen bu takımlar, ma arası resimlerinde de küçük kadın yontularında da olduğu gibi av ve bereket büyütücü ile ilgili, koruyucu fonksiyonu olan üretimlerdir. Böylesine bir estetik ve dinsel kültürü insanın do al çevresi oluşturur. Çevrelerinde izledikleri canlı ve cansız her yenilik sanatsal yaratıcılar, inançsal dünyaları, korkuları, umutları, ve sosyal yaşamlarındaki yerlerinin simgelenmesini, etkileyici, yönlendirici rol oynamalarıdır. Ender rastlanan de erli taşlar veya bunların çekici görünümlü mineralleri ve kristalleri, gerek dayanıklı, gerekse renkleri ve etkileyici güzellikleri ile ilk insanlar, hemen ilgisini çekmiştir. Ancak bunların çok sert olmaları, nedeni, i lenerek kullanılmaları, zamanla, teknolojik gelişmeler sonrasında, gerçekle tirilebilmiştir.⁵³

Anadolu'da ya am, tüm uygarlıklar, de erli ve yar, de erli taşlar ile metalleri, birlikte veya ayrı ayrı, i leyerek, hem kutsal hem de sanatsal amaçlara yönelik, genelde küçük plastik

⁵⁰ Olcay Kenar, M.Ö.I. Binyılda Doğu Anadolu'da Madencilik ve Maden Sanatı, (Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 1998, 25-26.

⁵¹ Eruz, a.g.e., 15-17

⁵² Kenar, a.g.e., 35.

⁵³ Anadolu Medeniyetleri Müzesi, 192. (Komisyon).

olarak tanımlanabilecek, tak, ve e ya olarak say,s,z eser üretmişlerdir.⁵⁴ Oysa Anadolu, hem de birkaç kez bu konuda çağın,ın merkezi olabilmiş. Olanüstü teknikleri ilk kez uygulamış, bu sanatın yaaması için öncülük etmiş bölgedir.⁵⁵

Eski ustalar, sanatkarlar, derli ta lar, ve metalleri tak, ve e yada kullanırken, biçim, form, fonksiyon gibi özellikleri sosyal, teknik ve sanatsal davranışlar, ile denetmişlerdir. Bu sanatkarların iyi bir doğa araştırmacı, duyar, ve sezileri ile tanımlar, doğa ile bütünleşebilen, teknik, fonksiyonel tasarım ve yaratıcı konularında, en az günümüzdeki meslektaşlar kadar yetenekli olduklarını görüyoruz.⁵⁶ Bir yandan kendilerinden önceki kültür mirasına sahip çarken, aynı zamanda yeni göçler ile Anadolu'yu ele geçiren diğeryarı getirdikleri teknik ve üsluplar, da özümlemişlerdir. Gerek bu sahip çıkma, gerekse özümleme olayı, hiçbir zaman salt pasif bir etkilenme biçiminde olmamış, aksine her zaman Anadolu'nun özgün karakteri korunmuştur.

Tüm el sanatlarında olduğu gibi, metal işleme tekniklerinde de, beyindeki: duygusal birikim, göz, el parmakları, alet ve işlenen malzeme beşerinin uyum içinde (Harmonik) çalışması, sağlanmıyorsa, gerek yaratıcı eser üretimini, gerekse teknolojik gelişmeyi gerçekleştirebilmek zor olmaz. Söz konusu teknolojik yenilik, eninde sonunda parmaklar ve gözün uyumlu çalışabilmesine ergonomik türde yardımcı olacak birkaç basit aletten fazlasına gerek duyulmayan bir olaydır. El sanatının anlamı, da buradan kaynaklanır. Bir kez alet ve insanın ruhsal ve ergonomik uyumu sağlanmıyorsa o teknik yüzyıllar boyu süre gelmez, kullanılır ve kolay kolay deşitirilemez.⁵⁷

Bu itibarla geçmişten günümüze doğru bakacak olursak insanın, madenleri sadece ve erimiş halde işleyerek gerçek maden karakterini öğrenmesi, metalürji tarihinin en büyük amaçlarından birini oluşturur. Bu derlendirmenin öğrenilmesi, bugünkü maden endüstrisinin de temelini meydana getirmektedir.⁵⁸ Son yıllarda arkeolojik kazılarda elde edilen somut veriler, dünyada ilk kez madencilik günümüzden yaklaşık olarak 10.000 yıl önce Anadolu'da Çayönü'nde başladı, nı kanıtlamaktadır.⁵⁹ Ancak gerçek anlamda madencilik, maden cevherinin, yani içinde bol miktarda maden olan kayalar, nı, s, kullanılarak arıtılmasıyla (tasfiyesiyle) başlamıştır.

⁵⁴ Erginsoy, a.g.m., 1144.

⁵⁵ Sevin, a.g.e., 19.

⁵⁶ Öney, a.g.e., 190., 40.

⁵⁷ Anonim, Tarihle Gelen Birikim ve İnce Nakışın Buluşması, Bakır İşlemeciliği, Ankara, Tarihsiz, 76.

⁵⁸ Kenar, a.g.e., 35.

⁵⁹ Arginsoy, a.g.e., 10.

5. MADEN İLEME TEKNİKLERİ

5.1. Yapım Teknikleri

Maden eserlerin yapımında çeşitli teknikler kullanılmaktadır. Madeni işleyen ustalar; üzerinde çalınmalar, malzemeyi çok iyi bildiklerinden, uygulayacakları teknikleri bu malzemeye göre seçmektedirler. Antik çağda ve İslam sanatında madeni işleme oldukça ileri bir teknikle yapılmış olup Osmanlı sanatında bu teknikler doruk noktasına ulaşmıştır.⁶⁰

5.1.2. Dövme Tekniği

Kullanılan tekniklerin en eski olanıdır. Bu teknikte, madenler çekiçle, örs üzerinde dövülerek işlenir. Yakın Doğu'daki topluluklar da ilk madenlerin keşfedilmesiyle beraber bu

⁶⁰ Cihat Soyhan, "Maden Sanatı" Antika, İstanbul, 1987, 13.

teknik kullanımlarında, bakır ile birlikte dövme tekniği de kullanılmaya başlanmıştır. Bu vesileyle bakır, dövme bakır olarak da söylenilmektedir.⁶¹

Dövme tekniği bakır külçeyi çekiçle ekilendiren ilk teknik olarak değerlendirilebilir. Bunların aldıkları ilk ekil levha olarak karıma, zaçkar. Yine bu levhalar da tekrar dövülerek çeşitli kap ve kaşak ekillerini almıştır. Ancak; bu oluşturan levhalar sayıları, 5-10 arasında deşilen kol adı verilen bir ekip tarafından gerçekleştirilir.⁶²

Daire biçiminde kesilmiş tek parça levhadan dövme tekniği ile çökertme ve yükseltme usulleri uygulanarak istenilen ekil elde edilebilir.⁶³

Dövme tekniği metalürji alanındaki yeni bulgularla birlikte gelişme dönemi göstermiştir. Potada eritilen madenin kalıplara dökme dönemi de bu alandaki gelişme ve ilerlemelere katkı sağlamıştır. Bütün bunlara bağlı olarak madeni, sırtarak kolaylaştırılabilir bir yapıya dönüşümüne yani tavlamanın kalıpla haldeki madeni levhaların dövülerek ekil alınması, da kolaylaştırılmıştır. Dövme tekniği ana yöntemden oluşmaktadır: çökertme tekniği ve toplama tekniğidir.⁶⁴

5.1.3. Çökertme (Çukurlama) Tekniği

Çökertme tekniğinde daha çok sığ ve geniş olan kap, kaşak, sini ve tabak görülmektedir. Dövme tekniğiyle görülen iki ana yöntemden birisidir bu yöntem.

Çökertme tekniği ile yapılan çalmalarda levhaların çapı deşilmez. Fakat çukurlama evresinde levha çekişlendikçe kalınlık olan levhanın inceldiği görülmektedir. Bu bağlamda eserin oluşturulmak istenen kalınlıktan daha kalın bir levhayla başlanması gerekmektedir.⁶⁵

5.1.4 Yükseltme (Toplama) Tekniği

Toplama tekniği de Çökertme tekniğine karşı daha çok dar, yüksek boyunlu ve içi derin kaplar üzerinde yapılan bir çalınma metodudur. Bir bakır kap üzerine çalınıldığında Çukurlama tekniği yönteminin tersine dipten başlayarak aşağı doğru çukurlama usulüdür.⁶⁶

⁶¹ Bezirci, a.g.e., 57.

⁶² "Bakırcılık", Büyük Lorraine Sözlük ve Ansiklopedi, Milliyet Yayınları, 1228.

⁶³ Dövme tekniğinde kullanılan aletler için bk., Ferhan Memişoğlu, "Harput Bakırcılığı", Türk Etnografya Dergisi, 13, İstanbul, 1973, 35-36., Gündoğdu Kayaoğlu, "Kahramanmaraş'ta Bakırcılık", Kültür ve Sanat, 10, VIII/3, 1991, 32-34

⁶⁴ Oktay Başak, Diyarbakır Arkeoloji Müzesi ile Cahit Sıtkı Tarancı Müzesi'nde Bulunan Türk İslam Dönemine Ait Bir Grup Madeni Eser, (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Van, 2002, 33.

⁶⁵ İ. Gündoğdu Kayaoğlu, "Bakır Kap Yapım Teknikleri I Dövme Tekniği", Folklor ve Etnografya Araştırmaları, 1984'den Ayrı Basım, İstanbul 1984, 222.

Bu teknikte daha çok ince büyük ve yuvarlak bir levhayla yap,m,na ba lan,r. Bu yap,m,na ba lanan levhada örs üzerinde d, tan çekiçlemeyle istenilen miktar kadar yükseltilebilir.

5.1.5. Döküm tekni i

Önceden haz,rılanm, kal,plara erimi madenin dökülerek istenilen kal,b,n elde edilmesi i lemidir. Dövme tekni inde usta her parça ile tek tek u ra t, ,ndan bu yöntemle çal, mak uzun zaman al,r.⁶⁷ Döküm usulünde ise çok say,da eser k,sa sürede dökülebilir. Büyük boy eserler genellikle birkaç parça halinde dökülüp sonra lehimle birle tirilir.

Döküm tekni inde en çok üç teknik kullan,lm, t,r. Bunlar: a)- ç i dolu (Masif) Döküm, b)- ç i bo Döküm, c)- Balmumu (Cire-Perdue) Döküm tekni idir.

5.1.6. Tornada Çekme (S,vama) Tekni i

Tornaya ba lanm, bir kal,ba demir çubuklar yard,m,yla bak,r,n s,vanmas, yani bak,r levhan,n kal,b,n eklini almas,n,n sa lanmas, i lemidir.

Tornada çekme tekni i yakla ,k olarak M.Ö. IV. Binden itibaren madeni eserlerin ekil almas,nda kullan,lan bir yöntemdir.torna tezgahlar,nda yuvarlak silindir tarz, madeni levhalar kullan,larak, yuvarlak gövdeli iç i bo görünümde eserler yap,labilir.⁶⁸

Madeni eserler torna tezgahlar,nda iki ayr, metotla ekil vermek mümkündür. Bunlardan birincisi eserin eklinde haz,rılanm, tahta bir kal,p torna tezgah,na yerle tirilir ve kab,n yap,laca , disk eklindeki madeni levha tavlans,arak bu kab,n üzerine orta yerinden çivi ile tutturulur. Sonra torna tezgâh, çal, t,r,larak kal,b,n h,zla dönmesini sa lamakla beraber ucu madene zarar vermeyecek ekilde yuvarlat,lm, çelik bir alet kullan,larak kal,ba tutturulmu levhay, d, tan bast,r,l,r.⁶⁹

S,vama yöntemiyle ekillendirilerek elde edilen yap,tlar tek parçal, veya birkaç parçal, olurlar. Parçal, olan k,s,m,larda parçalar ayr, ayr, s,vand,ktan sonra kaynak veya lehimle birle tirilmektedir.⁷⁰

5.1.7 Preste Basma tekni i

⁶⁶ Sibel Ağçe Leventoğlu, Gaziantep Hasan Süzer Etnografya Müzesi'nde Bulunan Ortaçağ ve Sonrası Dönemine Ait Madeni Mutfak Kapları, (Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi), Van, 2006, 34.

⁶⁷ Tamer Başoğlu, Bronz Döküm, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayını No:63, İstanbul, 1974, 4.

⁶⁸ Eruz, a.g.e., 29.

⁶⁹ Erginsoy, a.g.e., 28.

⁷⁰ Firdevs Kaya, El ve Köy El Sanatları Çerçevesinde Bakırın İşlenmesi Bakırcılık Üzerine Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Yayınları, Ankara, 1981, 10.

Tasarlanan formun, erkek ve di i olarak elik kal,plara i lenip, metallerin (Alt,n - Gümü) elik kal,b,n aras,na koyarak, presle uygulanan kuvvetin metali ekillendirmesine denir.⁷¹

En modern yöntemdir. Seri üretimde kullan,ı,r. Pres ad, verilen makinelere yap,lacak kal,b,n elik kal,b, ba lan,r. Bu kal,b,n büyük bir güçle bak,r levha üzerine vurulmas, suretiyle kap elde edilir.⁷²

Yo un olarak seri imalatta kullan,lan bu yöntem yap,lacak eserin çelikten bir kal,b, ba lan,r. Makineye ba lanan bu kal,p, büyük bir güçle alt,na yerle tirilmi olan madeni levhaya vurulmas,yla eser ortaya ,kar,lm, olur.

5.1.8. Madeni Parçalar, Birle tirme Yöntemleri

Tek parçadan yap,m, mümkün olmayan baz, bak,r kaplar, eserler ile bu eserleri tamamlayan parçalar bütününün kaynak, lehim, vadi ve perçinle birle tirme durumudur.

5.1.8.1. Perçin:

En eski birle tirme usullerinden biri olan perçinlenme yönteminde iki paran,n uçlar, üst üste bindirilir.Çivi ile birle tirme usulüdür. ki veya daha çok madeni levhay, çivi ile birbirine birle tirme yöntemidir.⁷³Bir çe it sabit ba lay,c, olan perçin, so uk veya s,cak olarak deli e sokulup dövülmesine göre "s,cak veya so uk perçin" ad,n, al,r.⁷⁴

5.1.8.2. Lehim:

Erime noktas, alçak olan bir maden veya bir maden ala ,m,d,r. Lehimler yumu ak ve kat, lehimler olmak üzere iki gruba ayr,ırlar. Kur un ve kalay kar, ,m, bir ala ,m olan yumu ak lehimin erime noktas, çok dü üktür.⁷⁵ Kat, lehimler; alt,n, gümü , bak,r, tunç ve pirinç gibi maddelerin birle tirilmesinde, kat, lehimler yani bu maddelerden haz,rılanan, fakat erime noktalar, eserin madenin erime noktas,ndan daha dü ük olan lehimlere denir. Arkeolojik kaz,larda ,kan eserlerde lehim tekni inin yak,n do uda M.Ö. 3000'den itibaren bilindi ini göstermektedir.⁷⁶

5.1.8.3. Kaynak

⁷¹ Kayaoğlu,a.g.m.,442.

⁷² Başak,a.g.m.,41

⁷³ Bezirci,a.g.e.,60.

⁷⁴ Erginsoy,a.g.e.,29.

⁷⁵ Muharrem eken, Anadolu Selçuklu Dönemi Maden Sanatı, (Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi),Ankara,1999,142.

⁷⁶ Kayaoğlu,a.g.e.,225.

Madeni levhalar,, çok yüksek ,s, ve bas,nç kullanarak birle tirme tekni idir.⁷⁷ Birle tirilecek madenin özelli ine göre so uk bas,nç ile kaynak, s,cak bas,nç ile kaynak ve füzyon-kaynak olmak üzere, üç ayr, kaynak kullan,lmaktad,r.

5.2.Süsleme Teknikleri

Geleneksel el sanatlar, aras,nda önemli bir yere sahip olan maden sanat,nda belli bir düzeye gelindikten sonra eserlerin üzeri çe itli teknik ve bezemelerle süslenir.

Muazzam bir zevke sahip olup, mutlak bir derecede motive olan maden ustas,, ürünü bulundu u duygu ve kurdu u dünya , , ,nda deseni ürüne aktarmadan içinden nas,l geliyorsa bezemeye ba lar.

Maden sanat,nda kullan,lan süsleme tekniklerini genel hatlar, ile on ana ba l,k alt,nda inceleyebiliriz.

5.2.1.Çalma ve Kaz,ma Tekni i

Çalma tekni inde ucu-küt çelik kaleme küçük ve hafifi bir çekiçe çok sert olmayacak ekilde hafifçe vurularak yap,lan bir süsleme el sanat,d,r.⁷⁸ Yine ayn, ekilde kaz,ma tekni i ile yivler açmak için kalemlerin ucu çelik olanlar,ndan ya da keski kullan,larak yap,lan bir süsleme tekni idir.⁷⁹

Alt,n, gümü , bak,r, tunç ve pirinç eserlerinin üzerine derin çizgilerle süslemeler yap,l,r. Bu çizgiler iki ayr, usul uygulanarak aç,l,r. Çalma denilen usulde; ucu küt çalma kalemleri ve çekiç, kaz,ma denilen usulde ise; ucu keskin kalemler ve çekiç veya keski denilen tahta sapl,, keskin ve sivri uçlu kaz,ma aletleri kullan,l,r.⁸⁰

5.2.2. Kabartma Tekni i (Kakma-Repousse-Çarpma)

Bu süsleme tekni inde farklı uçlardan olu an kalemlerle birlikte çekiç küçük el aletini kullanarak maden üstünde kabartma bezemeler yap,larak yap,lan bir süsleme el sanat,d,r.

Alt,n, gümü gibi metal levhalar, karasak,z, Horasan tozu, iç ya ,, tala ve zeytinya ,ndan yap,lan ve esnemeyi önleyen bir kar, ,ma yap, t,r,larak, çelik kalem ve çekiçe metal levhan,n yüzeyini kabartma desenlerle süsleme tekni ine kakma (Çarpma-Repousse) denir. Kabartmalar, maden tabakas,n, d, tan (Yüzden) veya içten (Tersten): veya hem d, tan, hem de içten çelik kalem ve çekiçe i lemek suretiyle elde edilebilir.

5.2.3. Delik i (Kesme, Ajur) Tekni i

⁷⁷ Leventoğlu,a.g.e.,39.

⁷⁸ Erginsoy,a.g.e.,34.

⁷⁹ Leventoğlu,a.g.e.,40.

⁸⁰ Erginsoy,a.g.e.,32-33.

Madeni eserlerin üzerine, kesici ve delici aletler kullanılarak delikli süslemelerin yapıldığı, bu tekniğe delikli veya kesme ve ajur tekniği de denilmektedir.⁸¹ Çizilen desenin zemine kesilerek çukurlar, bazen de zemine bükülerek desenler kesilip çukurlar olarak elde edilen süslemelerin yapıldığı, bu tekniğe verilen isimdir. Anadolu'da ajur tekniği ile süslenmiş çok sayıda eser M.Ö. 3. Binin ikinci yarısından sonra günümüze kadar, özellikle Anadolu'da kullanılmıştır.

5.2.4 Telkari ve Güherse Tekniği

Altın ve gümüş telleri ile ip, bükerek desenler yapmaya ve bu tel motifleri lehim kullanarak birbirlerine ve çerçeve tellerine tutturmaya telkari tekniği denir. Çeşitli şekillerde hazırlanmış altın veya gümüş taneciklerinin yan yana lehimlenmesiyle elde edilen süslemeye de Güherse tekniği denir.⁸²

Yapılan çalınmalar ve araştırmalar telkari tekniğinin M.Ö. 3. Binden itibaren Mezopotamya ve Mısır'da, 3. Binin ortalarından sonra da Anadolu'da kullanıldığını göstermektedir.

5.2.5. Stampa Basma (Kalıpla Kabartma) Tekniği

Stampa tekniği, daha çok kabartma desenlerle süslenecek eserlerde, aynı motifin birden çok uygulanması, istendiği durumlarda başvurulan bir süsleme tekniğidir. Bu teknikte sanatçı, her desenle ayrı ayrı çalışarak, kabartma yoluna gitmez. Bronz ve çelik gibi dayanıklı madenlerden yapılmış bir çubuğun ucuna kabartılmasını istenen desenin negatifi oyulur, sonra bu uç, tavlama, madenin üzerine kabartmanın yapılacağı yere konularak, çubuğun arkasına çekiçle kuvvetli bir şekilde vurularak gerçekleştirir. Madeni eserlerin üzerine açılan yivlerin veya yuvaların içine başka cins ve renkte madenler katılarak elde edilen süslemeye denir.⁸³ Bu teknikte esas olan eserin madeni ile kontrast yapacak, eseri renklendirecek diğer bir malzemenin kullanılmasıdır.⁸⁴

5.2.6 Savatlama (Niello) Tekniği

Madeni eserlerin üzerine açılan kanallara ve yuvalara, belirli oranlarda kükürt ile gümüş ve bakır veya gümüş ve bakır madenleri karıştırılarak, elde edilen siyah rengin çeşitli tonlardaki madeni karışımının doldurulması, tekniğine savat denir.⁸⁵

⁸¹ Başak.a.g.e.,42

⁸² Çorum İli Alaca İlçesi sınırları içerisinde bulunan Alacahöyük'te M.Ö.3. binin ikinci yarısına tarihlendirilen 13 kral/prens mezarında zengin mezar armağanları arasında dövme ve döküm tekniği ile yapılmış ajur işlemeli çok sayıda altın ve bronzdan madeni eser bulunmuştur.

⁸³ Ferhan Memişoğlu, " Harput Bakırcılığı," Türk Etnografya Dergisi,13, İstanbul,1973,37.

⁸⁴ Başak.a.g.e.,43

⁸⁵ Leventoğlu,a.g.e.,41.

5.2.7. M,hlamac,l,k (De erli-Yar, De erli Ta larla Süsleme) Tekni i

Alt,n, gümü gibi madenlerden yap,lan tak, ve objenin üzerine tel veya astar lehimleyerek üstü aç,k yuvalar: veya madenin zeminini çökerterek veya oyarak yuvalar haz,rlay,p, bu yuvalar,n üzerine k,yetli ta lar veya yar, de erli ta lar tekni ine m,hlamac,l,k denir.⁸⁵

5.2.8 Mine Tekni i (Emaye)

Mine, toz cam ve maden oksidi kar, ,m,, madeni eser üzerine çökertilerek veya oyularak aç,lan yuvalar,n içine doldurulup, eser f,r,nlan,r; ,s, ile eriyen cam madde, madene yap, arak parlak ve renkli mine dolguyu meydana getirme tekni ine denir.⁸⁶ Mine tekni i kontrolü sa lanm, ve ayarlanm, bir ,s,y, gerektirir. Çünkü minenin renk tonu ,s,n,n derecesi ve f,r,nda b,rak,ld, , süre ile ayarlan,r. Minelerdeki renkleri olu turmak için kullan,lan metal oksitler vard,r. Bunlardan bir kaç, unlard,r: Alt,n k,r,m,z,, Antimuan ve uranyum sar,, manganoz mor, platin gri, çinko beyaz.⁸⁷

5.2.9 Kaplama ve Yald,z Tekni i

Bak,r, tunç ve gümü eserler, mekanik veya kimyasal usuller uygulanarak alt,nla kaplanabilir. Alt,n kaplama, eserin bazen bütün yüzeyine, bazen de yaln,zca belirli k,s,mlar,na uygulan,r.⁸⁸ Madeni eserler, mekanik usullerle, üzerine çok ince alt,n levhalar çekiçlenerek veya zar gibi ince alt,n varaklar bir yap, t,r,c, ile yap, t,r,larak kaplanabilirler.⁸⁹ Madeni eserler kimyasal usuller uygulanarak da alt,n kaplanabilir. Bir c,va-alt,n ala ,m, olan malgama ve ,s,n,n kullan,ld, , kaplama usulüne yald,z denir. geli en teknoloji, elektroliz metoduyla yald,z ve rodaj kaplama tekni i madeni eserlere uygulanmaktad,r.⁹⁰

5.2.10. Kimyasal Yolla Alt,n Kaplama (Yald,z)

Türk- slam maden sanat,nda daha çok bak,r ala ,mlar, ile gümü eserler üzerinde kullan,lan bu teknik, Osmanlı döneminde "tombak" ad,n, alm, t,r.⁹¹

Bu önemli madenlerden bak,r, tun ve gümü iki ayr, ekilde y,ld,zlanabilir. Alt,n amalgam, ile y,ld,zlama i leminde tombaklanacak eser, üzerine önce alt,n c,va kar, ,m, sürülür. Daha sonra eser ,s,t,larak yüzeyindeki c,van,n uçmas,n, sa lan,r. Böylece eserin üzeri

⁸⁵ Erginsoy,a.g.e.,38 vd.

⁸⁶ Ufuk Elyiğit,Türk İslam Dönemine Ait Şanlıurfa Madeni Mutfak Kapları,Van,2008,25 vd.

⁸⁷ Ayla Ödekan "Mine" Maddesi, Aczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi II, İstanbul,1997,1260.

⁸⁸ Başak,a.g.e.,47

⁸⁹ Tülin Çoruhlu," Askeri Müzedeki Tombak Kalkanlar", Kültür, İstanbul, 1993,34.

⁹⁰ Sabahattin Türkoğlu, " Maden Sanatı ve Kuyumculuk", Geleneksel Türk Sanatları, İstanbul,1993,

⁹¹ Başak,a.g.e.,47-48.

kalın bir altın tabaka, kaplanmıŒ olur.⁹² Bu iŒlem esnasında, altın eserin bünyesine nüfus etti inden, tombaklanmıŒ obje üzerinden, altın tabaka halinde de il ancak aŒınma yolu ile dökülebilir. u da bir gerçek ki tombaklanmıŒ e yalar günlük ortamdaki ,s,, , ,k ve neme kar , daha dayanıklı olur.

⁹² Erginsoy,a.g.e.,48,a.g.e.,35.

6.KATALOG

ÖRNEK NO	: 01
ENVANTER NO	: 02.02.1985/1116.
FOTO RAF NO	:9-10
Ç Z M NO	:02
LEVHA NO	:I.LXI.
TA INIR NO	: 35/1

ESERİN TÜRÜ : Bakır Sini.
YER ALDIĞI MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER : Depo. Vitrin 6.R
MÜZEYE GELİŞTİRİLMİŞ TARİH : 08.11.1985
MÜZEYE GELİŞTİRİLMİŞ EKLEME TARİHİ : Satın Alma Yolu ile.
İNCELEME TARİHİ : 10.11.2010
DÖNEM : Osmanlı, (18-19.YY.)
MADENÇİNSİZLİK : Bakır
YAPIM TEKNİĞİ : Dövme Tekniği
SÜSLEMELERİ : Kazınma Tekniği
ÖLÇÜLER : Kalınlık : 0,2 Cm.
:Dip Çap, : 41 Cm
:Ağız Çap, : 43 Cm

KAYIT TABLOSU : Yok.

BUGÜNKÜ DURUMU : Hafif Yıpranmış.

TANIM : Hammaddesi bakır olan bu esere dair eklinde bir görüntü verilerek yuvarlak olarak tasarlanmış, t.r. Ön yüzü alüminyum, bir ekilde durmakla beraber herhangi bir motif kullanılmamış, t.r. Yine aynı ekilde arka yüzünde de bir sadelik hakimdir. Ancak üst kemerler sininin özelliği bakımından yivli bir ekilde ekilendirilmiştir. Arka yüzünde ise birkaç çizgi bulunmaktadır.

Türk el sanatları, önemli bir kolunu oluşturan metal mutfak eşyaları, ihtiyaç durumlarına göre tasarlanmakla beraber süslemeleri ile de göz doldurmaktadır. Eser bilindiği üzere yemek ve servis ihtiyaçlarında kullanılmış, t.r. Günümüzde az da olsa el yapımı sinilerin yanında atölyelerde bu tür ihtiyaçlarda kullanılan siniler üretilmektedir.

ÖRNEK NO : 02
ENVANTER NO : 2.1.1987/1148
FOTO RAF NO :11-12
ÇİZİM NO :02
LEVHA NO :II.LXII.
TAKILMAKTA OLAN NO : 8/4
ESERİN TÜRÜ : Bakır Sini.
YER ALDIĞI MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER : Depo

MÜZEYE GEL TAR H : 19.12.1985
MÜZEYE GEL EKL : Sat,n Alma Yolu le.
NCELEME TAR H : 10.11.2010
DÖNEM : Osmanl,
MADEN C NS : Bak,r
YAPIM TEKN : Dövme Tekni i.
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i
ÖLÇÜLER :Yükseklik : 4 Cm
:Dip Çap, : 58 Cm
:A ,z Çap, : 62 Cm
:Kal,nl,k : 0.3 Cm
K TABE : Yok.
BUGÜNKÜ DURUMU : Hafif Derecede Y,pranm, .
TANIM : Döneminin güzel eserlerinden biridir. Bak,r malzemeden yap,lm, olan bu eserde dövme tekni i kullan,lm, t,r. Eser Kars Ç,ld,röda bulunup müzeye sat,lm, t,r.

Süslemeler daha çok bu eserde tepesinin orta k,sm,nda oldu unu görmekteyiz. Kenar k,s,mlar,nda yar,m daire eklinde motiflerin yer ald, , görülmektedir. Bu motifleri tamamlayan üst k,s,mlarda damlalar eklinde yine güzel süslemeler bulunmaktad,r. Üst kenarlar, yar,m daire eklinde birbirine ba lanm, ve esere daha ho bir görünüm vermesini sa lam, t,r. Eser hala sa lam bir ekilde durmakta ancak; zamanla biraz soluklu bir görünüm ald, , görülmektedir.

ÖRNEK NO : 03
ENVANTER NO : 11.12.1978/648
FOTO RAF NO :13-14
Ç Z M NO :03
LEVHA NO :III.LXIII.
TA INIR NO : 24/11
ESER N TÜRÜ : Bak,r Sini
YER ALDI I MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEK YER : Depo. Vitrin 5.R.3.
MÜZEYE GEL TAR H : 02.06.1978
MÜZEYE GEL EKL : Sat,n Alma Yolu le.

NCELEME TAR H : 10.11.2010
DÖNEM : Osmanl, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Bak,r
YAPIM TEKN : Dövme Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i.
ÖLÇÜLER : Kal,nl,k : 0,2 Cm.
:D, Çap, : 48,5 Cm
:Kenar Yük. : 2,5 Cm
: ç Çap, : 45 Cm
K TABE : Var.
BUGÜNKÜ DURUMU : Y,pranm, .
TANIM : Ham maddesi bak,r olan eserimiz bir sinidir. Sini günümüze kadar y,pranarak gelmi tir. Sininin bir kenar, kesik oldu u görülmektedir. Yine birkaç yerinin y,rt,k oldu u gözükmetedir.

Süslemeler bak,m,nda eser gayet zengindir. Osmanl,'n,n belli bir yönü ile beraber sanatsal özelliklerini de ortaya koymas, aç,s,ndan önemlidir. ç i dairelerle bir birini çevrelemi olarak görülen eserde en orta k,s,mda y,ld,z eklinde süslemelerle ahenklik kazand,r,lm, t,r. Bak,r sininin kenarlar, ayr,ca çirtikli olu u da siniye ayr,ca al,ml, bir görünüm vermesini sa lam, t,r. Eser Kemal ÇEL K adl, bir vatanda tan sat,n al,narak müzeye kazand,r,lm, t,r.

ÖRNEK NO : 04
ENVANTER NO : 01.02.1995
FOTO RAF NO :15-16-17
Ç Z M NO :04
LEVHA NO : V.LXIV.
TA INIR NO : 42/95
ESER N TÜRÜ : Bak,r Sini.
YER ALDI I MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEK YER : Depo. Vitrin 5.R/3
MÜZEYE GEL TAR H : 24.05.1995
MÜZEYE GEL EKL : Sat,n Alma Yolu le.
NCELEME TAR H : 10.11.2010

DÖNEM : Osmanl, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Bak,r
YAPIM TEKN : Dövme Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i.
ÖLÇÜLER :Yükseklik : 0,4 cm
:Çap, : 66,5 Cm
:Kal,nl,k : 0,5 Cm.
K TABE : Var.
BUGÜNKÜ DURUMU : Hafif Y,pranm, .
TANIM : Bir Türk eseri olan sininin ham maddesi bak,rd,r.
Eserimiz Kars bölgesinde yer alan Akçakale köyünde bir vatanda tarafından bulunup belli bir ücret karşılığında müzeye kazandırılmıştır. Eser mutfak ihtiyaçlarında kullanılan önemli bir gereçtir. Türk gelenek ve kültürü ile özdeşleşen bir portre çerçevesinde üretilmiştir. Bakır sininin düzyüzü süslemesiz olup, eserin içerisinde oyma tekniğinde bitkisel ve geometrik motifler içerisinde beş köşmeli bir saray motifi cepheden çizilmiştir. Sininin kenarları, yarım daireli dilimlere bölünmüştür. Eser hala sağlam olarak ilk günkü gibi görkemli haliyle korunmaktadır. Eserin Osmanlı, Türk dönemi sanatsal verilerini ortaya koymasından ayrıca önemlidir.

ÖRNEK NO : 05
ENVANTER NO : 02.01.1971
FOTO RAF NO :18-19-20
ÇİZİM NO :05
LEVHA NO :V.LXV.LXVI.
TARİHİNİN NO : 66/86
ESERİN TÜRÜ : Bakır Sini.
YER ALDIĞI MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER : Depo. Vitrin 5.R/3
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 22.02.1971
MÜZEYE GELİŞ EKLEME TARİHİ : Satın Alma Yolu ile.
KAYIT ALINMA TARİHİ : 10.11.2010
DÖNEM : Osmanlı, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Bakır

YAPIM TEKN : Dövme Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i.
ÖLÇÜLER :Yükseklik : 5 m
:Çap, : 38 Cm
:A ,z Çap, : 38 Cm
:Kal,nl,k : 0,3 Cm.
K TABE : Var.
BUGÜNKÜ DURUMU : Hafif Y,pranm, .
TANIM : Eserimiz bir sinidir. Sininin ham maddesi bak,r
malzemededen yap,lm, t,r. Eserimiz Kars yöresinde köylü bir vatanda taraf,ndan bulunup
daha sonra sat,n al,narak Kars Müzesi'ne kazand,r,lm, t,r. Yine metal bir eser olan
sinimiz Türk mutfak e yalar, aras,na yer almaktad,r.
Süslemeler aç,s,ndan yine zengin bir görünüme sahip olan eserimizin hemen hemen
her yerinde motifler görmek mümkündür. Eserimizin kenarlar, dik ve dilimli bir ekilde
tasarlanm, t,r. Eserin iç k,s,mlar,na bak,ld, ,nda çevresi boyunca süslemelerin yer ald, ,
görölmektedir. Çevresel süslemelerinin de tam ortas,nda iki dairevi çizgi ile yine bir süs
kazand,r,ld, , görölmektedir.

ÖRNEK NO : 06
ENVANTER NO : 03.02.1985/1117
FOTO RAF NO :21-22
Ç Z M NO :06
LEVHA NO :VI.LXVII.
TA INIR NO :35/1
ESER N TÜRÜ : Bak,r Sini.
YER ALDI I MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEK YER : Depo. V.6.R.3
MÜZEYE GEL TAR H : 08.11.1989
MÜZEYE GEL EKL : Sat,n Alma Yolu le.
NCELEME TAR H : 10.11.2010
DÖNEM : Osmanl, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Bak,r
YAPIM TEKN : Dövme Tekni i

SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i.
ÖLÇÜLER : Kalınlık : 0,1 Cm.
:Derinlik : 0,5 Cm
: A ,z Ç. : 35 Cm
:Kaide Çap, : 22 Cm
K TABE : Yok.
BUGÜNKÜ DURUMU : Sa lamdır.
TANIM : Ham maddesi bakır olan sinimiz hala güzelli ini koruyan bir eserdir. Tamam, bakır olup dairemsi bir yapı göstermektedir. Sini üzerinde çizgilerle belirtilmi bitki motifleri hâkimdir. Bir kö ede Arapça bir yazı, ve tarih yer almaktadır. Orta ve taban kısmında ve tabanın göbeğinde dairemsi çizgiler mevcuttur. Sininin ön yüzü bakır renkli arka yüzü ise beyaz olarak gözükmektedir. Türk mutfak e yalardan olan sinimizin üzerinde hala kalaylar, gözükmesi nedeniyle sa lam olarak durdu nun göstergelerinden biridir. Eser di er bir çok eser gibi vatandaşlar tarafından bulunup satılma yolu ile müzeye kazandırılmıştır.

ÖRNEK NO : 07
ENVANTER NO : 3.2.69/248
FOTO RAF NO :23-24-25
ÇİZİM NO :07
LEVHA NO :VII.LXVIII.
TANINIR NO : Görülmedi.
ESERİN TÜRÜ :Pirinç Sini.
YER ALDIĞI MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER : Depo. V 5. R 3.
MÜZEYE GELİŞTİRİLEN TARİH : 14.11.1969
MÜZEYE GELİŞTİRİLEN EKLEME TARİHİ : Satılma Yolu ile.
İNCELEME TARİHİ : 10.11.2010
DÖNEM : Osmanlı,
MADENÇİNSİ : Pirinç.
YAPIM TEKNİĞİ : Oyma-Dövme Tekniği.
SÜSLEME TEKNİĞİ : Kaz,ma Tekniği.
ÖLÇÜLER :Geni lik : 37 cm.

:Boyu : 55 Cm.
: ç Derinlik : 1,5 Cm.
:Kal,nl,k : 0,1 Cm.

K TABE : Yok.

BUGÜNKÜ DURUMU : Çok Hafif Y,pranm, .

TANIM : Hammaddesi pirinç olan bu eserde de yo un bir süsleme yap,larak özenle emek harcanm, t,r. Eserimiz daha çok önemli konuklar,n a ,rlanmas,nda kullan,ld, , dü ünülmektedir. ç k,s,mlar,na dikkatlice bak,ld, ,nda yaz,lar iç k,s,mlarda görülmektedir. Yine iç k,s,mlar süsle kaplanarak kenarlar, oyma tekni i ile yap,lm, süslü elips ekinde bir tepsi görünümüdür.. Daha çok bir ikram tepsisini and,ran görünümü oldu u görülmektedir. Çay- kahve gibi küçük ikramlarda kullan,ld, , san,lmaktad,r. Bu kan,ya tepsinin iç k,s,mlar,n,n tamam,n,n süsle kapl, oldu una da ayr,ca ba lanabilir. Eser günümüze neredeyse tamamen sa lam olarak gelmi ve üzerindeki kalaylamalar,n hala görkemli olarak duruldu u görülmektedir.

ÖRNEK NO : 08
ENVANTER NO : 01.03.1995/1227
FOTO RAF NO :26-27-28
Ç Z M NO :08
LEVHA NO :VIII.LXX.
TA INIR NO :13/01
ESER N TÜRÜ : Bak,r Tepsi.
YER ALDI I MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEK YER : Depo. V.5.R.3
MÜZEYE GEL TAR H : 17.10.1995
MÜZEYE GEL EKL : Sat,n Alma Yolu le.
NCELEME TAR H : 15.11.2010
DÖNEM : Osmanl, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Bak,r
YAPIM TEKN : Dövme Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i.
ÖLÇÜLER : Kal,nl,k : 0,4 Cm.
:Çap, : 40 Cm
: Yükseklik : 3 Cm

K TABE : Var.
BUGÜNKÜ DURUMU : Az Y,pranm, .
TANIM : Metal mutfak e yas, olan eserimiz bir tepsidir. Tepsimizin ham maddesi bak,rd,r. Osmanl, mutfaklar,nda kendini göstermi ihtiyaç e yalar,n ba ,nda gelen bir servis e yas,d,r. Süslemelerde de a ,rl, ,n, hissettiren bak,r tepsinin a ,z kenarlar, d, a dönük bir profilde dizayn edilmi tir. Eserin a ,z kenar,nda bir, iç yüzeyinde de üç adet iç içe dairevi çizgi bant mevcuttur. Yine tepsi eserimizin iç yüzeyinde hicri ve miladi takvimleri kullan,larak tarih ile birlikte tek sat,rl,k Osmanl,ya ait yaz, kullan,ld, , gözlemlenmektedir. Eserin d, yüzeyine herhangi bir süsleme yap,lmamas, da ayr,ca eserin zengin görünümüne bir eksiklik olarak yans,m, t,r. Eser günümüzde halen sa lam bir vaziyette durmaktad,r.

ÖRNEK NO : 09
ENVANTER NO : 01.17.1982/990
FOTO RAF NO :29-30-31
Ç Z M NO :09
LEVHA NO :IX.LXXI.
TA INIR NO : 18/35
ESER N TÜRÜ : Bak,r Tepsi.
YER ALDI I MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEK YER : Depo. Vitrin 5.R.3.
MÜZEYE GEL TAR H : 22.12.1982
MÜZEYE GEL EKL : Sat,n Alma Yolu le.
NCELEME TAR H : 15.11.2010
DÖNEM : Osmanl, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Bak,r
YAPIM TEKN : Dövme Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i.
ÖLÇÜLER : Kal,nl,k : 0,2 Cm.
:D, Çap, : 46 Cm
:Yükseklik : 4,5 Cm
: ç Derinlik : 4 Cm
K TABE : Yok.

BUGÜNKÜ DURUMU : Hafif Y,pranm, .
TANIM : Ham maddesi bak,r olan bu eserimizde de yo un bir süsleme göze çarpmaktad,r. Dövme tekni i kullan,larak yap,lm, eser tek bir parçadan olu maktad,r. Eserimiz iç bükey a ,z kenar,, yine a ,z kenar, dalgal, ve kalayland, , görülmektedir. Orta k,s,m yivli olarak kaz,ma tekni i ile yap,lm, t,r. Bu eserde ayr,ca stilize bitki motifleri görülmekle beraber iç k,sm,nda imam,n namaz k,ld,rd, , yerin ekli verilerek tarihsiz ve yaz,s,z bir ekilde süslemeyi tamamlamaktad,r. Türk inanç sistemi hakk,nda da bilgi veren eser önemli bir kültürel de er olarak durmaktad,r. Eser yine di er eserler gibi vatanda lar taraf,ndan bulunup sat,n alma yolu ile müzeye kazand,r,lm, t,r.

ÖRNEK NO : 10
ENVANTER NO : 13.12.1978/650
FOTO RAF NO :32-33-34
Ç Z M NO :10
LEVHA NO :X.LXXIII.
TA INIR NO :24/11
ESER N TÜRÜ : Bak,r Tepsi
YER ALDI I MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEK YER : Depo. V.5.R.3
MÜZEYE GEL TAR H : 02.06.1978
MÜZEYE GEL EKL : Sat,n Alma Yolu le.
NCELEME TAR H : 15.11.2010
DÖNEM : Osmanl, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Bak,r
YAPIM TEKN : Dövme Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i.
ÖLÇÜLER : D, Çap, : 23 Cm.
: ç Çap, : 22,5 Cm
:D.Ken. Yük. : 7 mm.
:Et Kal,nl, , : 0,2 Cm
K TABE :Var.
BUGÜNKÜ DURUMU : Az Y,pranm, .

TANIM : Ham maddesi tamamıyla bakır olan eserimiz çok zengin bir süslemeye sahiptir. Eserimiz küçük bir tepsidir. Süslemeler çok ince çizgilerle yapılmış olup ahenklik sağlanmaya çalışılmıştır. Çizgi yüzeyinin kenar dairelerinden birinin içinde eski yazılı bir tarih vardır.

Eser küçük olmakla beraber çok değerli bir eserdir. Daha çok önemli konuların anlatılmasında kullanılan eserdir Osmanlı, Türk döneminin en önemli süslemelerini içinde barındırmaktadır.

ÖRNEK NO	: 11
ENVANTER NO	: 04.02.1976/543
FOTO RAF NO	:35-36-37
ÇİZİM NO	:11
LEVHA NO	:XI.LXXIV.
TAKSİT NO	:17/7
ESERİN TÜRÜ	: Bakır Tepsi
YER ALDIĞI MÜZE	: Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER	: Depo. V.5.R.5
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 30.01.1976
MÜZEYE GELİŞ EKLEME TARİHİ	: Satın Alma Yolu ile.
İNCELEME TARİHİ	: 15.11.2010
DÖNEM	: Osmanlı, (18-19.YY.)
MADEN CİNSİ	: Bakır
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme Tekniği
SÜSLEME TEKNİĞİ	: Kazınma Tekniği.
ÖLÇÜLER	: Kalınlık : 0,2 Cm. :Dış Yüzey Ç. : 34,5 Cm : İç Yüzey Ç. : 25 Cm :Kaide Çap, : 26 Cm
KAYIT TABLOSU	: Yok.
BUGÜNKÜ DURUMU	: Sağlamdır.

TANIM : Ham maddesi yine bakır olan eserimiz bir mutfak e ya s, d, r. Eserimiz görkemli bir görünüme sahiptir. Çok , k süslemelere sahip olup kalaylama i lemleri hala tamam, yla üzerinde durmaktadır. Üzeri çiçek yaprak ve dal motifleri ile süslü olan tepsinin daha çok hat, ra niteli i e ya özelli ini göstermektedir. Hediye amaçlı, da kullan, lan eser güzel görünümüyle en iyi ekilde saklanm, ve korunmu tur. Bu yönüyle olmas, ndan dolayı, eser günümüze sapa sa lam bir ekilde gelmi tir.

ÖRNEK NO	: 12
ENVANTER NO	: 02.03.1995/1228
FOTO RAF NO	:38-39
Ç Z M NO	:12
LEVHA NO	:XII.LXXVI.
TARİHİNİN NO	: 44/1
ESERİN TÜRÜ	: Bakır Tepsi.
YER ALDI İ MÜZE	: Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER	: Depo. Vitrin 5.R.3.
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 17.10.1995
MÜZEYE GELİŞ EKİ	: Sat, n Alma Yolu ile.
İNCELEME TARİHİ	: 15.11.2010
DÖNEM	: Osmanlı, (18-19.YY.)
MADEN CİNSİ	: Bakır
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme Tekniği
SÜSLEME TEKNİĞİ	: Kaz, ma Tekniği.
ÖLÇÜLER	: Kalınlık : 0,3 Cm. :D, Çap, : 355 Cm :Yükseklik : 0,3 Cm :Dip Çap, : 22 Cm
KAYIT TABLOSU	: Yok.
BUGÜNKÜ DURUMU	: Hafif Y, pranm, .

TANIM : Ardahan'ın köprücük köyü yakınlarında bulunan eserin ham maddesi bakır malzeme olarak turmaktadır. Eserin alt kenarları dik kenarlı olduğu, kenarları alt kısmının birleştirildiği yerin oval bir görüntüye sahip olduğu ve düz olmadığı görülmektedir. Bakır tepsisinin hem iç yüzeyinde hem de dış yüzeyinde süslemeler olduğu görülmektedir.

Türk sanat eserlerinin yanında metal mutfak eşyaları da çok ileri bir boyuttadır. Bu eserde de dönemin ne denli sanata değer verdiğinin görülmesi açısından önemlidir.

ÖRNEK NO : 13
ENVANTER NO : 02.07.1990
FOTO RAF NO : 40-41-42
ÇİZİM NO : 13
LEVHA NO : XIII.LXXVII.
TARİHİ NO : 11/88
ESERİN TÜRÜ : Bakır Tepsi
YER ALDIĞI MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER : Depo. Vitrin 6.R.3.
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 07.12.2990
MÜZEYE GELİŞ EKLEME TARİHİ : Satın Alma Yolu ile.
İNCELEME TARİHİ : 15.11.2010
DÖNEM : Osmanlı, (18-19.YY.)
MADENÇİNSİ : Bakır
YAPIM TEKNİĞİ : Dövme Tekniği
SÜSLEME TEKNİĞİ : Kazıma Tekniği.
ÖLÇÜLER : Kalınlık : 0,2 Cm.
:Dip Çap, : 41 Cm
:Alt Çap, : 44 Cm
: Çukurluk : 1 Cm.
KARTABE : Var.
BUGÜNKÜ DURUMU : Hafif Yapraklı.
TANIM : Bu sanat eserinin ham maddesi bakır malzemenin yapım, tır. Dövme tekniğinin en güzel bir şekilde kullanılarak ovalatılmaya çalışılmış ve

ekil alması,nda kolaylık sağlanması, t.r. Eser incelendiğinde tabanla esas gövde olmak üzere iki parçadan oluştuğu görülmektedir. Bu iki parçanın tepsinin oluşması,nda perçinlenme yöntemi kullanılarak yapıldığı, görülmektedir. Eserin süslemesine de yer verilerek iç yüzeyde geometrik desenlerin kullanıldığı, görülmektedir. Osmanlı dönemi metal mutfak eşyalarından yapılmış olarak yapılanlardan biridir. Eser günümüze kalaylama işlemleri hariç sağlam olarak ulaşmıştır, t.r.

ÖRNEK NO	: 14
ENVANTER NO	: 03.01.1987/1149
FOTO RAF NO	:43-44-45
ÇİZİM NO	:14
LEVHA NO	:XIV.LXXVIII.
TAFELİNİN NO	:8/4
ESERİN TÜRÜ	: Bakır Lepçe
YER ALDIĞI MÜZE	: Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER	: Depo. V.6.R.3
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 19.12.1986
MÜZEYE GELİŞ EKLEME TARİHİ	: Satın Alma Yolu ile. : 15.11.2010
DÖNEM	: Osmanlı, (18-19.YY.)
MADEN ÇİNSİ	: Bakır
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme Tekniği
SÜSLEME TEKNİĞİ	: Kazıma Tekniği
ÖLÇÜLER	: Kalınlık : 0,3 Cm. :Derinlik : 3,5 Cm : Ağız Ç. : 25,5 Cm :Kaide Çap, : 20 Cm
KARTABE	: Var.
BUGÜNKÜ DURUMU	: Sağlamdır.
TANIM	: Ham maddesi tamamıyla bakır olan eserimiz günümüze kadar hemen hemen tüm özelliklerini koruyarak gelmiştir. Eserimiz metal mutfak eşyalarından biri olan lepçedir. Lepçenin orta kısmında bir büyük 4 tane de küçük çiçek motifi bulunmaktadır. Kenarlarında ise bitki motifleri ve saç örgüsünü andırır desenler

bulunmaktadır. Üst kenar, n iç k, sm, nda da 4 adet geometrik motif bulunmaktadır. Üst kenar ise düzdür. Yo un bir süsleme görülmemekle beraber hem sade hem de süslü bir görünümü vardır. Bu eserde köylü bir vatanda , m, z, n tar, m çal, malar, s, ras, nda bulunup sat, n alma yolu ile müzeye kazandı, r, lm, t, r.

ÖRNEK NO	: 15
ENVANTER NO	: 04.08.1973/419
FOTO RAF NO	:46-47-48
Ç Z M NO	:15
LEVHA NO	:XV.LXXX.
TANIR NO	: 5/105
ESERİN TÜRÜ	: Bak, r Lenger.
YER ALDI İ MÜZE	: Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER	: Depo. Vitrin 5.R.3.
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 30.06.1973
MÜZEYE GELİŞ EKLEME TARİHİ	: Sat, n Alma Yolu ile.
DÖNEM	: Osmanl, (18-19.YY.)
MADENÇİNSİ	: Bak, r
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme Tekniği
SÜSLEMELERİNİN YAPIM TEKNİĞİ	: Kaz, ma Tekniği.
ÖLÇÜLER	: Kalınlık : 0,3 Cm. :Çap, : 27 Cm :Yükseklik : 3 Cm :Kaide Çap, : 16 Cm
KAYIT TABLOSU	: Yok.
BUGÜNKÜ DURUMU	: Hafif Y, pranm, .
TANIM	: Hammaddesi bak, rdan yapılm, bir mutfak e yas, d, r. Eserimiz bir lenger olup metal olarak tasarlanm, t, r. Eserimizi incelediğimizde d, ta Arap alfabesi ile yazılm, bir yaz, ya rastlanılmaktadır. Üzerindeki yaz, muhtemelen eseri meydana getiren kişinin ad, n, n oldu ü dü ünülmektedir. Eser süslemelerine bakıld, nda Selvi nar çiçeği süslemelerinin yan, nda ku kanatlar, n, da and, r, r bir biçimde yaprak ekinde motifler yer almaktadır. Eser hafif bir şekilde y, pranm, t, r. Osmanl, eserlerinin

üzerinde böylesine farklı, sanat ve desen motiflerinin görülmesi el sanatlarındaki gelinen noktayı göstermesi açısından önemlidir.

ÖRNEK NO	: 16
ENVANTER NO	: 16.12.1978/653
FOTO RAF NO	:49-50-51
ÇİZİM NO	:16
LEVHA NO	:XVI.LXXXI.
TARİHİNİN NO	: 24/11
ESERİN TÜRÜ	: Bakır Lenger.
YER ALDIĞI MÜZE	: Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER	: Depo. Vitrin 5.R.3.
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 02.06.1978
MÜZEYE GELİŞ EKLEME TARİHİ	: Sarıalan Yolu ile.
İNCELEME TARİHİ	: 15.11.2010
DÖNEM	: Osmanlı, (18-19.YY.)
MADEN ÇİNSİ	: Bakır
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme Tekniği
SÜSLEME TEKNİĞİ	: Kazıma Tekniği
ÖLÇÜLER	: Kalınlık : 0,2 Cm. :D, Çap, : 33,5 Cm : ç Çap, : 21 Cm : ç yükseklik : 1,5 Cm
KAYIT TABLOSU	: Var.
BUGÜNKÜ DURUMU	: Hafif Yapraklı, .

TANIM : Ham maddesi bakır olan eserimiz bir lengerdir. Eserimiz orta büyüklükte olup dört kenarları da kazıma tekniği kullanarak ve özen göstererek yapılmış, çiçek motifli süslemelerini görmektediriz. Arka yüzeyinde ise herhangi bir süslemenin olmadığı görülmektedir. Bakır eserin daha sonra kalaylandırılarak, ancak kalaylama işinin günümüze kadar yer yer gelemediği ve bu doğrultuda da bakırın ortaya çıktığı görülmektedir. Osmanlı mutfağına yarılmış vazgeçilmezlerinden olan eser günümüzde de benzer özelliklerde ihtiyaçlarda kullanılmaktadır.

ÖRNEK NO : 17
ENVANTER NO : 01.17.1983/1025.
FOTO RAF NO :52-53-54
ÇİZİM NO :17
LEVHA NO :XVII.LXXXIII.
TARİHİ : 13/12
ESERİN TÜRÜ : Bakır Lehen.
YER ALDIĞI MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER : Depo. Vitrin 5.R.3.
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 08.11.1985
MÜZEYE GELİŞ EKL : Satın Alma Yolu ile.
İNCELEME TARİHİ : 15.11.2010
DÖNEM : Osmanlı, (18-19.YY.)
MADENÇİNSİ : Bakır
YAPIM TEKNİĞİ : Dövme Tekniği
SÜSLEME TEKNİĞİ : Kazınma Tekniği
ÖLÇÜLER : Kalınlık : 0,2 Cm.
:Yükseklik : 5 Cm
:Çap, : 32 Cm
:

KİTAP TABE : Var.

BUGÜNKÜ DURUMU : Hafif Yapraklanma, .

TANIM : İncelediğimiz bu eser bir lehen olup bakır hammaddesi kullanılarak yapılmıştır. Karşılıklı kemerler kullanılarak çivileme usulü ile tamir edildiği görülmektedir. Eserimiz aslında aynı zamanda büyük bir sahan, andırılmaktadır. Kenarının bir bölümünde uçlar, lale motifi süslemesi kullanılarak ve bu süsleme ile biten 13 cm uzunluğunda çizilerek yapılmış bir çerçeve ve bunun içerisine Arapça yazılmış yazılar görülmektedir. Bununla beraber bir tarih yer alan süslemelerden başka bir süsü olmayan bir eserdir. Yine eserimizin alt kenarları, 2,5 cm'lik uzantıdan sonra dibeye doğru daralan geniş ve halka bir kaideyle bitmektedir. Eserin oluşturulmasında kalaylama daha sonra yapıldığı anlaşılmaktadır. Ancak kalaylama el sanatının günümüze kadar gelmediği yer yer bakırın çökmesi, görülmektedir.

ÖRNEK NO : 18
ENVANTER NO : 15.14.1979/765
FOTO RAF NO :55-56-57
Ç Z M NO :18
LEVHA NO :XVIII.LXXXIV.
TA INIR NO : 1/15
ESER N TÜRÜ : Bak,r Sahan
YER ALDI I MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEK YER : Depo. Vitrin 5.R.3.
MÜZEYE GEL TAR H : 19.09.1979
MÜZEYE GEL EKL : Sat,n Alma Yolu le.
NCELEME TAR H : 15.11.2010
DÖNEM : Osmanl, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Bak,r
YAPIM TEKN : Dövme Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i.
ÖLÇÜLER : Kal,nl,k : 0,1 Cm.
:D, Çap, : 24,5 Cm
:Yükseklik : 3,8 Cm
:Dip Çap, : 18 Cm
K TABE : Var.
BUGÜNKÜ DURUMU : Hafif Y,pranm, .
TANIM :Eserimiz ham maddesi bak,r olan metal mutfak e yalardan bir sahand,r. Eserimiz mutfak e yalardan yo un olarak ihtiyaç duyulan kap kaçaklardan biridir. Eserin üzerinde süslemelere çok yer verilmemi tir. Kenar i lemesi geni , orta k,s,mda dairevi içinde süs bulunan sade bir sahand,r. Eserin üzerindeki kalaylamalar,n silinmesi de eserin yeterince y,prand, ,n, göstermektedir. Hafif y,pranmakla beraber eser günümüze sa lam bir ekilde ula m, t,r.

ÖRNEK NO : 19
ENVANTER NO : 01.28.1983/1073
FOTO RAF NO :58-59-60
ÇİZİM NO :19
LEVHA NO :XIX.LXXXVI.
TARİHİ NO : 13/28
ESERİN TÜRÜ : Bakır Sahan
YER ALDIĞI MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER : Depo. Vitrin 5.R.3.
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 05.01.1983
MÜZEYE GELİŞ EKLEME TARİHİ : Sat,ın Alma Yolu ile.
İNCELEME TARİHİ : 15.11.2010
DÖNEM : Osmanlı, (18-19.YY.)
MADENÇİNSİ : Bakır
YAPIM TEKNİĞİ : Dövme Tekniği
SÜSLEMELERİN TEKNİĞİ : Kazınma Tekniği
ÖLÇÜLER :Et Kalınlık : 0,3 Cm.
:Çap, : 20 Cm
:Yükseklik : 4 Cm
:Derinlik :4 Cm

KAYIT DURUMU : Var.

BUGÜNKÜ DURUMU : Hafif Yıpranmış, .

TANIM : Eserimiz bir metal mutfak e yasıdır. Eserimizin ham maddesi bakırdir. Eserin hemen ortasında dokuz yapraklı, bir gül vardır. Güllün çevresini dolanan küçük kesik çizgilerle taranmış, iki dairevi çizgisi bulunmaktadır. Bu dairenin d, ında Arap alfabesiyle yazılmış, bir yazı, bulunmakta olup, a, z kenarına yakın iç k,sm,nda kırık çizgilerle yapılmış, daire içinde süslemeler bulunmaktadır. Eserimiz Osmanlı, Türk mutfak e yaları, n en başında gelen bir e yadır. Eserimiz günümüze hafif yıpranmakla beraber yine de sağlam olarak gelmiştir.

ÖRNEK NO : 20
ENVANTER NO : 13.14.1979/763
FOTO RAF NO :61-62-63
ÇİZİM NO :20
LEVHA NO :XX.LXXXVII.
TAİNİR NO :1/15
ESERİN TÜRÜ : Bakır Sahan.
YER ALDIĞI MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER : Depo. V.6.R.3
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 08.11.1989
MÜZEYE GELİŞ EKLEME TARİHİ : Satın Alma Yolu ile.
İNCELEME TARİHİ : 25.11.2010
DÖNEM : Osmanlı, (18-19.YY.)
MADENİ CİNSİ : Bakır
YAPIM TEKNİĞİ : Dövme Tekniği
SÜSLEME TEKNİĞİ : Kazınma Tekniği
ÖLÇÜLER : Kalınlık : 0,2 Cm.
:Çap, : 25 Cm
:Kaide Çap, :205 Cm
:Yükseklik : 3 Cm
KAYIT DURUMU : Yok.
BUGÜNKÜ DURUMU : Az Yıpranmış.
TANIM :Eserimiz, ham maddesi bakır olan maddeden yapılmış, metal mutfak eşyalarından bir sahandır. Eserimiz üzerinde yoğun bir süsleme görülmemekle beraber, eser geniş sahanın içinde oyma çizgileriyle süslenmiş olup yer yer hala kalaylamalarından durduğunu görmektedir. Eserde yarılmalar ve kesilmeler olmamasına karşın yine de ciddi bir şekilde yıpranmış, görülmektedir. Osmanlı dönemi mutfak eşyalarından en çok tercih edilenler arasında en önde gelmektedir.

ÖRNEK NO : 21

ENVANTER NO : 04.01.1978/592
FOTO RAF NO :64-65-66
Ç Z M NO :21
LEVHA NO :XXI.LXXIX.
TA INIR NO :19/3
ESER N TÜRÜ : Bak,r Tabak
YER ALDI I MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEK YER : Depo. V.5.R.3
MÜZEYE GEL TAR H : 24.04.1978
MÜZEYE GEL EKL : Hibe Yolu le.
NCELEME TAR H : 15.11.2010
DÖNEM : Osmanl, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Bak,r
YAPIM TEKN : Dövme Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i.
ÖLÇÜLER : Kal,nl,k : 0,2 Cm.
:Yükseklik : 3 Cm
: A ,z Ç. : 25,7 Cm
:Kaide Çap, : 21 Cm
K TABE : Yok.
BUGÜNKÜ DURUMU : Az Y,pranm, .
TANIM : E yam,z bir tabak olup ham maddesi bak,r olan malzemedен yap,lm, t,r. E yam,z metal mutfak e yas, bir eserdir. Osmanl, Türk mutfa ,n,n vazgeçilmez kap kaçaklardandır. Süslemelerin görüldü ü eserde dövme tekni inin belirgin olarak kullan,ld, , görülmektedir. Eserin içinin hala kalayl, olmas, da ne denli sa lam bir ekilde günümüze ula t, ,n,n göstergelerindedir. çinde çiçek motiflerini and,r,r süslemelerle beraber Arap harfleri ile Osmanl, ismi ve bir tarih kaz,narak yaz,lm, t,r. Osmanl, metal mutfak e yalardan olan eserimiz müzeye hibe edilerek kazand,r,lm, t,r.

ÖRNEK NO : 22
ENVANTER NO : 18.12.1978/655

FOTO RAF NO :67-68-69
Ç Z M NO :22
LEVHA NO :XXII.XC.
TAİNIR NO :24/11
ESERİN TÜRÜ : Bakır Tabak
YER ALDI İ MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER : Depo. V.5.R.3
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 02.06.1978
MÜZEYE GELİŞ EKLEME TARİHİ : Satın Alma Yolu ile.
İNCELEME TARİHİ : 25.11.2010
DÖNEM : Osmanlı, (18-19.YY.)
MADENİ CİNSİ : Bakır
YAPIM TEKNİĞİ : Dövme Tekniği
SÜSLEMELERİNİN TEKNİĞİ : Kazınma Tekniği
ÖLÇÜLER : Kalınlık : 1,8 Cm.
:Derinlik : 4,8 Cm
: Ağız Ç. : 26,5 Cm
:Kaide Çapı : 19 Cm

KAYIT TABLOSU : Var.

BUGÜNKÜ DURUMU : Yıpranmış, .

TANIM :Eserimiz madeni mutfak eşyalarından bir tabaktır. Tabanın ham maddesi bakır, Eserin üzerindeki kalaylama işlemlerinin tamamen silindiği görülmektedir. Tabanın orta büyüklükte bir ekle sahiptir. Eserin dört kenar süslemeleri dışında iç kısımlarında da süslemelerin olduğu görülmektedir. Çukurluklarında çiçek motifleri görülmektedir. Eserimizin yıpranmış bir vaziyette olduğu ve bir karesinde 3-4 cm. bir yüksekliği olduğu görülmektedir.

ÖRNEK NO : 23

ENVANTER NO : 14.12.1979/762

FOTO RAF NO :70-71

Ç Z M NO :23

LEVHA NO :XXIII.XCII.
TAİNİR NO :1/15
ESERİN TÜRÜ : Bak,r Tabak
YER ALDIĞI MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER : Depo. V.6.R.2
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 19.09.1979
MÜZEYE GELİŞ EKLEME TARİHİ : Sat,n Alma Yolu ile.
DÖNEM : 25.11.2010
DÖNEM : Osmanlı, (18-19.YY.)
MADENÇİNSİ : Bak,r
YAPIM TEKNİĞİ : Dövme Tekniğ i
SÜSLEMELERİ : Kaz,ma Tekniğ i.
ÖLÇÜLER : Kalınlık : 0,2 Cm.
:D, Kenar : 16,6 Cm
: D, tan içi : 15,5 Cm
:Yükseklik : 3 Cm
KİTAPÇIK : Var.
BUGÜNKÜ DURUMU : Sa lamd,r.
TANIM : ncelediğimiz eser günlük hayatta mutfak e yalar, içinde en çok kullan,lan bir e yad,r. Eserimiz bir metal tabak mutfak e yas,d,r. Daha çok günlük ihtiyaçlarda sürekli kullan,ld, ,ndan yo un bir süslemeye yer verilmemi tir. Eserin kenarlar,n,n süslü oldu unu görmekteyiz. Osmanlı, Türk mutfak ihtiyaçlar,nda kullan,lan eser günümüzde de sanayi bölgelerde üretilen benzer özellik ve ekilerde halen yo un bir ekilde kullan,lmaktad,r. Eserimiz y,pranmalar geçirmekle beraber günümüze sa lam bir ekilde ula m, t,r.

ÖRNEK NO : 24
ENVANTER NO : 01.10.1980/823
FOTO RAF NO :72-73-74
ÇİZİM NO :24
LEVHA NO :XXIV.XCIII.
TAİNİR NO : 2/16

ESERİN TÜRÜ : Bakır Kap.
YER ALDI İ MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER : Depo. Vitrin 5.R.3.
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 30.06.1980
MÜZEYE GELİŞ EKLEME TARİHİ : Satın Alma Yolu ile.
İNCELEME TARİHİ : 25.11.2010
DÖNEM : Osmanlı, (18-19.YY.)
MADEN ÇİNSİ : Bakır
YAPIM TEKNİĞİ : Dövme Tekniği
SÜSLEME TEKNİĞİ : Kazınma Tekniği
ÖLÇÜLER : Kalınlık : 0,2 Cm.
:Çap, : 28 Cm
:Yükseklik : 4,2 Cm
:Dip Çap, : 14,5 Cm

KORUNMA DURUMU : Yok.

BUGÜNKÜ DURUMU : Hafif Yapraklı, .

TANIM : Eserimiz metal mutfak eşyalarından bir bakır kap. Kabın yapımında kullanılan ham madde bakırdır. Eserde dövme tekniğinin çok iyi yansıtıldığı, görülmektedir. Dövme tekniğinde yapılmış, kasa dairevi kaideli yayvan formludur. Çapı 28 cm, kenarından tabana doğru oyma tekniğinde geometrik ve bitki motifleri ile bezelidir. Eserimizin dış kenarında Arapça bir satır yazı görülmektedir. Form olarak gövdesi tabana doğru bir yerinde dokuz cm uzunlukta bir çatlak vardır.

ÖRNEK NO : 25
ENVANTER NO : 10.06.1974/512
FOTO RAF NO :75-76
ÇİZİM NO :25
LEVHA NO :XV.XCIV.
TAİNİR NO : 6/20
ESERİN TÜRÜ : Bakır Meyve Kabı,
YER ALDI İ MÜZE : Kars Müzesi

MÜZEDEK YER : Depo. V 6. R 4.
MÜZEYE GEL TAR H : 07.06.1978
MÜZEYE GEL EKL : Sat,n Alma Yolu le.
NCELEME TAR H : 25.11.2010
DÖNEM : Osmanl, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Bak,r.
YAPIM TEKN : Dövme Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i.
ÖLÇÜLER : Kal,nl,k : 0,2 Cm.
:Boyu : 10 Cm
:D, tan Çap, : 28,5 Cm
:Dip Çap, : 4,5 Cm
K TABE : Var.
BUGÜNKÜ DURUMU : Az Y,pranm, .
TANIM : Eserimiz bir meyve kablar,ndan olup ham maddesi bak,rd,r. Eserimizin kenar bordürü dairevi (T) ekinde boydan boya nokta, dal ve çiçek motifi ile i lenmi , (S) ile de süslemeleri yap,lm, t,r. Selçuklularda da görülen bu eser Osmanl,lar da yayg,n bir ekilde kullanm, t,r. Metal mutfak e yalardan olan eser meyve ikramlar,nda daha çok kullan,lan mütevazi ve kibar bir tabakt,r. eserimiz belli oranda y,pranmakla beraber günümüze sa lam bir ekilde ula ,labilmi ve müzelerde koruma alt,na al,nm, t,r.

ÖRNEK NO : 26
ENVANTER NO : 01.07.1990/187
FOTO RAF NO :77-78
Ç Z M NO :26
LEVHA NO :XVI.XCV.
TA INIR NO : 3/90
ESER N TÜRÜ : Piring Semaver.
YER ALDI I MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEK YER : Depo. Vitrin 6.R.3.
MÜZEYE GEL TAR H : 07.12.2990

MÜZEYE GELİŞTİRİLMİŞ EKLEME : Sat, n Alma Yolu ile.
İNCELEME TARİHİ : 25.11.2010
DÖNEM : Osmanlı, (18-19.YY.)
MADEN ÇİNSİ : Pirinç
YAPIM TEKNİĞİ : Döküm Tekniği
SÜSLEME TEKNİĞİ : Kazıma Tekniği
ÖLÇÜLER : Kalınlık : 0,2 Cm.
:Kaidesi : 13 Cm
:Boyu : 47 Cm
:Ağırlık :11 Cm.

KAYIT TABLOSU : Var.

BUGÜNKÜ DURUMU : Hafif Yıpranmış, .

TANIM :Pirinçten döküm olarak tasarlanmış, metal mutfak eşyalarından biri olan eserimiz semaverdir. Semaver dört ayaklı, bir kaide üzerine oturtulacak şekilde kazan ve ocak kısmı, yapılmış, t.r. Semaverimiz iki kulplu olup kulplar, üzerinde sacaklı, önüne geçmek için ahşap kaplama yapılmış, t.r. Semaver eserimiz hafif bir düzeyde yıpranmakla beraber hala sağlam, korunmaktadır. Semaverin üzerinde 1870 tarihli bir tarih yazılmış, görülmektedir. Osmanlı döneminde çok ilgi gösteren semaver günümüzde de çok tutulan bir mutfak eşyasıdır.

ÖRNEK NO : 27
ENVANTER NO : 15.02.1979/768
FOTO RAF NO :79-80
ÇİZİM NO :27
LEVHA NO :XVII.XCVI.
TASINIR NO :3/15
ESERİN TÜRÜ : Pirinç Semaver
YER ALDIĞI MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER : Depo. V.6.R.4
MÜZEYE GELİŞTİRİLMİŞ TARİHİ : 19.09.1979
MÜZEYE GELİŞTİRİLMİŞ EKLEME : Sat, n Alma Yolu ile.
İNCELEME TARİHİ : 25.11.2010

DÖNEM : Osmanlı, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Pirinç
YAPIM TEKN : Döküm Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kazıma Tekni i.
ÖLÇÜLER : Kalınlık : 0,1 Cm.
: Ağız Kısmı : 12 Cm
: Boyu : 54 Cm
: Gövde Çapı : 23 Cm
K TABE : Yok.
BUGÜNKÜ DURUMU : Yıpranmış.
TANIM : Ham maddesi pirinç olan eserimiz metal bir mutfak e yasıdır. Günümüzde de vazgeçilmeyen bir eser olan semaver kalabalık durumlarda çay içme ihtiyacını en iyi şekilde karşılamaktadır. Eserimiz orta boydadır. Semaverimizin iki yan ve iki üst tarafında olmak üzere dört adet kulp yer almaktadır. Eser genel olarak yıpranmakla beraber ancak musluk kısmının hala sapa sağlam olduğunu görmekteyiz. Osmanlı dönemi mutfak e yalardan en sadelerinden olmakla beraber en çok kullanılan malzemelerin başında gelmektedir.

ÖRNEK NO : 28
ENVANTER NO : 01.01.1995/1209
FOTO RAF NO : 81-82
ÇİZİM NO : 28
LEVHA NO : XXVIII.XCVII.
TARİHİNİN NO : 1994/25
ESERİN TÜRÜ : Pirinç Çaydanlık
YER ALDIĞI MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER : Depo. V.6.R.5
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 18.04.1992
MÜZEYE GELİŞ EKLEME TARİHİ : Satın Alma Yolu ile.
İNCELEME TARİHİ : 25.11.2010
DÖNEM : Osmanlı, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Pirinç

YAPIM TEKN : Döküm Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i.
ÖLÇÜLER : Kal,nl,k : 0,3 Cm.
:Geni lik : 13,5 Cm
: A ,z Çap, : 8 Cm
:Yükseklik : 14 Cm

K TABE : Var.

BUGÜNKÜ DURUMU : Az Y,pranm,

TANIM : nceledi imiz eser pirinç ham maddesinden yap,lm, bir mutfak e yas, olan ibriktir. A ,z kenarlar, d, a dönük olup kapakl,d,r. Uzun boyunlu geni gözdeli k,sa kaidelidir. Ah aptan yap,lm, büyükçe bir kulpu vard,r. Bu ah ap kulp daha çok s,cak su haz,rlamalarda el yakmas,n,n önüne geçilmek üzere dizayn edilmi tir. Ak,tacak k,sm, üzerinde dikey çizgi bant süslemeler mevcut olup, gövde üzerinde bitkisel kabartma süslemeler vard,r. A ,z kenar,nda da benzeri süslemeler vard,r. Kapak üzerinde bir arma dip kenar,nda da bir yaz, mevcut olup altta 3 rakam, yaz,l,d,r. Döküm olarak haz,rlanan çaydanl,k sa lam durumdad,r.

ÖRNEK NO : 29
ENVANTER NO : 19.02.1972/231
FOTO RAF NO :83-84
Ç Z M NO :29
LEVHA NO :XXIX.XCVIII.
TA INIR NO :5/88
ESER N TÜRÜ : Bak,r brik.
YER ALDI I MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEK YER : Depo. 174-K.9.
MÜZEYE GEL TAR H : 28.12.1972
MÜZEYE GEL EKL : Sat,n Alma Yolu le.
NCELEME TAR H : 25.11.2010
DÖNEM : Osmanl, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Madeni
YAPIM TEKN : Döküm Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i.

ÖLÇÜLER : Kalınlık : 0,3 Cm.
:Kaide Çap, : 5 Cm
: Lüle uzunluk: 2,4 Cm
:Yükseklik : 10 Cm

K TABE : Yok.

BUGÜNKÜ DURUMU : Yıpranmış .

TANIM : Ham maddesi madeni olan bu eserimiz bir mutfak e yası, olmakla birlikte bir süs e yası, olarak tasarlanmıştır. Eserimizin kaidesi hafif yüksek ve dairesi olup gövdesi armut şeklindedir. Gövde S şeklindeki düme ile işlenmiş süslerle kaplıdır. Kapağı dümdürdür. Eser her ne kadar süsleme ve hatıra amaçlı tasarlanarak yapılmış ise de dönemin makbul olarak görülen kileri, kendi öz ihtiyaçlarında da kullanılmışlardır. Osmanlı dönemi mutfak e yalarında sıkça görülmemeyen bir e yası olması nedeniyle yer yer kullanılmış görülmüştür.

ÖRNEK NO : 30
ENVANTER NO : 01.03.1990/1181
FOTO RAF NO :85-86
ÇİZİM NO :30
LEVHA NO :XXX.XCIX.
TARİHİ NO :90/195
ESERİN TÜRÜ : Bakır brik.
YER ALDIĞI MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER : Depo. V.5.R.5
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 07.12.1990
MÜZEYE GELİŞ EKLEME TARİHİ : Satın Alma Yolu ile.
İNCELEME TARİHİ : 25.11.2010
DÖNEM : Osmanlı, (18-19.YY.)
MADENİ CİNSİ : Bakır
YAPIM TEKNİĞİ : Döküm Tekniği
SÜSLEME TEKNİĞİ : Süslemesi Yoktur.
ÖLÇÜLER : Kalınlık : 0,1 Cm.
:Ağız Kısım, : 7 Cm

: Geni lik : 16 Cm

:Yükseklik : 22 Cm

K TABE : Var.

BUGÜNKÜ DURUMU : Y,pranm, .

TANIM : Ham maddesi bak,r olan eserimiz yine günlük ihtiyaçlarda kullan,lan bir mutfak e yas,d,r. Eserimizin a ,z k,sm, kapaklı olup boyundan tabana do ru kaideli bir ekilde geni leyen tek kulpludur. Eserin sonradan kalayland, , görülmektedir. Eser mutfak ihtiyaçlar,nda daha çok s,cak su temini ihtiyaçlar,nda kullan,lm, t,r. Sürekli ate te ,s,t,lm, durumundan dolayı, bu ve benzeri eserler üzerinde çok önemli süslemelere yer verilmemi tir. Di er bir çok eser gibi metal ibri imiz de bir vatanda taraf,ndan bulunup sat,n alma yolu ile müzeye kazand,r,lm, t,r.

ÖRNEK NO : 31

ENVANTER NO : 16.01.1980/825

FOTO RAF NO :87-88

Ç Z M NO :31

LEVHA NO :XXXI.C.

TA INIR NO :12/16

ESER N TÜRÜ : Madeni brik.

YER ALDI I MÜZE : Kars Müzesi

MÜZEDEK YER : Depo. V.4.R.5

MÜZEYE GEL TAR H : 18.08.1980

MÜZEYE GEL EKL : Sat,n Alma Yolu le.

NCELEME TAR H : 25.11.2010

DÖNEM : Osmanlı, (18-19.YY.)

MADEN C NS : Bak,r

YAPIM TEKN : Döküm Tekni i

SÜSLEME TEKN : Süslemesi Yoktur.

ÖLÇÜLER : Kal,nlık : 0,3 Cm.

:A ,z K,sm, : 7,5 Cm

: Lüle uzunluk : 11 Cm

:Yükseklik : 22 Cm

K TABE : Var.
BUGÜNKÜ DURUMU : Y,pranm, .
TANIM : nceledi imiz eser dairevi düz tabanlı, küre gövdeli silindirik boyunlu ve dairevi dik a ,zl,d,r. Yuvarlak kesitli tutacaklı, ve ak,ımal, bir özelli e sahiptir. Ak,tacak ve boyun aras,nda dar bir aç, vard,r. Gövde ile boynun birle ti i yerde bir bant olu turulmu tur. Gövdenin bir yüzünde band,n alt,nda yaz,lar bulunmaktad,r. Gövdenin di er taraf,nda ise a ,nmadan dolayı, küçük delik meydana gelmi tir. Döküm olarak yap,lm, t,r. Gövdede yer yer çatlaklar vard,r. Küçük boyda olan ibri imiz daha çok lavabo ve abdest durumlarda kullan,lmakla beraber mutfak ihtiyaçlar,nda da pratik olu undan dolayı, s,kl,kla kullan,lmakta idi. Günümüzde de benzer nitelikte eser çok az da olsa yap,m, devam etmektedir.

ÖRNEK NO : 32
ENVANTER NO : 01.09.1966/100
FOTO RAF NO :89-90
Ç Z M NO :32
LEVHA NO :XXXII. CI.
TA INIR NO : 02/37
ESER N TÜRÜ : Pirinç Havan
YER ALDI I MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEK YER : Depo. 174 No,Dol.R1.K1.
MÜZEYE GEL TAR H : 18.08.1966
MÜZEYE GEL EKL : Sat,n Alma Yolu le.
NCELEME TAR H : 01.12.2010
DÖNEM : Osmanlı, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Pirinç
YAPIM TEKN : Dövme Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i.
ÖLÇÜLER : Kal,nlık : 0,3 Cm.
: ç Derinlik : 8,1 Cm
:A ,z Çap, : 4,2 Cm
:Maden :Pirinç.
K TABE : Yok.
BUGÜNKÜ DURUMU : Çok az Y,pranm, .

TANIM : Ham maddesi pirinç olan eserimiz bir havandır. D, k,sm,nda dövme ile yaz, ve süsleri vardır. Süsleme i leri yapılrken eserin delindi i görülmektedir. Bu yönüyle itinayla yapıld, , ve ayrıca de erli bir e ya olarak yapılmaya çal, ld, , anla lmaktadır.

ÖRNEK NO : 33
ENVANTER NO : 05.03.1978/606
FOTO RAF NO :91-92
Ç Z M NO :33
LEVHA NO :XXXIII. CIL.
TA INIR NO : 16/11
ESER N TÜRÜ : amdan
YER ALDI I MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEK YER : Depo. 174 No.R4.K3.
MÜZEYE GEL TAR H : 07.06.1978
MÜZEYE GEL EKL : Sat,n Alma Yolu le.
NCELEME TAR H : 01.12.2010
DÖNEM : Osmanl, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Pirinç
YAPIM TEKN : Dövme Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i.
ÖLÇÜLER : Kal,nl,k : 0,1 Cm.
:Yükseklik : 10,4 Cm
:A ,z Çap, : 4,4 Cm
:Dip Çap, : 1 Cm
K TABE : Yok.
BUGÜNKÜ DURUMU : Az Y,pranm, .

inedir. Fincan eserimiz oldukça hafiftir. Günümüze dek gelen durumu ise özellikle gümü ün a ,z k,s,mlar, kararm, t,r. Eser çok mütevazi bir ekilde üretilmekle beraber zarif bir duru a da sahiptir. Osmanl, Metal mutfak e yalardan olan fincan günümüzde de kullan,m alan,na sahiptir. Eserimiz genellikle y,pranmakla beraber hala ilk orijinal halini yans,tmaktad,r.

ÖRNEK NO	: 35
ENVANTER NO	: 11.14.1973/467
FOTO RAF NO	:95-96
Ç Z M NO	:35
LEVHA NO	:XXXV. CIV.
TANIR NO	: 73/81
ESER N TÜRÜ	: Bak,r Tas.
YER ALDI İ MÜZE	: Kars Müzesi
MÜZEDEK YER	: Depo. V 6. R 1.
MÜZEYE GEL TAR H	: 24.10.1973
MÜZEYE GEL EKL	: Sat,n Alma Yolu le.
NCELEME TAR H	: 01.12.2010
DÖNEM	: Osmanl, (18-19.YY.)
MADEN C NS	: Bak,r.
YAPIM TEKN	: Dövme Tekni i
SÜSLEME TEKN	: Kaz,ma Tekni i.
ÖLÇÜLER	: Kal,nl,k : 0,3 Cm. :Çap, : 15 Cm :Kaidesi : 13 Cm
K TABE	: Var.
BUGÜNKÜ DURUMU	: Y,pranm, .
TANIM	: Eserimiz, ham maddesi bak,r olan bir tast,r. Osmanl, döneminde belki de en çok kullan,m alan,na sahip olan eserlerdendi. Cumhuriyet dönemine kadar da Anadolu'da yayg,n bir ekilde üretilmekte idi. Tas günümüzde de Sanayi bölgelerinde üretilmekte ve hala yayg,n bir ekilde kullan,lmaktad,r. Eserin d, tan

çevresi belli bir hat ekinde çe itli motiflerle süslenmiştir. Ancak yo un bir süsleme görülmemektedir. Eser dikkatlice incelendi inde bir tamir görerek kaynak yapıldı, , görülmektedir.

ÖRNEK NO : 36
ENVANTER NO : 11.14.1973/466
FOTO RAF NO :97-98
Ç Z M NO :36
LEVHA NO :XXXVI. CV.
TA INIR NO : 73/80
ESER N TÜRÜ : Bak,r Tas.
YER ALDI I MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEK YER : Depo. V 6. R 1.
MÜZEYE GEL TAR H : 24.10.1973
MÜZEYE GEL EKL : Sat,n Alma Yolu le.
NCELEME TAR H : 01.12.2010
DÖNEM : Osmanl, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Bak,r.
YAPIM TEKN : Dövme Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i.
ÖLÇÜLER : Kal,nl,k : 0,3 Cm.
:Çap, : 15 Cm
:Kaidesi : 13 Cm
K TABE : Var.
BUGÜNKÜ DURUMU : Y,pranm, .
TANIM :Eserimiz Osmanl, metal mutfak e yalardan bir tast,r.
Tas,n kullan,m,nda yararlan,lan ham madde bak,rd,r. Eserimiz mutfak e yalardan en s,k olarak kullan,lanlardandır. Çok süslemelere yer verilmemekle beraber tas,n d, tan çevresinde bir tak,m süslemelerin oldu u görülmektedir. A ,z kenarlar, d, a do ru aç,k olup gövdede nar çiçe i motifleri yer almaktadır. Hemen yan,nda da selvi motiflerine ait

süslemeler de kendini göstermektedir. Bakır tasın kalaylamaları silindiği ve bu da ciddi bir şekilde yıprandı, göstermektedir.

ÖRNEK NO	: 37
ENVANTER NO	: 09.07.1973/40,
FOTO RAF NO	:99-100
ÇİZİM NO	:37
LEVHA NO	:XXXVII. CVI.
TARİHİNİN NO	: 5/104
ESERİN TÜRÜ	: Bakır Tas
YER ALDIĞI MÜZE	: Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER	: Depo. V6.R1.
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 29.06.1973
MÜZEYE GELİŞ EKLEME TARİHİ	: Satın Alma Yolu ile.
İNCELEME TARİHİ	: 01.12.2010
DÖNEM	: Osmanlı, (18-19.YY.)
MADEN ÇİNSİ	: Bakır
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme Tekniği
SÜSLEME TEKNİĞİ	: Kazınma Tekniği.
ÖLÇÜLER	: Kalınlık : 0,3 Cm. : Ağız Ç. : 19,5 Cm :Dip Çap, : 10,5 Cm
KAYIT TABLOSU	: Var.
BUGÜNKÜ DURUMU	: Yıpranmış, .

TANIM : Ham maddesi bakır olan eserimiz bir tava. Eserimiz üzerinde süslemeler yer almaktadır. Ağız kenarlarındaki, ve kaideye bitişlik kısmı çizgi ve çeşitli süslerle çevrili olduğunu görmekteyiz. Gövde kısmı üzerinde de motifler yer almaktadır. Üst kısmında çiçekle birlikte bir de gül demeti yer almaktadır. Bir Osmanlı metal mutfak eşiği olan tasımız su içme ihtiyaçlarında kullanılan bir eşyadır. Eserin üzerindeki kalaylamalar tamamıyla silinmiştir. Bu da eserin ne denli yıprandı, göstermektedir.

Eser di er bir çok eserde oldu u gibi bu e yam,zda vatanda lar taraf,ndan bulunarak sat,n alma yolu ile müzeeye kazand,r,lm, t,r.

ÖRNEK NO : 38
ENVANTER NO : 07.12.1966/170
FOTO RAF NO :101-102
Ç Z M NO :38
LEVHA NO :XXXVIII. CVII.
TA INIR NO : 18/3
ESER N TÜRÜ : Bak,r Tas
YER ALDI I MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEK YER : Depo. V6.R1.
MÜZEYE GEL TAR H : 27.08.1966
MÜZEYE GEL EKL : Hediye.
NCELEME TAR H : 01.12.2010
DÖNEM : Osmanl, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Bak,r
YAPIM TEKN : Dövme Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i.
ÖLÇÜLER : Kal,nl,k : 0,3 Cm.
: A ,z Ç. : 15,5 Cm
:Kaidesi : 9,5 Cm
:Yükseklik : 9 Cm

K TABE : Yok.

BUGÜNKÜ DURUMU : Y,pranm, .

TANIM :Eserimiz Osmanl, metal mutfak e yalardan bir tast,r. Tas,m,z,n ham maddesi bak,r olan madenden yap,lm, t,r. Metal mutfak e yalardan vazgeçilmeyen bir eserdir. Mutfak e yalardan olmazsa olmazlar aras,ndad,r. Eserimiz üzerinde yo un bir süsleme görülmemekle beraber, kaidesi gayet yüksek ve a ,z kenarlar, süslüdür. Bir Osmanl, yap,s, olan eserimiz büyük tas olarak da nitelendirilmektedir. Eserimiz genel hatlar, ile sa lam bir ekle sahip olmas,na kar ,n önceki durumundan

epeyce uzaktadır. Üzerindeki kalaylamalar tamamen silinmiş olup eser ciddi bir şekilde yıpranmış, gözlemlenmektedir.

ÖRNEK NO : 39
ENVANTER NO : 19.12.1978/656
FOTO RAF NO :103-104
ÇİZİM NO :39
LEVHA NO :XXXI.X. CVIII.
TARİHİNİN NO : 21/11
ESERİN TÜRÜ : Bakır Tas
YER ALDIĞI MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER : Depo. V6.R2.
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 02.06.1978
MÜZEYE GELİŞ EKLEME TARİHİ : Satın Alma Yolu ile.
İNCELEME TARİHİ : 01.12.2010
DÖNEM : Osmanlı, (18-19.YY.)
MADENÇİNSİ : Bakır
YAPIM TEKNİĞİ : Dövme Tekniği
SÜSLEME TEKNİĞİ : Kazınma Tekniği
ÖLÇÜLER : Kalınlık : 0,3 Cm.
:Ağız Çapı, : 16 Cm
:Yükseklik : 8 Cm
:Dip Çapı, : 7 Cm
KİTAPÇIĞI : Var.
BUGÜNKÜ DURUMU :Yıpranmış.

TANIMI : E yamuk bir tas olup ham maddesi bakır malzemeden yapılmıştır. Eserimiz Osmanlı'da en yaygın ihtiyaç malzemelerinden birini oluşturmaktadır. Kaidesi belli bir yüksekliğe sahip olan bir eserimizdir. Kenarlar, süslü Osmanlı yapısı olan tas, ayrıca buna büyük tas adı da verilmektedir. Diğer taslar gibi yine büyükçe bir tasdır. Kenarlarında süslemeler olduğu görülmektedir. Yer yer tasta ezilmeler görülmekle birlikte çok sağlam bir şekilde tasarlanmıştır, görülmektedir. Çalınmamızda da görüldüğü üzere bulunan eserler arasında çok sayıda tasın bulunması, onun kullanıldığını göstermektedir.

ÖRNEK NO : 40
ENVANTER NO : 14.14.1979/764
FOTO RAF NO :105-106
ÇİZİM NO :40
LEVHA NO :XL. CIX.
TAİNİR NO : 1/15
ESERİN TÜRÜ : Bakır İfa Tas,
YER ALDIĞI MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER : Depo V.6.R.2.
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 19.09.1979
MÜZEYE GELİŞ EKLİ : Satın Alma Yolu ile.
İNCELEME TARİHİ : 01.12.2010
DÖNEM : Osmanlı, (18-19.YY.)
MADENÇİNSİ : Bakır
YAPIM TEKNİĞİ : Dövme Tekniği
SÜSLEMELERİN TEKNİĞİ : Kazınma Tekniği
ÖLÇÜLER : Kalınlık : 0,4 Cm.
:Yükseklik : 4,3 Cm
: Ağız Ç. : 15,5 Cm
:Kaide Çap, : 7,5 Cm

KAYIT DURUMU : Var.

BUGÜNKÜ DURUMU : Yıpranmış, .

TANIM : Ham maddesi bakır olan eserimiz bir İfa tasıdır. Eserimizin yapıldığı, ilk görünümünde bakır renginin kararması, fark etmekteyiz. İfa tası, zemin üzerinde de yine bir takım süslemelerin olduğu görülmektedir. Tas, m, z, n süslemeleri kenarlar, üzerindeki işlemelere yansıtılır. Bakır tas, m, z, n İfa mahiyeti amacıyla üretilmiş, derinliği az olarak tasarlanmıştır. Süslemeler ve görüntü açısından diğer taslardan farklı olduğu görülmektedir. Genellikle daha çok belirli ailelerin mutfaklarında kendini gösteren İfa taslar, günümüzde yok denecek kadar az üretilip kullanılmakta, görülmektedir.

ÖRNEK NO : 41
ENVANTER NO : 11.14.1979/761
FOTO RAF NO :107-108
ÇİZİM NO :41
LEVHA NO :XLI. CX.
TASLAK NO : 1/15
ESERİN TÜRÜ : Bakır Dipli Tas.
YER ALDIĞI MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER : Depo V.6.R.2.
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 19.09.1979
MÜZEYE GELİŞ EKLEME TARİHİ : Satın Alma Yolu ile.
İNCELEME TARİHİ : 05.12.2010
DÖNEM : Osmanlı, (18-19.YY.)
MADENÇİNSİZLİK : Bakır
YAPIM TEKNİĞİ : Dövme Tekniği
SÜSLEMESİ : Süslemesi Yoktur.
ÖLÇÜLER : Kalınlık : 0,3 Cm.
:Yükseklik : 8,6 Cm
: Ağız Ç. : 19 Cm
:Kaide Çapı : 10 Cm

KAYIT : Var.

BUGÜNKÜ DURUMU : Yıpranmış.

TANIM :Eserimiz Osmanlı dönemine ait el yapımı bakır ham maddesinden yapılmış bir dipli tasdır. Kullanılmayan alan, yaygın bir tas olup mutfak eşyalarından vazgeçilmezler arasındadır. Kullanılmayan alan, çok geniş olması, hasebiyle ayrıca üzerinde süsleme yapılmadığına bir nedeni olarak değerlendirilmektedir. Eserimiz üzerinde kalaylamaların tamamının bittiği görülmektedir. Bu da eserin yıpranmış olduğunu göstermesi açısından ayrıca önemlidir. Bu tas, diğer taslardan farklı olarak daha çok kalabalık ve gelir durumu daha düşük sınıflarda yaygın olarak kullanılmıştır, bilinmektedir. Diğer taslara nazaran daha sade ve işlevsiz olarak tasarlanmıştır. Eser yıpranmakla beraber hala sağlam bir vaziyette durmaktadır.

ÖRNEK NO	: 42
ENVANTER NO	: 02.05.1974/484
FOTO RAF NO	:109-110
ÇİZİM NO	:42
LEVHA NO	:XLII. CXI.
TARİHİ	: 08/19
ESERİN TÜRÜ	: Bak, rifa Tas,
YER ALDIĞI MÜZE	: Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER	: Depo. V 6.R 1.
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	: 12.12.1974
MÜZEYE GELİŞ EKLEME TARİHİ	: Sat, n Alma Yolu ile.
İNCELEME TARİHİ	: 05.12.2010
DÖNEM	: Osmanl, (18-19.YY.)
MADENÇİLİK	: Bak, r
YAPIM TEKNİĞİ	: Dövme Tekniği
SÜSLEMELERİN TEKNİĞİ	: Kaz, ma Tekniği.
ÖLÇÜLER	: Kalınlık : 0,2 Cm. :D, A, z Çap,: 10 Cm : çten A, z Ç. : 8 Cm :Dip Çap, : 4,5 Cm
KAYIT DURUMU	: Var.
BUGÜNKÜ DURUMU	: Az Y, pranm, .
TANIM	: Ham maddesi bak, r olan eserimiz bir rifa tas, d, r. Eser üzerinde çeşitli süslemelerin yer aldığı, görülmektedir. D, yüzü yaprak çiçek ve nokta motifleri ile süslüdür. Eserimizin yuvarlak bir kaidesi bulunmakta ve kulplu olarak yapıldığı, görülmektedir. Eser Osmanl, hakimiyeti yerlerden bir bölümünü oluşturan Arabistan bölgesi ve çevresinde daha yaygın olarak kullanıldığı, bilinmektedir. rifa tas, e yam, z su içme ihtiyacı, na yönelik üretilmemiştir. Daha çok bir takım bitki ve dualarla birlikte oluşturulan suyun rifa amacıyla az bir miktarda içirilmesinde kullanılmış, t, r. Bu yönüyle eser diğer tasarlardan farklı olarak tasarlanmıştır, t, r. Kullanılan alan, dar olduğundan dolayı, fazla yprat, lamayacağı, düzünümlü ve daha alımlı olması, da göz önünde bulundurularak tasarlanan eser üzerinde bu yönünden dolayı, süslemelere yer verilmiştir.

ÖRNEK NO : 43
ENVANTER NO : 02.01.2006/1244
FOTO RAF NO :111-112
Ç Z M NO :43
LEVHA NO :XLIII. CXII.
TA INIR NO : 60/06
ESER N TÜRÜ : Bronz Kase
YER ALDI I MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEK YER : Depo. 174 No.Etnog.Dol.Kutu 11.
MÜZEYE GEL TAR H : 31.03.2006
MÜZEYE GEL EKL : Sat,n Alma Yolu le.
NCELEME TAR H : 05.12.2010
DÖNEM : Osmanl, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Bronz
YAPIM TEKN : Döküm Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i.
ÖLÇÜLER : Kal,nl,k : 0,1 Cm.
:Yükseklik : 3,6 Cm
:A ,z Çap, : 4 Cm
:Boyu : 3,2 Cm

K TABE : Var.

BUGÜNKÜ DURUMU : Y,pranm, .

TANIM : Ham maddesi bronz olan eserimiz bir küçük kasedir. Eserimiz döküm tekni i ile yap,lm, t,r. Küçük bronz kasenin d, yüzünde bitkisel ve geometrik motifler yer almaktad,r. Ancak eserimizin iç yüzünde herhangi bir süslemeye rastlan,lmam, t,r. Eserimiz y,pranmakla beraber genel görünü ü itibar,yla günümüze eri ebilmi tir. Metal mutfak e yalardan olan kasemiz daha çok s,v, yiyecek türü ikramlarda kullan,lan bir e yad,r. Eserin benzeri günümüzde de çok ra bet edilmektedir ancak; günümüz eserleri daha çok sanayi bölgelerde üretilen eserlerdir. E yam,z ciddi y,pranmalar geçirerek çok da sa lam olarak günümüze gelememi tir.

ÖRNEK NO : 44

ENVANTER NO : 20.02.1980/840
FOTO RAF NO :113-114
Ç Z M NO :44
LEVHA NO :XLIV. CXIII.
TA INIR NO :26/16
ESER N TÜRÜ : Gümü ekerlik.
YER ALDI I MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEK YER : Depo. V.5.R.6
MÜZEYE GEL TAR H : 17.12.1980
MÜZEYE GEL EKL : Sat,n Alma Yolu le.
NCELEME TAR H : 05.12.2010
DÖNEM : Osmanl, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Gümü
YAPIM TEKN : Dövme Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i.
ÖLÇÜLER : Kal,nl,k : 0,3 Cm.
:Yükseklik : 6,5 Cm
: A ,z Çap, : 12 Cm
:Madeni : Gümü .
K TABE : Yok.
BUGÜNKÜ DURUMU : Y,pranm, .
TANIM : Eserimiz gümü bir ekerlik olup tas görünümündedir.
Dairevi düz tabanlı, konik gövdeli olup a ,z kenar, kendinden kabartmalı,d.r. Süslemeli
çizgilerle beraber ve 4 tane palmet motifi ile bezeklidir. Taban,nda bir ibare
görölmektedir. Tek parça halinde yapılm, ve sa lamd,r. Metal mutfak e yalardan olan
eserimiz daha çok ikramlarda kullan,lan bir e yad,r. Eser daha çok takdim i lerinde
kullan,ld, ,ndan dolay, zarafetine özenle önem gösterilmi tir. Bu itibarla süslemelerine ve
görünü üne ayrıca dikkat edilerek üretilmi tir.

ÖRNEK NO : 45
ENVANTER NO : 01.11.1973
FOTO RAF NO :115-116

Ç Z M NO :45
LEVHA NO :XLV. CXIV.
TA INIR NO :5/112
ESER N TÜRÜ : Madeni ekerlik
YER ALDI I MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEK YER : Depo. V.5.R.5
MÜZEYE GEL TAR H : 10.10.1973
MÜZEYE GEL EKL : Sat,n Alma Yolu le.
NCELEME TAR H : 05.12.2010
DÖNEM : Osmanl, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Madeni
YAPIM TEKN : Dövme Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i.
ÖLÇÜLER : Kal,nl,k : 0,2 Cm.
:A ,z Gen. : 12 Cm
:Kaidesi : 8 Cm
:Yükseklik : 8 Cm
K TABE : Var.
BUGÜNKÜ DURUMU : Y,pranm, .
TANIM : Eserimiz, madeni ham maddesinden yap,lm, t,r. Özel günler ile bayram günlerinde kullan,lan bir ekerliktir. Eser üzerinde kabartma süsü oldu u görülmektedir Yine eserin ikram yap,l,rken gelen misafire daha nezaketli bir hava görünümü sa layan süslü bir kulpa sahiptir. Eserin genel görünümüne bak,ld, ,nda e yan,n bir ku yuvas, ekinde tasarland, , görülmektedir. Bu yönüyle eserin üretilmesinde do adan faydalanarak tasarland, ,n, da görmekteyiz. ekerli in ta ,ma kulpunun olmas,, eserin günümüz bayram tarzlar,ndaki ikram usullerinde kullan,ld, , ekli sonucuna varmaktad,r.

ÖRNEK NO : 46
ENVANTER NO : 24.03.1981/910
FOTO RAF NO :117-118
Ç Z M NO :46
LEVHA NO :XLVI. XCV.

TAİNİR NO :17/38
ESERİN TÜRÜ : Bakır Tava
YER ALDIĞI MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER : Depo. V.6.R.4
MÜZEYE GELİŞTİRİLEN TARİH : 20.11.1981
MÜZEYE GELİŞTİRİLEN EKLEMLER : Satın Alma Yolu ile.
İNCELEME TARİHİ : 05.12.2010
DÖNEM : Osmanlı, (18-19.YY.)
MADENİ CİNSİ : Bakır
YAPIM TEKNİĞİ : Dövme Tekniği
SÜSLEMESİ : Süslemesi Yoktur.
ÖLÇÜLER : Kalınlık : 0,1 Cm.
:D, A, z G. : 19,5 Cm
: Çten A .G. : 19,3 Cm
:Kaidesi : 16,5 Cm
KAYIT TABLOSU : Yok.
BUGÜNKÜ DURUMU : Yıpranmış.
TANIMI : Bakır ham maddesinden yapılmış, tavam, z, sap, uca do ru hama gibi incelik ucu bükülerek halka yapılmış, tır. ki perçinle gövdeye tutturulan sap,, iki yanından gövdeye ve bir perçinle de sapa tutturulmuştur. Kır, vr, ml, bir demir destek de vardır. Tavan, n a z, 0,6 cm kadar d, a ç, k, nt, yapıp 0,5 cm kadar da yükseklik gösterir. Gövdesi hafif a a , daralarak dar bir yarım konik tekil eder. Alt, da düzdür.

ÖRNEK NO : 47
ENVANTER NO : 01.04.1968
FOTO RAF NO :119-120
ÇİZİM NO :47
LEVHA NO :XLVII. CXVI.
TAİNİR NO :18/3
ESERİN TÜRÜ : Bakır kıldan

YER ALDI I MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEK YER : Depo. V.6.R.1
MÜZEYE GEL TAR H : 12.08.1968
MÜZEYE GEL EKL : Sat,n Alma Yolu ile.
NCELEME TAR H : 05.12.2010
DÖNEM : Osmanl, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Bak,r
YAPIM TEKN : Dövme Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i.
ÖLÇÜLER : Kal,nl,k : 0,1 Cm.
:D, A ,z Ç. : 20 Cm
: çten A ,z Ç.: 15,3 Cm
:Yükseklik : 12 Cm

K TABE : Var.

BUGÜNKÜ DURUMU : Y,pranm, .

TANIM : nceledi imiz eser ham maddesi bak,r olan ve günlük hayatta kullan,lan bir kildand,r. Eserimizin dibinde delikler oldu u görölmektedir. Bu da eserin sabunluk olarak kullan,ld, n, göstermektedir. Eserimizin üstü kabartma süslü oldu unu görmekteyiz. E yam,z kulplu olup ve kapa , mente elidir. Osmanl, mutfak e yalarda da kullan,lan kildan mutfak lavabolar,nda sabunun kötü görünümünü ortadan kald,rnak için yap,ld, , bilinmektedir. Di er bir çok eserde oldu u gibi bu eserimiz de sat,n alma yolu ile müzeye kazand,r,lm, t,r. Eser y,pranmakla beraber genel olarak günümüze sa lam olarak ula abilmi tir.

ÖRNEK NO : 48
ENVANTER NO : 02.01.1989/1161
FOTO RAF NO :121-122
Ç Z M NO :48
LEVHA NO :XLVIII. CXVII.
TA INIR NO :175/99
ESER N TÜRÜ : Bronz Havan
YER ALDI I MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEK YER : Depo. V.5.R.5

MÜZEYE GEL TAR H : 06.03.1989
MÜZEYE GEL EKL : Sat,n Alma Yolu le.
NCELEME TAR H : 05.12.2010
DÖNEM : Osmanl, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Bronz
YAPIM TEKN : Döküm Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i.
ÖLÇÜLER : Kal,nl,k : 0,5 Cm.
:Yükseklik : 10 Cm
: D, tan A ,z : 8,5 Cm
:Kaidesi : 7 Cm

K TABE : Yok.

BUGÜNKÜ DURUMU : Az Y,pranm, .

TANIM : Ham maddesi bronz olan eserimiz bir havand,r. Eserimiz döküm tekni i ile yap,lm, t,r. Eser hafifçe d, a dönük olarak tasarlanm, t,r. Havan,m,z geni bir gövdeye sahiptir. Gövde üzerinde on iki adet ok ucuna benzeyen kabartma motifleri oldu u görülmektedir. Eser ayr,ca Okoitlidir. Metal mutfak e yalar, aras,nda çok kullan,lmamakla beraber Osmanl, Türk mutfaklar,n bir k,sm,nda yer alm, t,r. Eser çok sa lam bir ekilde tasarlanarak üretilmi tir. Ancak yine de y,pranmalar, hemen göze çarpmaktad,r. Bu eser di erlerinden farklı olarak I d,r Emniyet Müdürlü ünce müzeye kazand,r,lm, t,r.

ÖRNEK NO : 49
ENVANTER NO : 01.03.1994/1208
FOTO RAF NO :123-124
Ç Z M NO :49
LEVHA NO :XLIX. CXVIII.
TA INIR NO : 24/94
ESER N TÜRÜ : Bak,r Kazan
YER ALDI I MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEK YER : Depo. Vitrin 6.R.5.
MÜZEYE GEL TAR H : 04.10.1994
MÜZEYE GEL EKL : Sat,n Alma Yolu le.

NCELEME TAR H : 05.12.2010
DÖNEM : Osmanl, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Bak,r
YAPIM TEKN : Dövme Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i.
ÖLÇÜLER : Kal,nl,k : 1 Cm.
:Yükseklik : 31 Cm
:A ,z Çap, : 45 Cm
:Taban Çap, : 56 Cm
K TABE : Yok.
BUGÜNKÜ DURUMU : Hafif Y,pranm, .
TANIM : Ham maddesi bak,r olan kazan sade bir görünümü
vard,r. Geni a ,zl, konik gövdeli bir yap,ya sahiptir. Oval tabanlı, kazan çift demir
kulpludur. A ,z kenar, ile gövdenin birle ti i yerde geometrik çizgi bant içerisinde bir
tarih yaz,l,d,r. Kapaks,z kazan yer yer oksitlenmi tir.

ÖRNEK NO : 50
ENVANTER NO : 02.05.1965/65
FOTO RAF NO :125-126
Ç Z M NO :50
LEVHA NO :L. CXIX.
TA INIR NO : 25.09.1965
ESER N TÜRÜ : Gümü Ka ,k
YER ALDI I MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEK YER : Depo. 174 No.Dolap R.4 K1.
MÜZEYE GEL TAR H : 11.10.1965
MÜZEYE GEL EKL : Sat,n Alma Yolu le.
NCELEME TAR H : 02.01.2011

DÖNEM : Osmanl, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Bak,r
YAPIM TEKN : Dövme Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i.
ÖLÇÜLER : Kal,nl,k : 0,3 Cm.
:Uzunluk : 13,5 Cm
: A ,z Ç. : 2,7 Cm
:Tutacak Yeri : 1,5 Cm
K TABE : Yok.
BUGÜNKÜ DURUMU : Y,pranm, .
TANIM : Ham maddesi gümü olan eserimiz günlük ihtiyaçlarda kullan,lan bir çay ka , ,d,r. Ka , ,m,z üzerinde süslemeler görölmektedir. Süslemeler hemen sap,n,n iki yüzünde ve a ,z k,sm,n,n arkas,nda yer al,r. Eserimizin y,prand, ,n, görmekteyiz. Sap,n,n k,r,lm, ve daha sonra tamir edildi ini görölmektedir.

ÖRNEK NO : 51
ENVANTER NO : 01.09.1983/1012
FOTO RAF NO :127-128
Ç Z M NO :51
LEVHA NO :LI. CXX.
TA INIR NO : 13/43
ESER N TÜRÜ : Gümü Ka ,k
YER ALDI I MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEK YER : Depo. 174/R3/K7
MÜZEYE GEL TAR H : 19.04.1983
MÜZEYE GEL EKL : Sat,n Alma Yolu le.
NCELEME TAR H : 02.01.2011
DÖNEM : Osmanl, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Gümü

YAPIM TEKN : Dövme Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i.
ÖLÇÜLER : Kal,nl,k : 0,1 Cm.
:Uzunluk : 14,5 Cm
:Geni lik : 2,8 Cm
:A ,rl,k : 21 Gr.
K TABE : Yok.
BUGÜNKÜ DURUMU : Y,pranm, .
TANIM : Ham maddesi bak,r gümü olan eserimiz itinayla yap,ld, ,, geçen zamana ra men hemen göze çarpılmaktadır. Sap,nda bir gül motifi bulunan ka ,k tatlı ka , , tipindedir. Arkas,nda gümü ham maddesi kullanarak ve kepçe yerinde çizgilerle birlikte geometrik bir desen vardır. Üst taraf,nda gül ve kale motifleri vardır. Tutacak k,sm,n arkas,nda da ön taraftaki gülün ayn,s, bulunmaktadır.

ÖRNEK NO : 52
ENVANTER NO : 03.07.1983/1003
FOTO RAF NO :129-130
Ç Z M NO :52
LEVHA NO :LII. CXXI.
TA INIR NO : 18/49
ESER N TÜRÜ : Bak,r Ka ,k
YER ALDI I MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEK YER : Depo. 174 No.R3.K7.
MÜZEYE GEL TAR H : 19.04.1983
MÜZEYE GEL EKL : Sat,n Alma Yolu le.
NCELEME TAR H : 02.01.2011
DÖNEM : Osmanlı, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Bak,r
YAPIM TEKN : Dövme Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i.

ÖLÇÜLER : Kalınlık : 0,1 Cm.
:Uzunluk : 10 Cm
:Eni : 1,3 Cm
:Hammadde : Bakır
K TABE : Yok.
BUGÜNKÜ DURUMU : Az Yapraklı .
TANIM : Kazım eserimizin ham maddesi bakır, r.1327 tarihli Osmanlı paraları,ndan çukurlaştırılarak ve tümsek tarafına lehim yapılarak tutturulan yaprak var, tutacak vardır. Sap,ının içinde ayrıca tam ortasında akrep motifi ve helezonik kıvrımlar bulunmaktadır. Bu süslemeleri ile eşsiz, çok değerli, bir görüntüye sahip olduğu görülmektedir.

ÖRNEK NO : 53
ENVANTER NO : 01.01.1970/250
FOTO RAF NO :131-132
ÇİZİM NO :53
LEVHA NO :LIII. CXXII.
TARİHİ NO : 86/52
ESERİN TÜRÜ : Madeni Su Bardağı ,
YER ALDIĞI MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER : Depo. V.10.R.4
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 19.01.1970
MÜZEYE GELİŞ EKLEME TARİHİ : Satın Alma Yolu ile.
İNCELEME TARİHİ : 02.01.2011
DÖNEM : Osmanlı, (18-19.YY.)
MADENİ CİNSİ : Madeni
YAPIM TEKNİĞİ : Dövme Tekniği
SÜSLEME TEKNİĞİ : Kazım Tekniği.
ÖLÇÜLER : Kalınlık : 0,1 Cm.

:Uzunluk : 10 Cm
: A ,z Ç. : 7 Cm
:Kaide Çap, : 4,5 Cm
K TABE : Yok.
BUGÜNKÜ DURUMU : Y,pranm, .
TANIM : Ham maddesi madeni olan eserimiz önemli bir derece güzelce süslenmiş bir su bardağıdır. D, k,sm, tamamen dövme süsleri ve tuş rayına benzer iki yazı ile kaplı, Osmanlı devri taşınmaz dönemin günlük mutfak eşyaları, ihtiyaçlarında kullanılmak üzere yapılmıştır.

ÖRNEK NO : 54
ENVANTER NO : 10.02.1973/364
FOTO RAF NO :133-134
ÇİZİM NO :54
LEVHA NO :LIV. CXXIII.
TANINIR NO : 5/99
ESERİN TÜRÜ : Madeni Su Matrapası
YER ALDIĞI MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEKİ YER : Depo. V.10.R.4
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 09.05.1973
MÜZEYE GELİŞ EKLEME TARİHİ : Satın Alma Yolu ile.
İNCELEME TARİHİ : 02.01.2011
DÖNEM : Osmanlı, (18-19.YY.)
MADENİCİLİK : Madeni
YAPIM TEKNİĞİ : Dövme Tekniği
SÜSLEMESİ : Kazınma Tekniği.
ÖLÇÜLER : Kalınlık : 0,1 Cm.
:Uzunluk : 9,5 Cm

: A ,z Ç. : 7 Cm
:Kaide Çap, : 4 Cm
K TABE : Yok.
BUGÜNKÜ DURUMU : Y,pranm, .
TANIM : Ham maddesi madeni olan eserimiz al,ml, süslemelere sahip bir su ma rapas,d,r. Ma rapa kullan,m amac,na ve dönemin ko ullar,na da uygun bir yap,da tasarlanm, t,r. Bu itibarla ma rapan,n d, k,sm,nda dövme tekni i ile i lenmi cami, a aç ve gül süslemelerinin oldu unu görmekteyiz.

ÖRNEK NO : 55
ENVANTER NO : 06.02.1976/545
FOTO RAF NO :135-136
Ç Z M NO :55
LEVHA NO :LV. CXXIV.
TA INIR NO :17/7
ESER N TÜRÜ : Bak,r Vazo ve Altı ,
YER ALDI I MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEK YER : Depo. V.4.R.5
MÜZEYE GEL TAR H : 30.01.1976
MÜZEYE GEL EKL : Sat,n Alma Yolu le.
NCELEME TAR H : 02.01.2011
DÖNEM : Osmanlı, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Bak,r
YAPIM TEKN : Döküm Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma tekni i Kullan,lm, t,r.
ÖLÇÜLER : Kal,nl,k : 0,1 Cm.
:A ,z K,sm, : 7 Cm
: Boyu : 25,5 Cm
:Alt Kaide : 20 Cm

K TABE : Yok.
BUGÜNKÜ DURUMU : Hafif Y,pranm, .
TANIM : nceledi imiz eser mutfak ihtiyaçlar,nda kullan,lmaktan öte bir mutfak süs e yas, olarak da tasarlanm, t,r. Eserimizin altl,k bölümü yuvarlak ve stilize edilmi dal ve çiçek desenleri ile süslemeleri zenginle tirilmeye çal, ,lm, t,r. Yine vazunun kendisine de altl, , gibi yo un süslemeler verilerek tak,m olu turulmu ve daha ,k bir görüntü verilmeye çal, ,lm, t,r. Eserimiz hala sa lam olarak durmaktad,r.

ÖRNEK NO : 56
ENVANTER NO : 07.02.1976/546
FOTO RAF NO :137-138
Ç Z M NO :56
LEVHA NO :LVI. CXXXV.
TA INIR NO :17/7
ESER N TÜRÜ : Madeni Sürahi
YER ALDI I MÜZE : Kars Müzesi
MÜZEDEK YER : Depo. V.4.R.5
MÜZEYE GEL TAR H : 30.01.1976
MÜZEYE GEL EKL : Sat,n Alma Yolu le.
NCELEME TAR H : 02.01.2011
DÖNEM : Osmanl, (18-19.YY.)
MADEN C NS : Bak,r Sürahi.
YAPIM TEKN : Kaz,ma Tekni i
SÜSLEME TEKN : Kaz,ma Tekni i.
ÖLÇÜLER : Kal,nl,k : 0,1 Cm.
:A ,z K,sm, : 7 Cm
: Boyu : 23 Cm
:Yükseklik : 23 Cm
K TABE : Var.

BUGÜNKÜ DURUMU : Hafif Y,pranm, .

TANIM : Ham maddesi bak,r olan eserimiz özenle i lenmi bir süslemeli sürahidir. Alt k,sm,nda bombe yap,p geni ledikten sonra boru ekinde yukar,ya do ru uzar ve a ,zda geni lik yapar. Halka ekinde iki kulpu vard,r. Bombeli ekindeki geni lik stilize çiçekli olup ve dal motifleri ile süslenmi tir. Metal mutfak e yalardan olan sürahimiz hat,ra ve hediye amaçl, olarak üretildi i esrin muhte em görünü ünden de anlayabiliyoruz. Ancak yine de önemli devlet adamlar, ve zengin kesimlerce zaman zaman kullan,ld, , bilinmektedir. Bu e siz eserimiz de Mustafa TEZCAN adl, bir vatanda tan sat,n alarak müzeye kazand,r,lm, t,r.

7. DE ERLEND RME VE KAR ILA TIRMA

7.1. DE ERLEND RME

Bu çal, mam,zda incelenen eserlerin tamam, Türk dönemine ait olup 18. ve 19. yüzy,lda kullan,lan metal mutfak e yalar,d,r. Ara t,rma kapsam,na al,nan eserlerin tümü Kars Müzesi'nin etnografya bölümüne ait depolarda muhafaza edilmektedir.

Çal, mam,z kapsam,nda incelenen 56 adet metal mutfak e yas, genel itibar,yla hafif y,pranmakla beraber ço unlukla günümüze sa lam olarak ula abilmi tir. Katalog bölümünde eserler tek tek de erlendirilmi , tamam, Türk dönemine ait olup, müzeye 20. yüzy,lda kazand,r,lm, t,r.

Eserlerin tümünün envanter kay,tlar,na ula ,lm, ve eserlerin tümüne yak,n, vatanda lar taraf,ndan bulunup sat,n alma yolu ile müzenin kay,tlar,na girildi i görülmektedir.

7.1.1. Eserlerin Türleri ve Formlar,

7.1.1.1. Türleri

Kars Müzesi Etnografya bölümüne ait depolarda yakla ,k yüz e ya aras,nda form, tür ve süsleme özellikleri dikkate al,narak eleme yap,lm, ve katalog bölümüne al,nan örnekler belli bir disipline göre tan,t,lm, t,r.

Ele al,nan bu eserler kazan, sahan, lenger, vazo, bardak, tas, le en, tepsi, sini, amdan, havan, ka ,k, kâse, ibrik, kildan, sürahi, ekerlik, fincan, çaydanl,k ve semaver gibi türleri kapsamaktad,r.

nceledi imiz eserler gündelik hayatta kullan,lan metal mutfak e yalardan olu maktad,r. Seçilen örneklerde çok say,da bezeme, yaz,, sa laml,k ve yöresel özellikler göz önünde bulundurularak ara t,rma kapsam,na al,nm, t,r. Bu eserler aras,nda tepsi, sini ve

taslar en kalabalık gurubu olmaktadır. İncelenen diğer türler ise, ait oldukları dönemin yapı ve süsleme özelliklerine, tutan örnekler arasında seçilmiştir. Tüm eserler Türk mutfak kültürünün yansıması, açışından önemli olup, bu günkü bir takım kültürel anlayışımızda nereden geldiği açılarından önemlidir.

7.1.1.2. Formlar

Çal, mamur, tamam, metal mutfak e yalardan oluşan kap-kaçak türü eserler, form açısından Anadolu'nun diğer bölgeleri ile ciddi bir benzerlik göstermektedir. Bu eserler farklı isimlerle anılmalarıyla beraber Anadolu'muzun her yerinde benzeri leveller için kullanılmaya başlanmıştır.

Katalogumuzun ilk yedi sırasına, metal mutfak e yalardan olan sinilerden bulunmaktadır. Bu yedi sininin altı adedi ham maddesi bakır olan malzemeden diğer bir adedi de ham maddesi pirinç olan malzemeden yapılmıştır. Bu eserler Anadolu'nun her yerinde aynı adlarla anılan sinilerdir. El sanatları, olan bu eserler çeşitli boyutlarda olup düz dipli, geniş, yuvarlak ve bazıları kenarları, vaziyettedirler.

Yine katalogumuzda bir çal, masın oluşturan tepsiler Katalog No: 8, 9, 10, 11, 12, 13 numaralı yerlerde yer almaktadır. Tepsiler Anadolu'da sini olarak da adlandırılan el sanatları, ürünleridir. Tepsilerimiz genel olarak düz, a dönük geniş, yuvarlak gövdeli ekillere sahiptirler. Türk metal mutfak e yalardan, arasında en çok kullanılan eserler arasında gelmektedir.¹⁷

Araştırılmamıza bir bölümünü oluşturan lengerler ise, çaplarına göre büyük ve küçük boy olmak üzere ele alınmıştır. Bunlar bölgelere göre lengeri, ilengeri, mertebani, taban sırası gibi isimlerle anılmaktadır.¹⁸

Eserlerimiz arasında bir adet de tava yer almaktadır. Yumurta tavası, olarak da bilinen tavamız düz dipli, geniş, yuvarlak ve alçak gövdeli bir yapıya sahiptir.

Eserlerimiz arasında yer alan tükürük, madeni ve gümüş bir yapıya sahip olup, tas olma görünümündedir. Dairevi düztabanlı, konik gövdelidir. Ağız kenarı, kendinden kabartmalıdır. Süslemeli çizgilerle beraber 4 tane palmet motifi ile bezelidir. Madeni olan eserimizin üzerinde kabartma süsü olduğu görülmektedir. Yine eserin ikram yapıldığında gelen misafire daha nezaketli bir hava görünümü sağlayan süslü bir kulpa sahiptir.

Katalog bölümümüzün bir bölümünü de bardaklar oluşturmaktadır. Bardaklar genel olarak düz, kısımları tamamen dövme süsleri ve tuş rayası benzeri iki yazı ile kaplı, bir Osmanlı tasıdır.

Katalogumuzda yer alan diğer eserler de semaverlerdir. Semaverlerle beraber bir çaydanlık da yer almaktadır. Orta boylarda olan eserlerimiz sade bir şekilde tasarlanmıştır. Hafif yarıpranmakla beraber hala sağlam bir görünüme sahiptir. Katalogumuzda bir bölümünde yer alan kaplıklar da çok güzel bir görünüme sahiptirler. Kaplıklardan

¹⁷ Emine Karpuz, "Anadolu Mutfaklarında Kullanılan Bakır Kaplar ve Osmanlı Dönemi Örnekleri." Türkler XII., Ankara, 2002, 430.

¹⁸ Tamer BAŞOĞLU, Bronz Döküm, (İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi No.63), İstanbul, 1979

bir tanesinin telkariyi and,r,r bir biçimde süslendi i görülmektedir. Di er ka , ,m,z,n üzerinde de çiçek motiflerinin yer ald , görülmektedir.

Kataloglarda yer alan eserlerden bir tanesi de ibriktir. brikler genel olarak a ,z kenarlar, d, a dönük olup kapaklı,d,r. Uzun boyunlu geni gözdeli k,sa kaidelidir. Ah aptan yap,lm, büyükçe bir kulpu vard,r. Bu ah ap kulp, daha çok s,cak su gereksinimlerde, el yakmas,n,n önüne geçilmek üzere dizayn edilmi tir.

Çal, mam,zda yer alan önemli eserlerden biri de sürahilerdir. Sürahilerimiz hafif yüksek kaideli olup, a a ,dan yukar,ya do ru daralan gövdelidir. Boyun k,sm, oval ve k,sa tutulmu , tutanaklı, olup ,k bir görünümüne sahiptirler.

Baz,lar,n,n alt k,sm,nda bombe yap,p geni ledikten sonra boru ekinde yukar,ya do ru uzar ve a ,zda geni lik yapar ekinde yap,lm, t,r.

Katalogumuzun 49 numaral, bölümünü olu turan eserimiz de bir kazand,r. Kazan,m,z geni a ,zl, konik gövdeli bir yap,ya sahiptir. Oval tabanlı, kazan, çift demir kulpludur.

Ara t,rma kapsam,m,zda yer alan ve katalog k,sm,nda belirtilen di er bir eserimiz de havand,r. Havan,n d, k,sm,nda dövme ile yaz, ve süsleri vard,r.

Çal, ma kapsam,m,za giren eserlerden vazo ve altl , da mutfak süs e yas, olarak kullan,lmaktad,r. Eserimizin altl,k bölümü yuvarlak ve stilize edilmi dal ve çiçek desenleri ile süslemeleri zenginle tirilmeye çal ,lm, t,r.

Katalog k,sm,m,z,n kalabal,k bölümlerinden birisi de tabaklard,r. Tabaklarda genel olarak dövme tekni inin çok iyi yans,t,ld , görülmektedir. K,sa dairevi kaideli yayvan formludur. ç k,s,m a ,z kenar,ndan tabana do ru oyma tekni inde geometrik ve bitki motifleri ile bezeklidir.

7.1.2. Malzeme

Katalog bölümünde ele ald ,m,z eserlerin bir kaç, d ,nda genel olarak bak,r malzeme kullan,lm, t,r. Ancak pirinçten yap,lm, bir tepsimiz, semaverlerimiz ve tunçtan yap,lm, havan ve amdan,m,z da mevcuttur. Tunç madeni, bak,r ve pirince göre daha az kullan,lm, t,r. Bunun sebebi olarak ise kalay,n ithal bir maden olarak kabul edilmesi gösterilebilir.¹⁹

Tez çal, mas, kapsam,nda inceledi imiz eserlerin tamam, XVIII. ve XIX. yy.a aittir. Bu eserlerin büyük bir bölümünün yap,m,nda, bak,r malzemelerin kullan,lm,nda ba l,ca iki temel neden vard,r.²⁰

Bunlardan birincisi ekonomik artlar, ikincisi ise bol ve kolay i enebilir olu udur. Eserlerin büyük bir bölümünün Türk Döneminin ekonomik s,k,nt,lar çekti i y,llarda yap,ld , göz önüne al,nd ,nda, ucuz ve bol olan bak,r,n di er madenlere tercih edilmesinde, nedeni daha iyi anla ,lmaktad,r.

7.1.3. Yap,m ve Süsleme Teknikleri

7.1.3.1. Yap,m Teknikleri

¹⁹ Emine Karpuz, " Konya Lengeri", Sanatsal Mozaik, XXI., Ankara,1997.

²⁰ Bahattin Ögel, Türk Kültür Türk Kültür Tarihine Giriş, 4, Ankara, 1978, 236-269.

Ara t,r,lan eserlerin yap,m,nda, dövme, döküm, tornada çekme (s,vama), preste basma olmak üzere ba l,ca dört teknik kullan,lm, t,r.

Bunlar,n d, ,nda emzik, kulp, tutanak, ayak gibi gövdeden ayr, olan ek k,s,mlar,n gövdeyle ba lant, yerlerinde lehim, perçin ve kaynak kullan,lm, t,r. Örnek olarak semaverlerde parçalar kullan,larak birle tirilmi tir.

Dövme Tekni i

Anadolu'da bak,r,n yap,m malzemesi olarak kullan,ld, , eserlerin ço unda oldu u gibi, ara t,r,mam,zda yer alan örneklerde de dövme tekni i tercih edilmi tir.

Dövme tekni i ile yap,lan kaplarda, çukurlama (Çökertme) ve toplama (yükseltme) metotlar, olmak üzere iki yöntem kullan,lm, t,r.²¹

Döküm Tekni i

Pirinç ve tuncun ana yap,m malzemesi olarak kullan,ld, , eserlerin yap,m,nda tercih edilen bu teknik, katalog bölümünde yer alan ka ,k, amdan ve ibrik gibi eserlerin yap,m,nda kullan,lm, t,r.²²

Döküm tekni i, k,sa sürede ve çok say,da eserin yap,lmas,na uygundur. Ancak ayn, kal,b,n kullan,lmas, gerekti i durumlarda, benzer form ve özellikleri ta ,yan eserlerin üretilmesini de sa layan bir tekniktir. Genellikle döküme elveri li olan pirinç ve bronz eserlerde tercih edilmektedir.

S,vama Tekni i (Tornada Çekme)

S,vama tekni i di er yap,m tekniklerinden farklı bir uygulama alan, vard,r. Bu teknikle yap,lan eserlere bak,ld, ,nda, daha çok bardak, kâse tepsi gibi fazla derinli e sahip olmayan, formu yuvarlak olan türleri ile talebin fazla oldu u küçük boylu kaplar,n seri üretimlerinde kullan,lm, t,r.²³

Preste Basma Tekni i

Bu teknik di er tekniklere nazaran daha geli mi yöntemlerle kullan,lmaktad,r. Bu teknik k,sacas, daha modern bir yap,lanmaya sahiptir. Örnek olarak parçalar, birle tirme yöntemlerinden, perçin, kaynak ve lehim seri üretime olanak sa layan bu teknikler sayesinde de ürünlerin tutamak, kapak gibi ek aksamlar, daha kolay birle tirilebilmektedir.

Çalma ve Kaz,ma Tekni i

Ele ald, ,m,z eserler üzerinde yo un olarak görülen bir tekniktir. Bu teknik daha çok ham maddesi bak,r ve pirinç gibi dövme tekni inin uygulanabildi i e yalar üzerinde görülmektedir. Eserlerin tümüne yak,n olarak üzerlerinde görülen figürler ve bitkisel

²¹ Dövme tekniği hakkında ayrıntılı bilgi için bk.İ.Gündoğ Kayaoğlu, " Bakır Kapı Yapım Teknikleri I, Dövme Tekniği" Folklor ve Etnografya Araştırmaları, İstanbul, 1984,215-265.; Örcün Barışta, Türk El Santlaarı, Ankara, 1998,99.

²² Ülker Erginsoy, İslam Maden Sanatının Gelişmesi, İstanbul, 1978,182.

²³ Başak,a.g.e.,139.

süslemeler ba ta olmak üzere bu ve buna yak,n süslemelerde, bu iki teknik birlikte kullan,lm, t,r.²⁴

7.1.4. Süsleme

Ara t,r,mam,za konu olan eserler üzerinde ayr,nt,lar,n, katalog bölümünde aktard, ,m,z Türk Dönemi mutfa ,nda kullan,lan kap-kaçaklar,n büyük bir k,sm,n,n zengin bir süsleme içeri ine sahip oldu unu görüyoruz.

Eseler incelendi inde ço unda dövme tekni i ile ekilendirilen kaplar,n önemli bir bölümü kaz,ma tekni i ile bezenmi tir.

Dönemin eserleri üzerindeki bezemeler dikkatlice incelendi inde genellikle merkezi kompozisyonlar ekinde düzenlenmi tir. Bir merkez etraf,nda veya kab,n esas görünen sath, üzerinde yer alan bezeme ku aklar, de i ik bordürlerle s,n,rland,r,lm, t,r.²⁵ Eser üzerinde uygulanan süslemelerden bitkisel, geometrik, yaz,, figürlü süslemeler farklı yo unlukta i lenmi tir. Bir tak,m eserlerde yüzeyin girift olarak bezendi i görülmektedir. Bununla beraber lenger, bardak ve sinilerde süslemeler belirli bir alan içine al,narak s,n,rland,r,lm, t,r.

7.1.4.1. Bitkisel Süsleme

Eserlerin detaylar, göz önüne al,nmas,nda bize olanak sunan katalog bölümünde de görüldü ü üzere Türk mutfa ,nda gerek ana süsleme ku aklar,nda, gerekse de bordürlerinde en fazla kullan,lan ö elerin ba ,nda gelmektedir.

K,vr,k dal, palmet, lale, çiçek, a aç vb. motifler örneklerde en çok kullan,lan bitkisel örgelerdir.

Ele al,nan eserlerden bir k,sm, olan tepsiler ve siniler incelendi inde üzerlerinde bitkisel bir kaç motifin oldu u görülmektedir. Yine tabaklarda da bitkisel motiflere yer verilmi tir. Ancak kazanlarda pek fazla görülmemesine ra men, inceledi imiz kazan eserinde geometrik bir hat bulunmaktad,r. Lakin baz, le en ve semaverlerde bu tür bitkisel motiflere yer verilmemi tir.

Yine inceledi imiz ka ,k üzerinde ve ekerlik üzerinde olsun bu tür bitkisel motiflere yer verilmi tir.

3 numaral, katalogda bitkisel motiflerle beraber di er eserlerde çok da yer almayan y,ld,z motifi yer almaktad,r. Y,ld,z,n etraf, bordürle dolanmas, da y,ld,z,n daha iyi bir ekilde ortaya ç,kmas,n, sa lam, t,r.

7.1.4.2. Yaz,

Gerek tepsi ve sinilerde, gerekse de taslarda veya tabaklarda yer alan yaz,lar, eserlerin sa lam bir iskelet görünümünde olmas,na kar ,n, y,pranan eserlerin üzerindeki yaz,lar tam

²⁴ Erginsoy,a.g.e.,25.

²⁵ Gönül Öney, Anadolu Selçuklu Mimarisinde Süsleme ve El Sanatları, Ankara, 1978,22

olarak okunamay,p anlamland,r,lamamaktad,r. Kimi az y,pranm, eserlerde de ustalar,n kendine has üsluplar, ile tasarlam, olmalar, okunmalar,n, güçle tirmi tir. Örnek olarak kimi ustalar baz, yaz,lar, bordürler içine alarak okumay, zorla t,rm, t,r. Yine 6 numaral, katalog da detaylar, anlat,lan sininin üzerindeki yaz, ve tarihin eseri yapan ustan,n ismi oldu u tahmin edilmektedir.

7.1.4.3. Figürlü Süsleme

Öncelikle Türklerin, halifeli i himayelerine almalar,yla beraber slam Dininin etkisiyle insan ve hayvan tasvirleri yasak olarak dü ünüldü ünden figürlü bezemeye çok az yer verilmi tir.²⁶

Figürlü resimler erken slam ve Selçuklu döneminde daha çok s,k görülmü tür. Kar ,la t, ,m,z hayvan figürleri madeni eserler üzerinde de kullan,lm, , hayvanlar kimi durumlarda tek ba lar,na veya bir kaç tane halinde, bazen de insanlarla birlikte tasvir edilerek kompozisyon ekinde dizayn edilmi tir. Ancak inceledi imiz eserler üzerinde herhangi bir insan veya hayvan figürü bulunmamaktad,r.

²⁶ Gönül Öney. " Anadolu Selçuklu Mimarisinde Boğa Kabartmaları" Belleten, XXXIV., 133,1970,83-100.

7.2.KAR İLA TIRMA

Bir Yüksek Lisans tezi kapsam,nda de erlendirilen bu ara t,rmada, Kars Müzesinde bulunan 18. Yüzy,ldan günümüze kadar ki Osmanl, Dönemi metal mutfak kap-kacaklar, ele al,nm, t,r. Gerek müzede yer alan e yalar, gerekse de bugün dar bir alanla s,n,rl, olmas,na ra men, Kars bak,rc,lar çar ,s,nda ustalar taraf,ndan yap,lan baz, e yalar, süsleme, form ve teknik bak,m,ndan, Anadolu'nun di er yörelerindeki örneklerle birçok benzer özelliklere sahiptirler. Detayl, bir ekilde incelenen bu madeni eserler, Anadolu'nun di er örnekleri ile kar ,la t,r,larak, bir tak,m verilere de inilmi tir.

Oktay Aslanapa, Türklerin Orta Asya'dan getirmi olduklar, de i ik kap formlar,na, Anadolu'da var olan kap türlerini de ekleyerek, zengin bir birikimin olu turuldu unu söylemektedir. Bu zenginli i ise, çevrenin ve bulundu u topraklar,n geleneklerini sentezleyerek, Anadolu'ya özgü bir üslup geli tiren maden ustalar,n,n varl, ,yla aç,klar.²⁷

Di er el sanatlar, dallar,nda oldu u gibi maden sanat,nda da Türklerin az da olsa kom u kültürlerden de etkilendi ini örneklerden anlamaktay,z. Örne in; Kazan Farsçadan dilimize geçmi ve yerle mi bir kelimedir. Mütercim As,m Efendi, Farsça Hajgan',n anlam,n, öyle aç,klamaya çal, m, : Bak,r büyük bir tenceredir. Halk bunu tahrif edip, kazgan der. Bak,rc, ustalar,, her türlü kap-kaça , yapt,klar, halde, ço unlukla isim olarak kazan olarak nitelemi lerdir.²⁸

Katalog k,sm,nda nceledi imiz kazan yuvarlak dipli, düz a ,zl, ve yüksek kenarl,d,r. Topkap, Saray, Müzesi'nde sergilenen Selçuklu Devri ran eserlerinde Form aç,s,ndan benzer örnekler görmek mümkündür.²⁹

Katalog bölümümüzün bir di er eseri olan tepsiler, form ve süsleme aç,s,ndan birbirleri ile benzerlik gösterir. Yine tepsilerle beraber ele ald, ,m,z bir di er eser gurubu da sinilerdir. Sini, üstüne yerle tirilen yemek sahanlar,yla ayn, anda birçok ki inin etraf,nda oturularak, yemek yiyebildi i daire gövdeli, ince kenarl, servis sunma ve ta ,ma kab,d,r. Ele al,nan örnekler içerisinde süsleme ve yap,m teknikleri aç,s,ndan Konya³⁰, Denizli³¹ gibi Anadolu'nun çe itli illerinde görebiliriz

Katalog bölümünde inceledi imiz bir di er örneklerde yer alan sahanlard,r, nceledi imiz sahanlar,n form ve yap,m aç,s,ndan benzerlerini Denizli'de³², Mersinde³³ bulmak mümkündür. Sahanlar,m,z,n derinli i fazla olamamakla beraber, dairevi gövdeli kenarlar, yayvan bir yemek kab, olan sahanlard,r. Sahanlar daha çok yemek aktarmada kullan,lan bir kap türüdür. Bahse konu inceledi imiz sahanlara ayr,ca stanbul ve Kastamonu atölyelerinde görülen bak,r kapakl, sahanla form özellikleri aç,s,ndan benzerlik

²⁷ Oktay Aslanapa, Yüzyıllar, Yüzyıllar Boyunca Türk Sanatı (14. Yüzyıl), Ankara, 1977,72.

²⁸ B.Ögel, Türk Kültür Tarihine Giriş, 4, Ankara, 1978,236,269.

²⁹ Erginsoy,a.g.e.,344,fot.181.

³⁰ Belli ve BŞK,a.g.e.,136,Res,107.

³¹ Yasemin Sözer,a.g.e.,512,Fot.129.

³² Y.Sözer,a.g.e.,444-449,fot.110.

³³ O.Başak,a.g.e.,Lev.XCII, Fot.107.

gösterir.³⁴ ncelenen sahanlar,n' form ve yap,m aç,s,ndan benzerlerini yine Denizli'de³⁵ de görmek mümkündür.

Çal, mada detaylar, ile ele al,nan bir di er eser gurubu da lengerlerdir. nceledi imiz lengerler, hemen hemen Anadolu'nun her yöresinde bulunmaktad,r. Ebat olarak farklı,k göstermelerine ra men, yap,m tekni i, bezeme kompozisyonu, kullan,lan motifler ve yap,m,nda kullan,lan malzeme aç,s,ndan birçok özelli i payla ,rlar. Dikkatlice incelendi inde 15 numaral, katalog da yer alan lenger ile 16 numaral, katalog da yer alan lenger farklı, ölçülerde tasarland, , görülecektir. Ele al,nan lengerler, Denizli mutfa ,ndaki lengerlerle form ve yap,m teknikleri aç,s,ndan benzerlik göstermektedir.³⁶

Katalog bölümümüzün di er bir eseri de bir adet tavad,r. 46. Katalog s,ras,nda de erlendirilen eser ki perçinle gövdeye tutturulan sap,, iki yan,ndan gövdeye ve bir perçinle de sapa tutturulmu tur. Kendine has bir özelli e sahiptir. Bu tavalara benzer örneklerinden, birini Konya'da³⁷, di erini ise Denizli'de³⁸ görebilmekteyiz.

Çal, mada tan,t,lan bir di er eser gurubu da (Örn:28.29.30.31) ibriklerdir. A ,z kenarlar, d, a dönük olup kapaklı,d,r. Uzun boyunlu geni gözdeli k,sa kaidelidir. Ah aptan yap,lm, büyükçe bir kulpu vard,r. Genellikle bu eserlerde Gövdenin bir yüzünde, band,n alt,nda yaz,lar bulunmaktad,r. Örneklerin bir tanesinde, a ,nmadan dolayı, küçük bir delik meydana gelmi tir. Bunlar Döküm tekni inde yap,lm, t,r. Bu ibriklerin benzerleri niteliktekileri Denizli³⁹, Konya⁴⁰ ve Cahit S,tk, Taranc, Müzesi'nde bulunan ibriklerle form ve yap,m teknikleri aç,s,ndan benzerlik göstermektedir.⁴¹

Bak,r taslar, çal, man,n di er bir gurubunu olu tururlar. 35-36-37-38-39-40-41 nolu örnek olarak tan,t,lan bu eserlerin yüzeyleri üzerinde yo un bir süsleme sahne olmu tur. Kaidesi gayet yüksek ve a ,z kenarlar, süslüdür. Bir Türk yap,s, olan eserimiz, büyük tas olarak da nitelendirilmektedir. Ancak bunlar aras,nda çok sade yap,lan, da vard,r.⁴²

Taslardan 40 ve 42 numaral, örneklerde yer alanlar, ise ifa Taslar,d,r. Bu taslar di erlerine nazaran daha da özenle yap,lm, t,r. D, yüzeyleri yaprak çiçek ve nokta motifleri ile süslüdür. Bunlar,n yuvarlak bir kaidesi bulunmaktad,r. Taslar,n Türk hâkimiyeti alt,ndaki yerlerden bir bölümünü olu turan Arabistan bölgesi ve çevresi ile Anadolu'da daha yayg,n

³⁴ Ufuk Elyiğit,Türk "İslam Dönemine Ait Şanlıurfa Madeni Mutfak Kapları" Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,Van,2008,83 vd.

³⁵ Y.Sözer.a.g.e.,498.

³⁶ Başak,a.g.e.,150.

³⁷ Zuhale Bezirci, Konya'da Bulunan Bakır İşçiliği ürünü eserler ve Konya İli Bakır İşçiliğinin bugünkü durumu, (Selçuklu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, El Sanatları Eğitimi Ana Bilim Dalı, Dekoratif Ürünler ve Ç,çek Eğitimi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya,2001, 107,s.86.

³⁸ Yasemin Sözer, Denizli Yöresi Bakır Mutfak Eşyası, (Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Denizli, 1998,536,fot.289.

³⁹ Y.Sözer,a.g.e.,444-449,Fot. 105,115.

⁴⁰ Z.Bezirci,a.g.e.,129,Fot.110.

⁴¹ Başak a.g.e., Lev. XLII,Fot.13-16.

⁴² Leventoğlu,a.g.e,Lev.XCIII

olarak kullanılmı, bilinmektedir. İfa taslar, su içme ihtiyacına yönelik üretilmemi tir. Daha çok bir takım bitki sularıyla dualarla birlikte içirtilmesinde kullanılmı, t.r.⁴³

Tanıtıma çalıtılmı, z di er eser de amdandır. amdan tek parça boru ekinde düzenlenmi olup, kaide kısmı ayrıca bulunmamaktadır. Ağız kısmı bombeli ve yana doğru yayvan ekinde düzenlenmi tir. Eserin aradaki ince madeni kısmının yüksekliği de 5,5 cm olarak ölçülmü tür. Mumluk kısmı ince ve uzundur. Bu amdanın gövde kısmı ile Ankara Etnografya Müzesinde yer alan amdan⁴⁴ benzerlik arz etmektedir.

Yine katalog bölümümüzde ele alınan eserlerden bir di eridir kâsedir. Kasemiz sade tutulmuş olup, kaidelidir. Bu kâsenin benzer örneklerini Gaziantep Hasan Süzer Etnografya Müzesinde⁴⁵ görmek mümkündür.

Havanlar Anadolu'nun birçok yöresinde görülmektedir. Tezde tanımlanan iki havanın benzerlerini form ve yapı, teknikleri açısından İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi ile Kocaba Koleksiyonunda⁴⁶ bulmak mümkündür.

Çalıtılmı, mamız, olu turan di er bir eserimiz de 53 ve 54 katalog numaralarında gösterilen bardak ve marmaradır. Bu bardakların form açısından kısmen bir benzeri, Gaziantep Hasan Süzer Etnografya Müzesinde bulunmaktadır. (Fot.157).⁴⁷

Katalog bölümümüzün 21-22-23 numaralarında tabaklar ele alınmış, t.r. nceledi imiz tabaklar, İstanbul Sadberk Hanım Müzesindeki bakır tabakla form açısından benzerlik göstermektedir.⁴⁸

26 ve 27 numaralı örneklerde tanımlanan semaverler, genellikle Pirinçten döküm olarak tasarlanmış, metal mutfak eşyalarındandır. Bunlar dört ayaklı, bir kaide üzerine oturtulacak şekilde kazan ve ocak kısımlarından oluşur.⁴⁹ Semaverimiz iki kulplu olup kulplar, üzerinde sacaklı, önüne geçmek için ahşap kaplama kullanılmı, t.r. Günümüzde benzer örneklerini bakır çarşılarında görmek mümkündür.

Sonuç olarak nceledi imiz eserlerin hiç birinde, hayvan figürlü bezemeyle yapılmadığını görmekteyiz. İslam dini, puta tapma devirleri kalıntısı, insan ya da hayvan figürleri tasvirine karşı oldu undan, Türkler İslam dinini kabul ettikten sonra puta tapma anlamından, çarşı, turan hayvan ve insan tasvirlerini kullanmamışlardır. Bu yüzden ilkel devirlerin eserlerinde, bol bol rastlanan ejder, beyaz kaplan, akbaba motifleri sonralar, Türk sanatında kaybolmuş, yerini hayvan figürlerinin emalı halindeki ekileri olan soyut motiflere bırakmış, t.r. Ancak yine de inceledi imiz eserlerde herhangi bir hayvan motifini görmemekteyiz.

⁴³ Elyiğit, a.g.s., 90.

⁴⁴ Muharrem Çeken, " Anadolu Selçuklu Dönemi Maden Sanatı, Türkiye Müze ve Özel Koleksiyonlarındaki Örnekler," (Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1999, fot.166.

⁴⁵ S. Leventoğlu, a.g.e., Lev. XCIII.

⁴⁶ Erginsoy, a.g.e., 423. fot. 199 a-b, 204.

⁴⁷ Leventoğlu, a.g.e., Lev. CII, Fot. 114.

⁴⁸ F. Bodur, a.g.e., 107, Fot. A.48.

⁴⁹ Elyiğit, a.g.s., 88-89.

Süslemeye hızlı, bir ritim kazandıran, bazen yaprak yerine hayvan ve insan başları, ile biten kavrak dalların, aman inançlarına bağlı, simgesel anlamlar taşıdığı, düdüğüne ünebilir. Erken İslam devri tabak, tepsiler ve tasların süslemesinde, hayvan figürlerine sık sık rastlanır. Genellikle yuvarlak madalyonlar içerisinde tasvir edilen bu figürlerin arasında, çeşitli cins kuşlar, bazen vahşi, bazen de geyik veya da keçisi gibi yarı, c, olmayan hayvanlar ve efsanevi yaratıklar bulunur. Selçuklu döneminde imal edilen madeni eserlerde, hayvan figürlerine yer verilmiştir.⁵⁰ Bunlar, genellikle Orta Asya hayvan stiline gelir ve kökünde bazı aman inançları ve düdüğüne vardır. Osmanlı döneminde de bu tür tasvirler yer verildiği bilinmektedir. Ancak; İncelediğimiz eserlerde böyle bir tasvire rastlanılmamıştır.

Genel olarak üzerindeki bezemeler açısından incelediğimiz eserler Konya'da görülen eserlerin bezemeleri ile benzerdir.

8. SONUÇ

Araştırmamızın yapıldığı XVIII. ve XIX. yüzyıllarda Türk Devri metal mutfak eşyaları, Anadolu'da yerleşik hayatın başlangıcıyla birlikte gelen eşyaların bu dönemde nasıl bir form ve özelliğe geldiği üzerine bir çalışmamız, madendir.

Tez çalışmamızın esasını, tekil eden madeni eserler MÖ. 5000-3000 tarihlerinde kalkolitik çağ denilen bakır çağına kadar uzanmaktadır. İslam medeniyeti ile beraber kendini göstermeye çalışarak, anımaden sanatı, Osmanlı döneminde taban yapılmıştır. Bu dönemde maden sanatına paralel olarak da süslemeler ve teknikler çoğalmıştır, bu da ürün çeşitliliğinin artmasına olanak sağlamıştır.

XVIII. ve XIX. yüzyıllarda Türk döneminde Doğu Anadolu Bölgesi ile beraber Kars ve yöresinde de bakır, mesleklerinin, önemli bir yere kadar geldiği tespit edilmiştir. Bu çalışmalar da bölgelerin birbirinden etkilendiği de yapılmış, karışılmalarda ortaya çıkmıştır.

⁵⁰ R.M.Meriç, "Türk Sanatı Tarihi Vesikaları" Türk Sanat Tarihi Araştırma ve İncelemeleri, İstanbul, 1963, 767-768-771.

Çal, ma kapsam,m,za giren XVIII. ve XIX. yüzy,llarda Türk döneminde özellikle XIV. yüzy,l,n ikinci yar,s,ndan itibaren bak,rc,l,k tekniklerinde daha da yol ald , görülmü tür. Bu da ticarete de önemli bir yer edinilmesini sa lam, t,r. Sanayi devrimi ile birlikte bu dönemde seri üretimler daha artm, ve zahmetli olan el sanatlar,n,n ciddi anlamda duraklamas,na sebebiyet vermi tir.

Kars Müzesi'nin etnografya depolar,na ait Türk Devri Metal Mutfak E yalar, (18. Yüzy,ldan Günümüze Kadar) ad, alt,nda yapt ,m,z bu çal, mada, dönemin ve yörenin özelliklerini gün , , ,na ç,karmaya çal, ,lan örnekler seçilerek form, teknik ve süsleme aç,s,ndan incelenerek tan,t,lm, t,r. Bu çal, ma kapsam,nda Kars Müzesi'nde yer alan 56 eser incelenmi tir.

Bu eserlerin tan,t,lmas,nda seçilen örneklerin, dönemin kullan,m amac,na ve bölge özelliklerinin genel durumunun gün , , ,na ç,kar,lmas,nda büyük katk, sa lam, t,r. Çal, ,lan örnekler form ve tür çe itlili ine, süsleme tekniklerine, bezemeli yaz, ve tarihli olanlar,n seçilmesine özenle dikkat edilmi tir.

ncelenen e yalar s,n,f çe itlili i ve kullan,m amac,na paralel olarak ekillendirilmi tir. Her eser katalog k,sm,nda bölümlere ayr,larak s,n,flar halinde ayr,lm, t,r. Böylelikle daha iyi kar ,la t,rma ve anla ,lma olana , sa lam, t,r.

Tez kapsam,na ald ,m,z,n eserlerin ço u sat,n alma olmak üzere sadece bunlardan bir kaç tanesi hibe yolu ile müzeye kazand,r,lm, t,r. Bak,r,n kolay bulunmas, ve i lenmesi de elveri li olmas, aç,s,ndan da di er madenlere oranla daha yo un bir ekilde kullan,lm, t,r. Ancak yine de çal, mada görüldü ü üzere Anadolu lu sanatç,lar ve ustalar de i ik teknikler kullanarak her türlü madeni ba ar,yla i leyip farklı alanlarda kullanm, lard,r. Ancak yinede tez çal, mam,zda özellikle mutfak e yas, gibi günlük ya amda kullan,lan kap-kaçak ve gereçlerin yap,m,nda bak,r tercih edilmi tir.

Eserler üzerindeki süslemeler incelendi inde ba ta kaz,ma olmak üzere kabartma tekniklerinin kullan,ld, , görülmektedir. Bu tekniklerin yan,nda da süsleme programlar,nda yaz,, bitkisel ve geometrik motiflere yer verilerek eserler tamamlanmaya çal, ,lm, t,r.

Do u Anadolu Bölgesinin önemli bir yerle im alan, olan Kars ili ve bölgesinde toplanan eserler Anadolu'nun çe itli yerle im yerlerinde dönemin üretilen el sanatlar, ürünlerinden etkilenmi olabilece i dü ünülmektedir. Bu itibarla eserlerin me eyi ve tarihlendirme a amalar, çok titizlikle incelenmi tir.

Osmanl, dönemi içerisinde yer alan ve müzede muhafaza edilen eserler, üretim yerleri belli olan benzer eserlerin özellikleri ile kar ,la t,r,ld, ,nda, büyük bir bölümünün Do u ve Güney Do u ile ç Anadolu'daki Diyarbak,r, Konya, Elaz, , Sivas, Kastamonu gibi dönemin Türk hâkimiyetinin merkezleri olan ehirlerde de benzer eserlerin üretildi ini görmek mümkündür.

Sonuç olarak gelinen noktada el sanatlar, ürünleri aç,s,ndan Kars yöresinin de maden sanat,, usta-ç,rak ili kisi ile nesilden nesile, teknik ve süsleme unsurlar, aktarmaya çal, ,lm, olmas, önemli bir sonuçtur. Günümüzde ancak sipari üzerine hediye veya hat,ra amaçl, bak,r e yalar, yap,l,p kalaylayan son ustalar,n da yerini alacak çok az ki inin yeti mesi bu

sanat,n di er Anadolu yörelerinde oldu u gibi Kars bölgesinde de yok olmaya mahkûm oldu u görülmektedir.

Yak,n bir geçmi e kadar mutfaklar,n vazgeçilmez e yalardan olan bu tarihi eserler günümüzde art,k etnografya müzeleri salonlar,nda, zengin odalar,n en güzel kö elerinde ve hediye amaçlı, e ya satan dükkânlar,n görkemli vitrinlerinde yerini alm, t,r. Dile imiz o dur ki gerek sa lık aç,s,ndan ve gerekse de sa laml, ,yla ekonomik olmas, aç,s,ndan bu alandaki el sanatlar,na tekrar bir yönelme olur ve bu ekilde öz kültürümüzle tekrar canlı bir ekilde kucaklama olana , sa lar,z.

9. KAYNAKLAR

- ACARA, Meryem, " Bizans döneminde Maden Aydınlatma Araçları,n,n kullan,m, ve Orta Bizans dönemi polykandilionlar," ortaça 'da Anadolu, Aynur Durukan'a Arma an, Ankara, 2002,23,39.
- ARSEVEN, Celal Esat, Türk Sanat,, stanbul,1970,10.
- ARSLAN, Ahmet Ali, Kuzey-Doğu Anadolu (Kars) Türk ve Kuzey Britanya e edebiyatında masallar, Ankara, 2000
- ASLANAPA, Oktay, Yüzyıllar Boyunca Türk Sanatı (14. Yüzyıl), Ankara, 1977.
- BAŞAK, Oktay, Diyarbakır Arkeoloji Müzesi ile Cahit Sıtkı Tarancı Müzesi'nde Bulunan Türk İslam Dönemine Ait Bir Grup Madeni Eser, (Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Van, 2004.
- BAŞOĞLU, Tamer, Bronz Döküm, (İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayım No.63), İstanbul, 1979.
- BELLİ, Oktay-KAYAOĞLU, İ.GÜndağ, Anadolu'da Türk Bakırcı/ık Sanatının Gelişimi, İstanbul, ı 993.

- BELLİ, Oktay, "Demir Çağda Doğu Anadolu Bölgesinde Demir Meta1ürjisi",
Anadolu Demir Çağlar / Anatolian Iron Ages Editör, Altan
Çilingiroğlu, İzmir, 1987,89-107.
- BEZİRCİ, Zuhâl, Konya 'da Bulunan Bakır İşçiliği Ürününü Eserler ve Konya
ili Bakır İşçiliğinin Bugünkü Durumu, (Selçuk Üniversitesi, Sosyal
Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2001.
- BODUR, Fulya, Türk Maden Sanatı, İstanbul, 1987.
- ÇEKEN, Muharrem, Anadolu Selçuklu Dönemi Maden Sanatı, (Ankara
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek
Tezi), Ankara, 1999. Lisans
- ÇORUHLU, Tülin, "Askeri Müzedeki Tombak Kalkanlar" Kültür, 102,
İstanbul, 1993,34.
- ERDOĞAN, Esra, " Bizans Küçük Sanatları", Tema Larousse Tematik Ansiklopedi,
İstanbul,1993,180-181.
- ERGİNSOY, Ülker, "Türklerin İslam Maden Sanatına Katkıları", İslam
Sanatında Türkler, İstanbul, 1982, 187.
- ERGİNSOY, Ülker, İslam Maden Sanatının Gelişmesi, İstanbul, 1978. ERUZ,
Fulya, Konuşan Maden, İstanbul, 1993.
- ERUZ, Fulya, Konuşan Maden, İstanbul, 1993, 15-33.
- ELYİĞİT, Ufuk, " Türk İslam Dönemine Ait Şanlıurfa Madeni Mutfak Kapları",
Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,
Van,2008.
- GÖER, Muzaffer, "Türklerde Sanayi", Belleten, II, 78, Ankara, 1983,437.
- HASOL, Doğan, Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, İstanbul, 1988.
- KAYA, Firdevs, El ve Köy El Sanatlar, Çerçevesinde Bakırın İncelenmesi
Bakır Üzerine Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi
Yayımları, Ankara,1981,10.
- KARA, Mustafa, "Gül Risalesi", Dergah, 67, İstanbul, 1995, 9-10.
- KARAMAGARALI, Beyhan, Türk Mimari Eserlerinde Ahlat Mezar Taşları,
Ankara, 1993.
- KARPUZ, Emine, "Anadolu Mutfaklarında Kullanılan Bakır Kaplar ve
Osmanlı Dönemi Örnekleri", Türkler, XII, Ankara, 2002, 426-429.
- KARPUZ, Emine, "Konya Lengerleri", Sanatsal Mozaik, 1997, XXI, 44-48.
- KAYAOĞLU, İ. Gündoğ, "Maden İşçiliğinin Dünü Bugünü ve Yarını", Türkiye
'de Sanatın Bugünü ve Yarını 1. Ulusal Sempozyumu Tebliğleri,
Beytepe, 1985, 139-441.
- KAYAOĞLU, İ. Gündoğ, "Bakır Kap Yapım Teknikleri: I, Dövme Tekniği",
Folklor ve Etnografya Araştırmaları, İstanbul, 1984, 215-265.
- KENAR, Olcay, M o. 1, Binyılda Doğu Anadolu 'da Madencilik ve Maden
Sanatı,(Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 1998, 25-26.

- KUBAN, Doğan, Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı, İstanbul, 2002.
- KUŞOğLU, M. Zeki, Dünkü Sanatımız Kültürümüz, İstanbul, 994, 142, 143.
- LEVENTOğLU, A. Sibel, Gaziantep Hasan Süzer Etnografya Müzesi'nde Bulunan Orta Çağ ve Sonrası Dönemine Ait Madeni Mutfak Kapları, (Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Van,2006.
- MEMİŞOğLU, Ferhan, "Harput Bakırcılığı", Türk Etnografya Dergisi, 13, İstanbul, 1973, 33-54.
- MERİÇ, R.M., "Türk Sanatı Tarihi Vesikaları", Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri, I, İstanbul, 1963, 767-771.
- MÜLAYİM, Selçuk, Değişimin Tanıkları Ortaçağ Türk Sanatında Süsleme ve İkonografi, İstanbul, 1999.
- ÖDEKAN, Ayla, "Mine" Maddesi, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, II, İstanbul, 1991, 1260.
- ÖNEY, Gönül, Beylikler Devri Sanatı, XIV, XV Yüzyıl, Ankara, 1978.
- ÖNEY, Gönül, " Anadolu Selçuklu Sanatında Hayat Ağacı Motifi", Sanat Tarihi Yıllığı, II1968, 142159.
- ÖNEY, Gönül. " Anadolu Selçuklu Mimarisinde Boğa Kabartmaları" Belleten, XXXIV., 133,1970,83-100.
- ÖNEY, Gönül, " İslam Süsleme ve El Sanatlarına Türklerin Katkısı", İslam Sanatında Türkler, İstanbul, 1982, 119-191.
- ÖGEL, Bahattin, Türk Kültür Tarihine Giriş, 4, Ankara, 1978, 236-269.
- ÖNDER, Mehmet, Türkiye Müzeleri, İş Bankası Yayınları, Ankara, 1999.
- ÖNEY, Gönül, Anadolu Selçuklu Mimarisinde Süsleme ve El Sanatları, Ankara,1978.
- SALTIK, Ahmet, Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı açısından Kars' ta hayvancılık, süt değerlendirme ve "Kars süt fabrikası", Ankara,2003,17-21
- SEVİN, Veli, Anadolu Arkeoloji' sinin ABC si, İstanbul, 1991.
- SEVİN, Veli, Eski Anadolu ve Trakya (Başlangıcından Pers egemenliğine kadar), İletişim Yayınları, İstanbul, 2003.
- SOYHAN, Cihat, "Maden Sanatı", Antika, İstanbul, Mart, 1987,20, 13.
- SÖNMEZ, Zeki "On Altıncı, Yüzyıl Maden Sanatı," Mimar Sinan Dönemi Türk Mimarlığı ve Sanatı, İstanbul, 1988
- SÖZER, Yasemin, Denizli Yöresinde Bakır Mutfak Eşyası, (Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Denizli, 1998.
- TIZLAK, Fahrettin, "Osmanlılardan Önce Türklerde Madencilik", Türkler, VII, Ankara. 2002. 410.
- TURAN, Osman, Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi, İstanbul, 1973, 158- 159.
- TÜRKOOLU, Sabahattin, "Maden Sanatı ve Kuyumculuk", Geleneksel Türk Sanatları, İstanbul, 1993,23.

ULUÇAM, Prof. Dr. Abdüsselam, XIX. YY. Kars kent dokusu oluşumunda meydana gelen değişimler ve gelişmeler = Urban changes and developments of Kars during XIX th century, Van, 2004

10.ÖZET

Doğu Anadolu Bölgesinin önemli yerleşim yerlerinde biri olan Kars, ilk çağlardan bu güne dek önemli medeniyetlere ev sahipliği yapmış ve ciddi bir kültür ile uygarlık merkezi olmuştur.

Geçmişten günümüze kadar birikmiş olan bu önemli ve zengin kültürü bünyesinde barındıran Kars ve bölgesi bu açıdan da önemli Anadolu şehirlerinden birisidir.

Kars Müzesinde Bulunan Türk Devri Metal Mutfak Eşyaları, (18. Yüzyıldan Günümüze Kadar) başlıklı, adlı, altındaki yapılan bu çalışmada giriş bölümü Kars'ın coğrafi konumu ve tarihçesi, Maden Sanatının Anadolu'daki tarihi gelişimi, maden sanatında kullanılan malzemeler ile yapılmış ve süsleme teknikleri ana hatlarıyla incelendikten sonra, ilgili müzedeki eserler arasından 56 eser bilimsel açıdan incelenerek kataloglar halinde ele alınmış, detaylarıyla bir veri tabanında ortaya konulmuştur.

Ele alınan çalışmaların gerek değerlendirme ve gerekse de karşılaştırma bölümlerinde incelenen örneklerin yapılmış ve süsleme özelliklerine genel hatlarıyla değinildikten sonra, Anadolu'daki diğer bölge örnekleriyle kısmi bir şekilde karşılaştırmalar yapılarak, bir takım benzer ve farklı yönleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Sonuç bölümünde ise genel değerlendirmeler neticesinde varolan durum belirtilmiş, araştırmaya, bibliyografya, çizim ve fotoğraf listesi ile fotoğraflar ve çizimlerle sonuçlandırılmıştır.

11.SUMMARY

Kars, which is one of the important locations in the Eastern Anatolia, has been hosted the crucial civilizations from the ancient times to the present and also has been a center of civilizations because of its significant culture.

Kars and its surrounding area, which included such crucial and rich culture accumulated till today, is one of the important cities in Anatolia from this point, as well.

In this study, which is done under the title of "Türk Devri Metal Mutfak E yalar,ö (from 18th century to present) in Kars Museum, the geographical location and history of Kars, the historical development of "Mine Artö in Anatolia, the staff used in mine art are explained. Moreover, after mentioning the construction and decoration techniques generally, 56 works among the works related to the museum were examined, categorized and were put forward as a datum with their details.

After being mentioned the construction and decoration features of samples which were examined in both the assessment parts and the comparison parts in general terms, some similar and different points were put forward by comparing with the other regions in Anatolia partially.

In conclusion part, the case concluded at the end of the general assessments was indicated; and was concluded with the research, bibliography, drawing and the photograph list, and the photographs.

12.Ç Z M L STES

- Çizim 1 : Örnek No:1 Daire şeklindeki bakır sininin genel çizimi.
- Çizim 2 : Örnek No:2 Süslemeli bakır sininin cepheden çizimi.
- Çizim 3 : Örnek No:3 Yarı, tam, bakır sininin detay çizimi.
- Çizim 4 : Örnek No:4 Tüm süslemeleri ile çizilmiş bakır sini.
- Çizim 5 : Örnek No:5 Kazıma tekniği görünümüyle bakır sini çizimi.
- Çizim 6 : Örnek No:6 Bakır sininin genel hatları ile genel çizimi.
- Çizim 7 : Örnek No:7 Pirinç sininin tüm detaylarıyla genel çizimi.
- Çizim 8 : Örnek No:8 Bakır tepsinin genel hatları ile çizimi.
- Çizim 9 : Örnek No:9 Bakır tepsinin tüm süslemeleri ile genel çizimi.
- Çizim 10 : Örnek No:10 Küçük bakır tepsimizin genel çizimi.
- Çizim 11 : Örnek No:11 Küçük süslemeleri ile bakır tepsinin genel çizimi.
- Çizim 12 : Örnek No:12 Bakır tepsinin hatları, n, belirtir genel çizimi.
- Çizim 12 : Örnek No:13 Balık süslemeli bakır tepsinin çizimi.
- Çizim 14 : Örnek No:14 Bakır lepçenini genel görünüm çizimi.
- Çizim 15 : Örnek No:15 Bakır lengerin genel çizimi.
- Çizim 16 : Örnek No:16 Bakır lengerin cepheden genel çizimi.
- Çizim 17 : Örnek No:17 Bakır lengerinin genel görünümü gösteriri çizimi.
- Çizim 18 : Örnek No:18 Bakır sahan, n profilden genel çizimi.
- Çizim 19 : Örnek No:19 Bakır sahan, n genel çizimi.
- Çizim 20 : Örnek No:20 Bakır sahan, n ön cepheden profil çizimi.
- Çizim 21 : Örnek No:21 Dövme teknikli bakır tabak, n genel çizimi.
- Çizim 22 : Örnek No:22 Yarı, tam, bakır tabak, n görünümü çizimi.
- Çizim 23 : Örnek No:23 Bakır tabak, n yandan profil çizimi.
- Çizim 24 : Örnek No:24 Bakır kab, n cepheden genel çizimi.
- Çizim 25 : Örnek No:25 Meyve kab, n, n yandan profil çizimi.
- Çizim 26 : Örnek No:26 Pirinç semaverin bir cepheden genel çizimi.
- Çizim 27 : Örnek No:27 Pirinç semaverin genel bir görüntüsünün çizimi.
- Çizim 28 : Örnek No:28 Pirinç çaydanlık, n bir profilinin genel çizimi.
- Çizim 29 : Örnek No:29 Bakır ibriğin hatları, n ve detayları, n, n genel çizimi.
- Çizim 30 : Örnek No:30 Bakır ibriğin yandan görünümünün genel çizimi.

- Çizim 31 : Örnek No:31 Madeni ibri in bir cepheden verilmi genel çizimi.
- Çizim 32 : Örnek No:32 Pirinç havan,n süs v hatlar,n, gösterir genel çizimi.
- Çizim 33 : Örnek No:33 Pirinçten yap,lm, amdan,n bir cepheden çizimi.
- Çizim 34 : Örnek No:34 Gümü fincan,n bir profilden görünü ünün çizimi.
- Çizim 35 : Örnek No:35 Bak,r tas,n süsleme ve iskelet emas, çizimi.
- Çizim 36 : Örnek No:36 Bak,r tas,n yandan bir profil görünü ünün çizimi.
- Çizim 37 : Örnek No:37 Bak,r tas,n genel bir görünüm çizimi.
- Çizim 38 : Örnek No:38 Yüksek kaideli bak,r tas,n bir cepheden çizimi.
- Çizim 39 : Örnek No:39 Bak,r tas,n iskelet emas,ndan genel bir çizim.
- Çizim 40 : Örnek No:40 Bak,r ifa tas,n yandan bir profil çizimi.
- Çizim 41 : Örnek No:41 Dipli bak,r tas,n hat görünümünün çizimi.
- Çizim 42 : Örnek No:42 Bak,r ifa tas,n,n genel portresinin çizimi.
- Çizim 43 : Örnek No:43 Bronz kassenin d, tan görünü ünün çizimi.
- Çizim 44 : Örnek No:44 Gümü ekerli in bir kesitinin görünü çizimi.
- Çizim 45 : Örnek No:45 Madeni ekerli im üst ve yan cephelerinin çizimi.
- Çizim 46 : Örnek No:46 Bak,r tavan,n yandan profilini gören çizimi.
- Çizim 47 : Örnek No:47 Kildan eserin üst ve yan,n, gören genel bir çizim.
- Çizim 48 : Örnek No:48 Bronz havan,n genel bir çizimi.
- Çizim 49 : Örnek No:49 Bak,r kazan,n kulplu cephesinden genel çizim.
- Çizim 50 : Örnek No:50 Gümü kazan,n ön profilinden genel bir çizim.
- Çizim 51 : Örnek No:51 gümü ka , ,n ön ve arka yüzünün genel çizimi.
- Çizim 52 : Örnek No:52 Bak,r ka , ,n ön ve arka yüzünün genel bir çizimi.
- Çizim 53 : Örnek No:53 Madeni su barda ,n,n süs ve hatlar,n,n çizimi.
- Çizim 54 : Örnek No:54 Madeni su ma rapas,n,n genel bir çizimi.
- Çizim 55 : Örnek No:55 Vazo ve altl ,n,n genel bir çizimi.
- Çizim 56 : Örnek No:56 ,k sürahinin genel bir profilden çizimi.

13. FOTO RAFLAR

- Resim 1: Kars Müzesinden bir görünüş .
- Resim 2: Kars Müzesi tehirinden bir kesit.
- Resim 3: Tehirdeki kapkaçaklardan bir görünüş .
- Resim 4: Tehirdeki eserlerin yakından görünüşü .
- Resim 5: Müzedeki eserlerden genel bir görünüş .
- Resim 6: Tehirdeki semaverlerden yakından çekilmiş bir görünüş .
- Resim 7: Tehir edilen eserlerden bir kesit.
- Resim 8: Tehirde kullanılan vitrinden bir görünüş .
- Resim 9-10: Bakır sininin ön cephesinden çekilmiş bir görüntü.
- Resim 11-12: Bakır sininin cepheden resmedilmiş bir görünüşü .
- Resim 13-14: Sininin genel görünüşü .
- Resim 15-16: Bakır sininin cepheden bir kesitin görünüşü .
- Resim 17: Bakır sininin süslemelerinden detay bir görünüş .
- Resim 18-19: Sinimizin ön cepheden çekilmiş bir görünüşü .
- Resim 20: Sininin süslemeleri ve detayları, gösteren bir görünüş .
- Resim 21-22: Bakır sininin genel bir görünüşü .
- Resim 23: Pirinç sininin detayları, gösteren bir kesitin görünüşü .
- Resim 24-25: Sininin genel görüntüsünden bir görünüş .
- Resim 26-27: Bakır tepsimizden genel bir görünüş .
- Resim 28: Bakır tepsimizin detayları, çekilmiş bir görünüş .
- Resim 29-30: Bakır tepsinin genel görünüşü .
- Resim 31: Bakır tepsinin detayları, gösteren bir görünüş .
- Resim 32-33: Bakır tepsinin cepheden çekilmiş bir görünüş .
- Resim 34: Tepsinin detayları, gösteren bir görünüş .
- Resim 35-36: Bakır tepsinin ön cepheden çekilmiş bir görünüşü .
- Resim 37: Tepsinin detayları,ndan bir kesitin görünüşü .
- Resim 38-39: Bakır tepsinin genel görünüşü .
- Resim 40-41: Bakır tepsinin cepheden çekilmiş bir görünüşü .
- Resim 42: Tepsinin süsleme detayları, gösteren bir görünüş .
- Resim 43-44: Bakır lepçenin genel bir görünüşü .
- Resim 45: Lepçenin detayları,ndan bir görünüş .
- Resim 46-47: Bakır lengerin genel görünüşü .

Resim 48: Lengerin süslemelerinden bir detay görünüşü .

Resim 49-50: Bakır lengerin ön cephesinden çekilmiş bir görünüşü .

Resim 51: Lengerin detaylarından bir görünüşü .

Resim 52-53: Bakır leğenin genel bir görünüşü ü.

Resim 54: Leğenin detaylarından, gösteren bir görünüşü .

Resim 55-56: Bakır sahanın, cephesinden çekilmiş bir görünüşü ü.

Resim 57: Sahanın detaylarından bir görünüşü .

Resim 58-59: Bakır sahanın, cephesinden genel bir görünüşü ü.

Resim 60: Sahanın detaylarından, gösteriri bir görünüşü .

Resim 61-62: Sahanın ön cephesinden çekilmiş bir görünüşü .

Resim 63: Sahanın detaylarından, gösteriri bir görünüşü .

Resim 64-65: Bakır tabağın, ön cephesinden bir görünüşü .

Resim 66: Bakır tabağın detaylarından, gösteriri bir görünüşü .

Resim 67: Bakır tabağın süslemelerinden bir detay

Resim 68-69. Bakır tabağın genel bir görünüşü ü.

Resim 70-71: Tabağın genel görünümünden bir görünüşü .

Resim: 72 Kabın detaylarından bir kesit görünüşü .

Resim 73-74: Kabın genel görüntüsünden bir görünüşü .

Resim 75-76: Meyve kabının genel görüntüsünden bir görünüşü .

Resim 77-78: Semaverin genel görüntüsünden bir görünüşü .

Resim 79-80: Semaverin cephesinden çekilmiş bir görünüşü ü.

Resim 81-82: Çaydanlık, genel görünümünden bir görünüşü .

Resim 83-84: İbrim genel görüntüsünden bir görünüşü .

Resim 85-86: Bakır ibriğin genel bir görünüşü .

Resim 87-88: Madeni ibrikten genel bir görünüşü .

Resim 89-90: Pirinç havanın genel bir görünüşü ü.

Resim 91-92: Pirinç havanın pirincin bir kesitinden genel bir görünüşü .

Resim 93-94: Gümüş fincanın genel bir görünüşü ü.

Resim 95-96: Bakır tasın yan cephesinden bir görünüşü ü.

Resim 97-98: Bakır tasın bir kesitinden görünüşü ü.

Resim 99-100: Bakır tasın genel bir görünüşü ü.

Resim 101-102: Tasın genel bir görünüşü ü.

Resim 103-104: Tasın genel bir portresinin genel görünüşü ü.

Resim 105-106: Tasın üst cephesini de alan bir portreden görünüşü .

Resim 107-108: Dipli tasın profilinden genel bir görünüşü .

Resim 109-110: İfa tasından genel bir görünüşü .

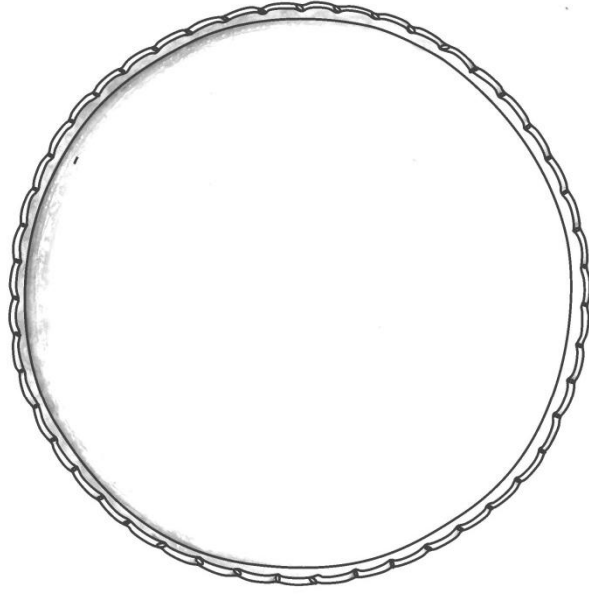
Resim 111-112: Bronz kasemizin arka kısmı ve süslemelerinden bir görünüşü .

Resim 113-114: Gümüş ekerli imizden genel bir görünüşü .

Resim 115-116: Madeni ekerli imizin genel bir görünüşü ü.

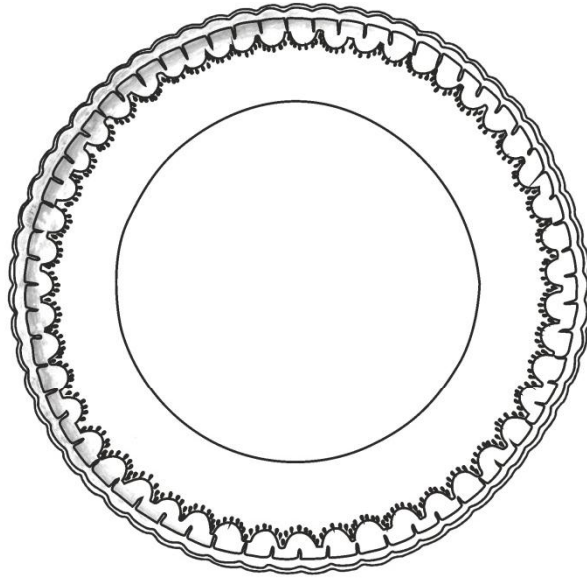
Resim 117-118: Bakır tavamın, yan profilinin genel bir görünüşü ü.

- Resim 119-120: Bakır kıldan,ın yan üst cephesinden genel bir görünüşü .
- Resim 121-122: Bronz havan,ın genel bir görüntüsünden görünüşü .
- Resim 123-124: Kazan,ın üst ve yan profilini gösteren bir görünüşü .
- Resim 125-126: Gümüş kaşık,ın genel görüntüsünden bir görünüşü .
- Resim 127-128: Gümüş kaşık,ın ön cephesini resmeden bir görünüşü .
- Resim 129-130: Süslemeli bakır kaşık,ın genel bir görünüşü ü.
- Resim 131-132: Madeni su bardağ,ın yandan çekilmiş bir profili.
- Resim 133-134: Su ma rapas,ın hatları,ın gösteren genel bir görünüşü .
- Resim 135-136: Bakır vazo ve altlığı,ın genel bir görünüşü ü.
- Resim 137-138: Çok büyük ve süslü madeni sürahinin genel profilinden bir görünüşü .

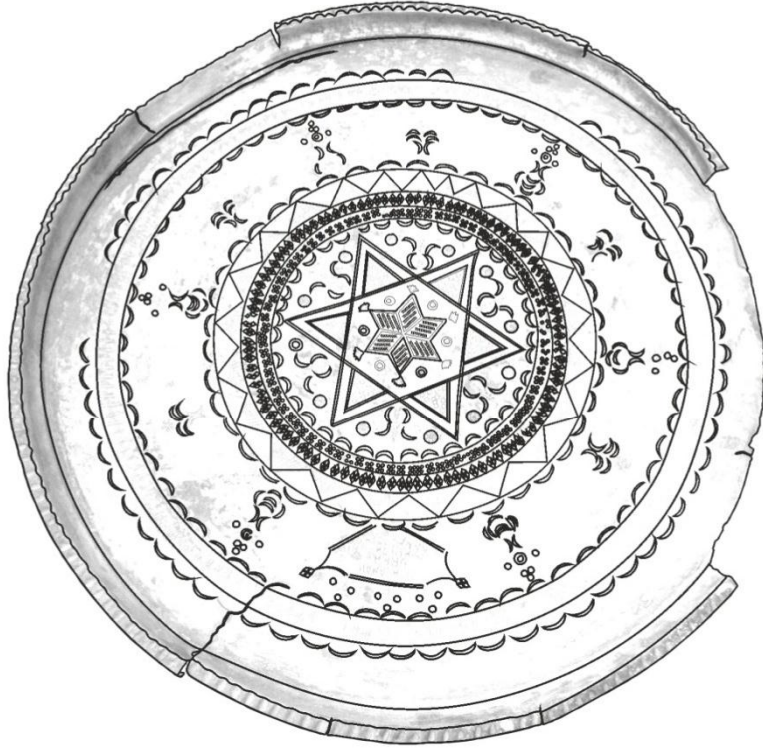
Çizim: 1

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

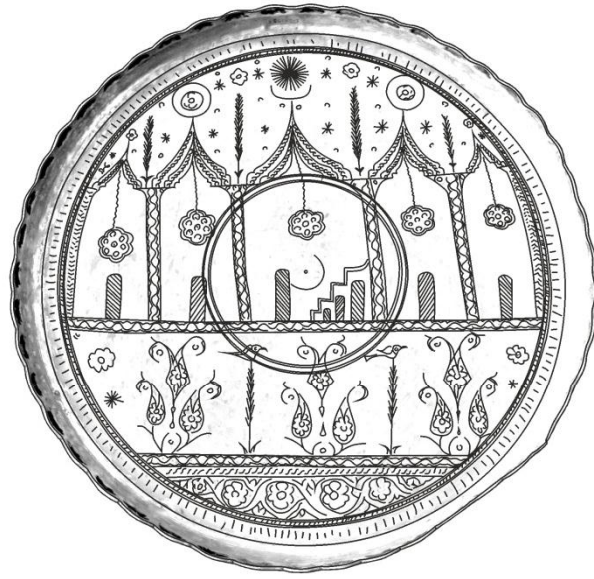
Çizim: 2

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

Çizim: 3

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

0 5 10 cm

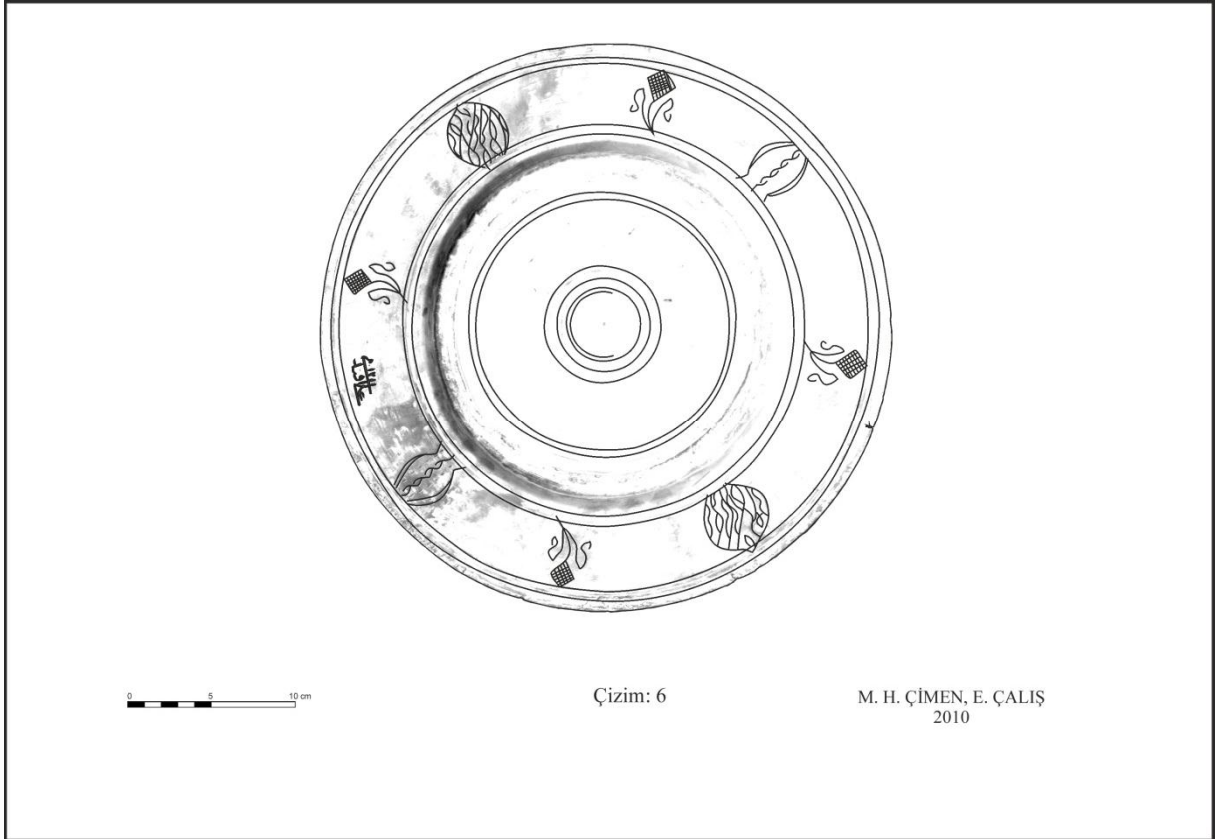
Çizim: 4

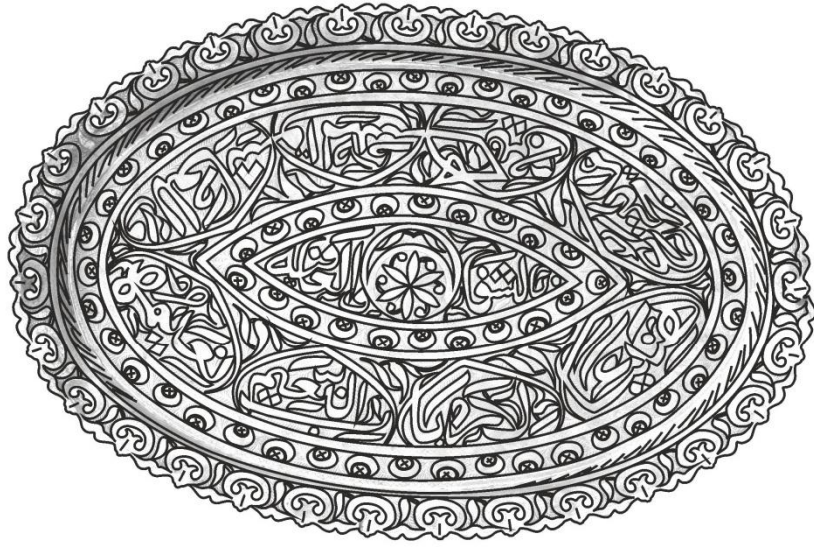
M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

Çizim: 5

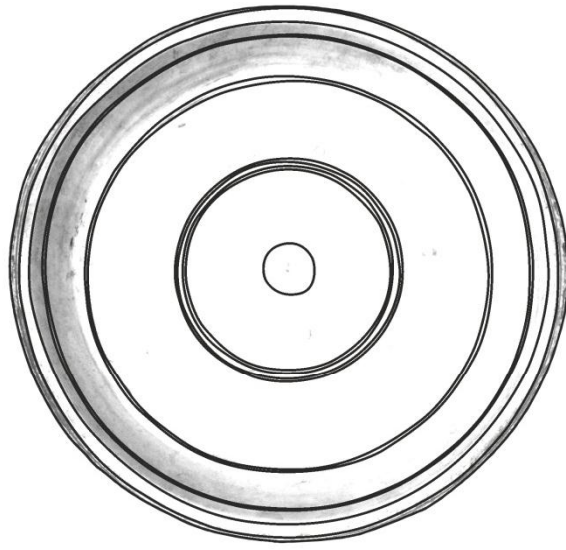
M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

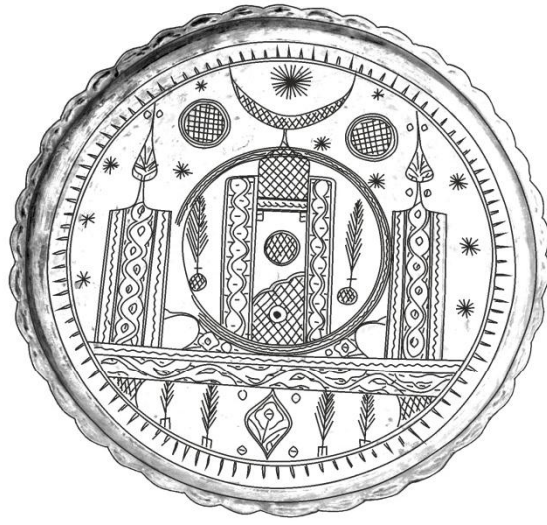
Çizim: 7

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

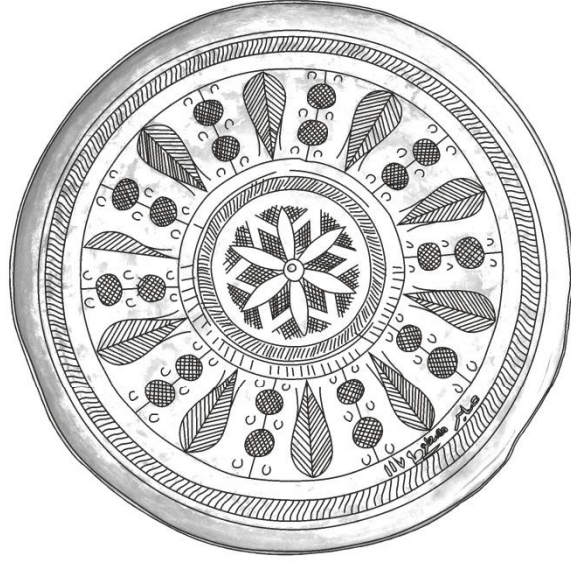
Çizim: 8

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

Çizim: 9

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

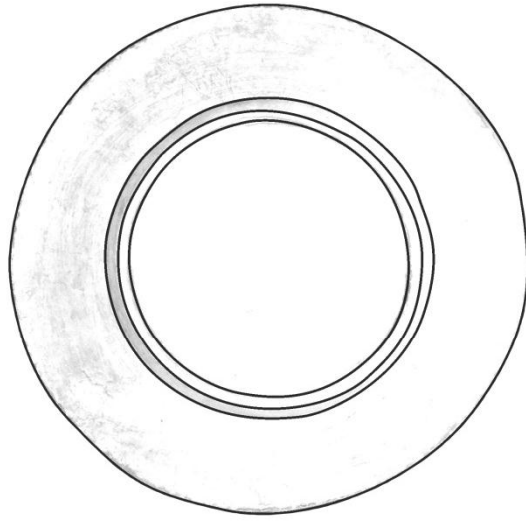
Çizim: 10

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

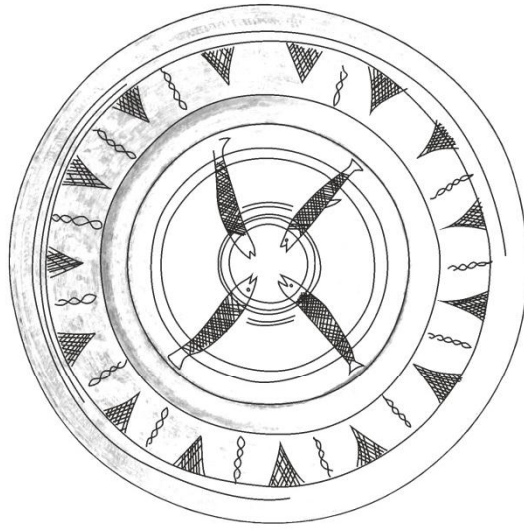
Çizim: 11

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

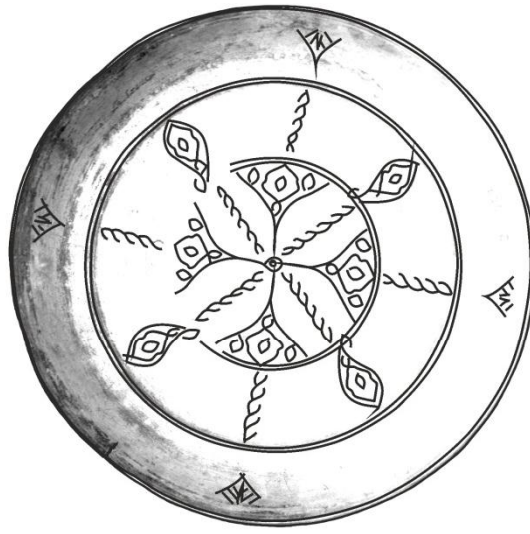
Çizim: 12

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ, Ö. ŞAHİN
2010

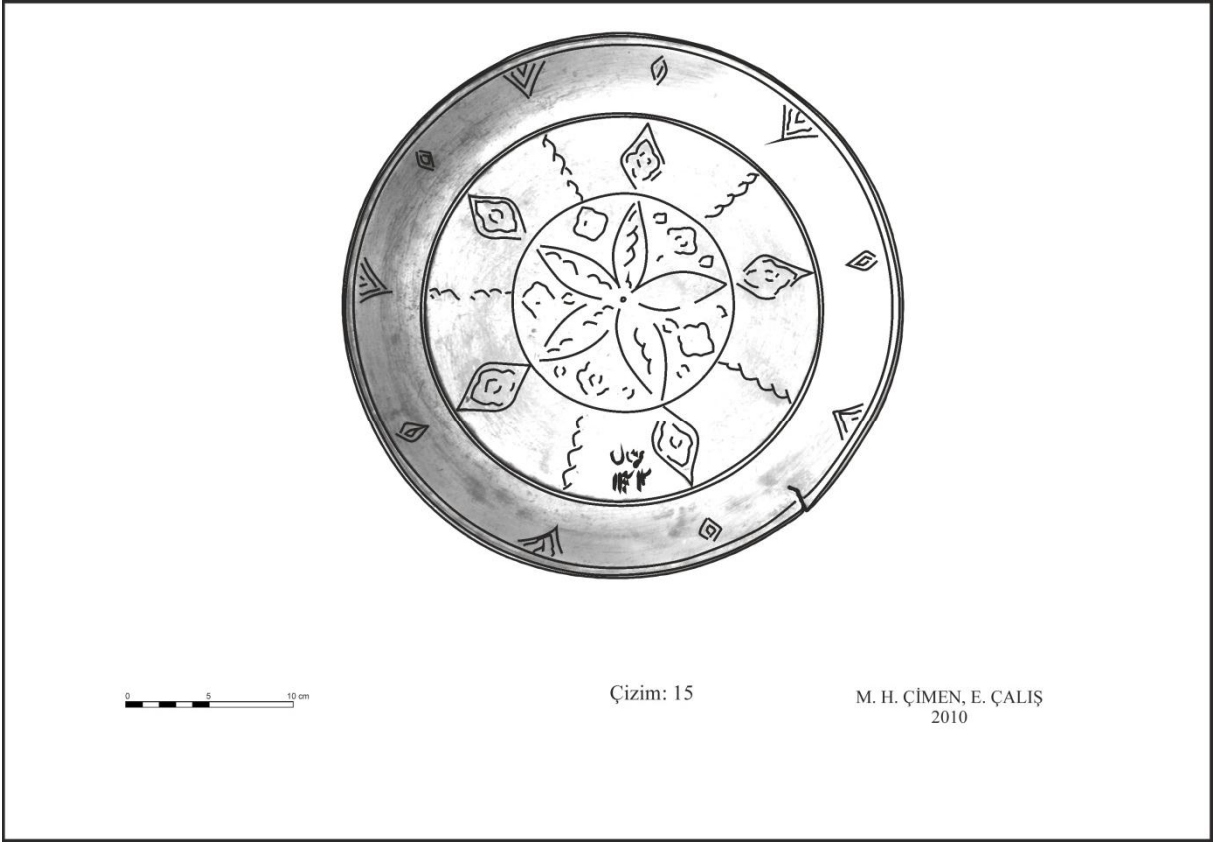
Çizim: 13

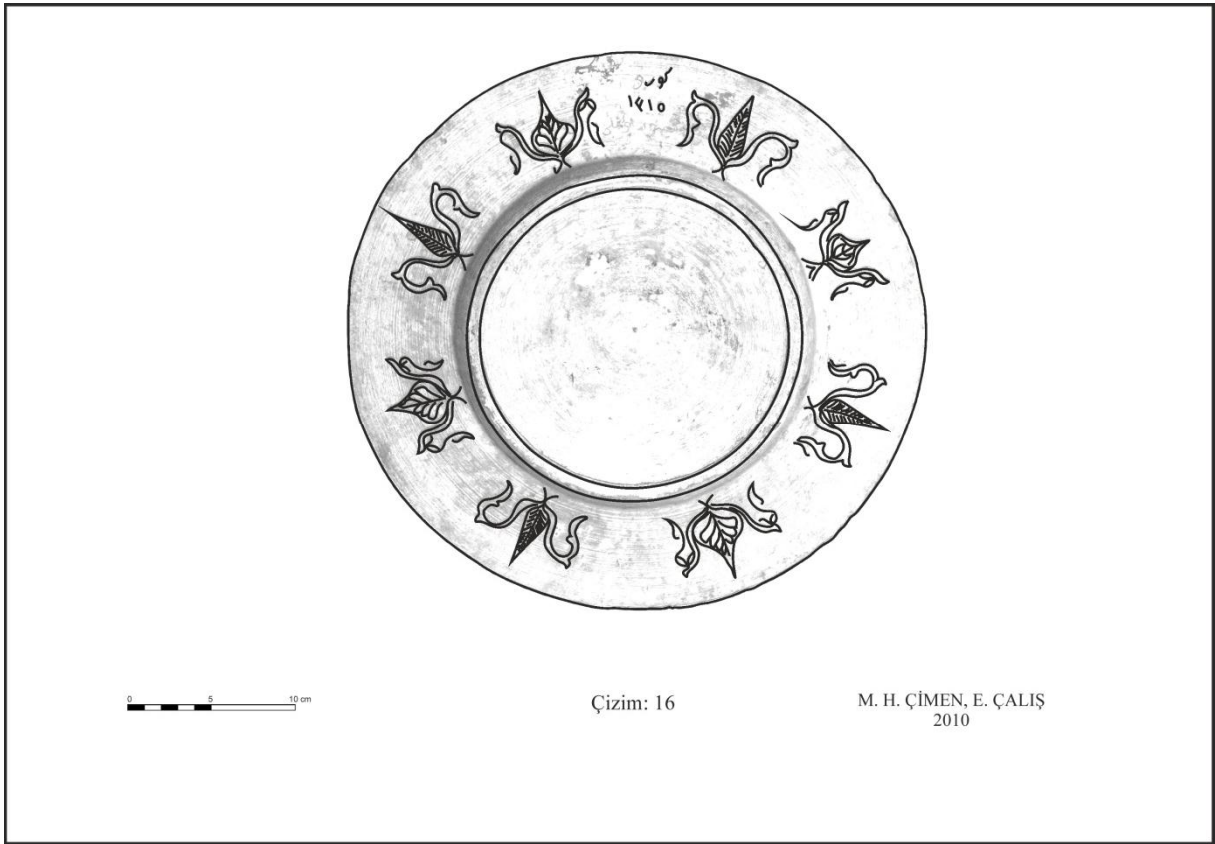
M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

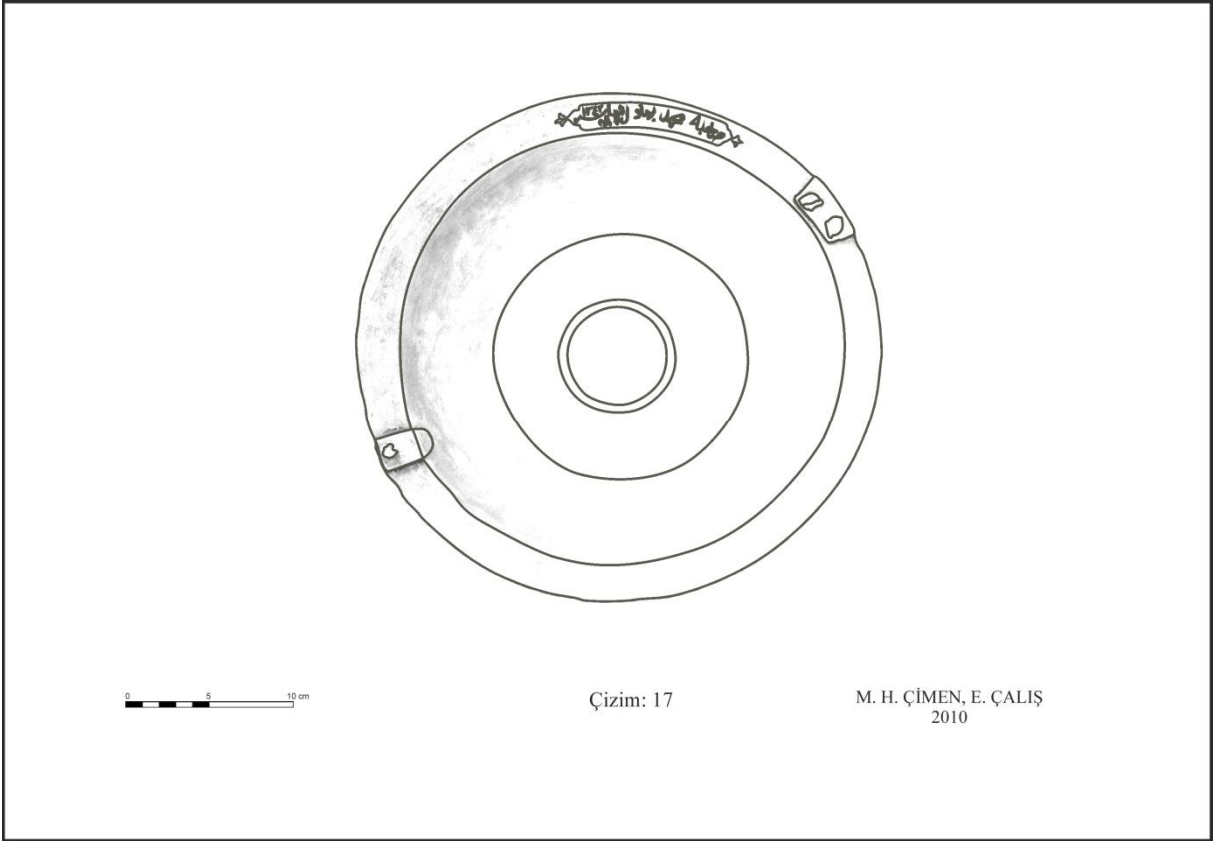

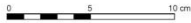
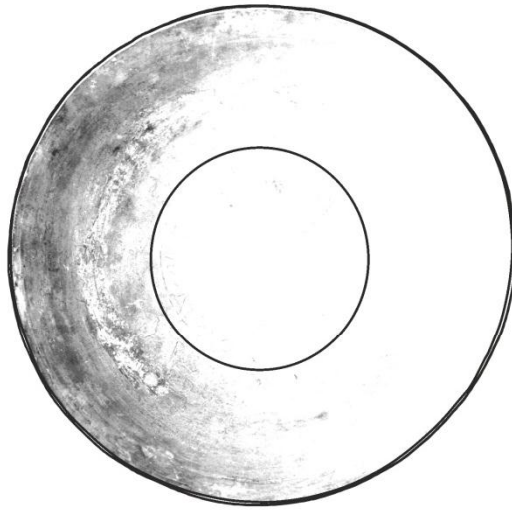
Çizim: 14

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

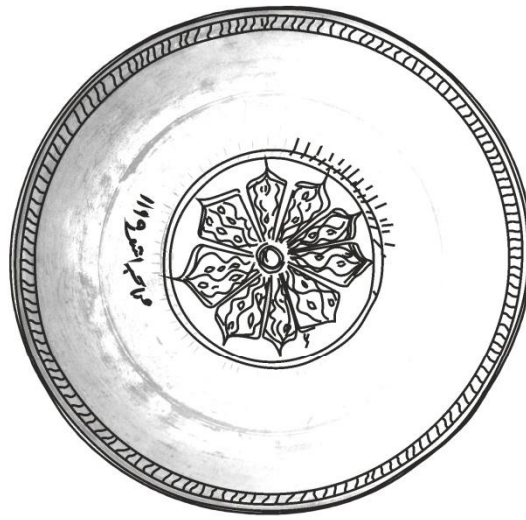

Çizim: 18

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ, Ö. ŞAHİN
2010

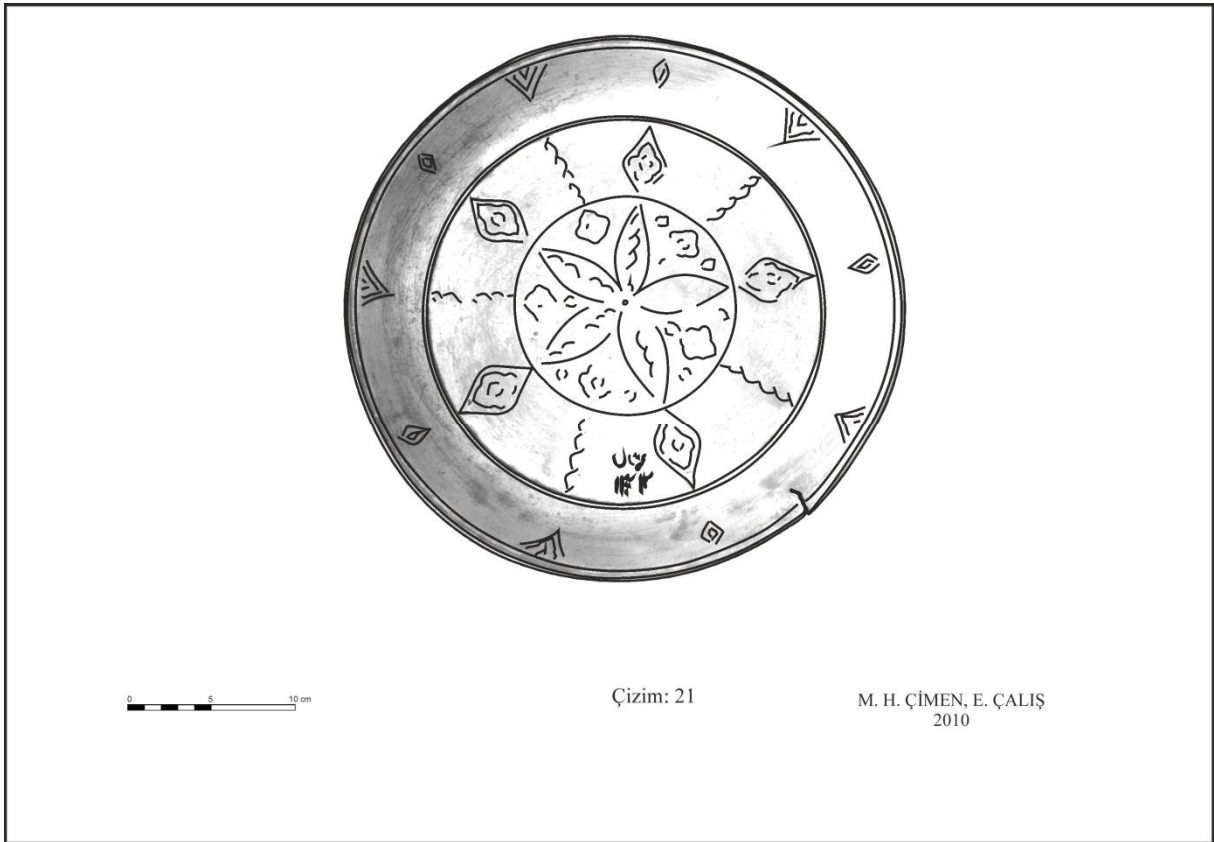
Çizim: 19

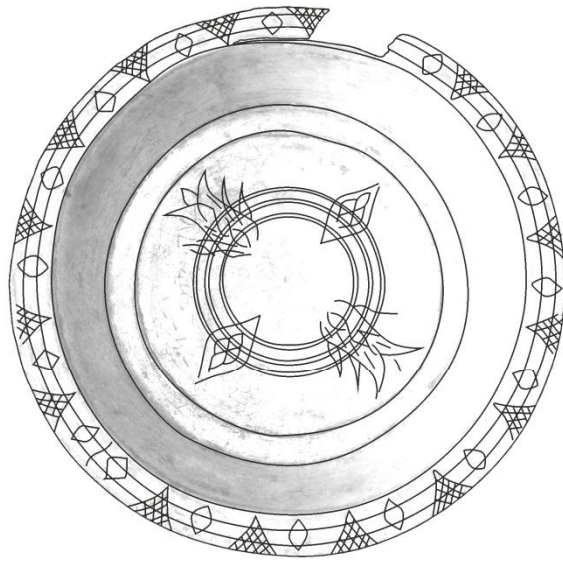
M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

Çizim: 20

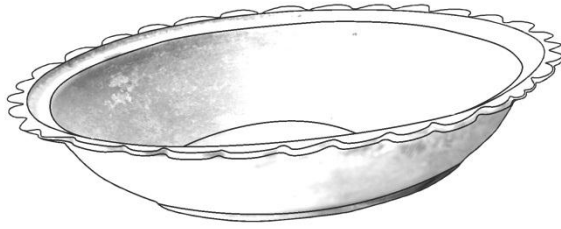
M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

Çizim: 22

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

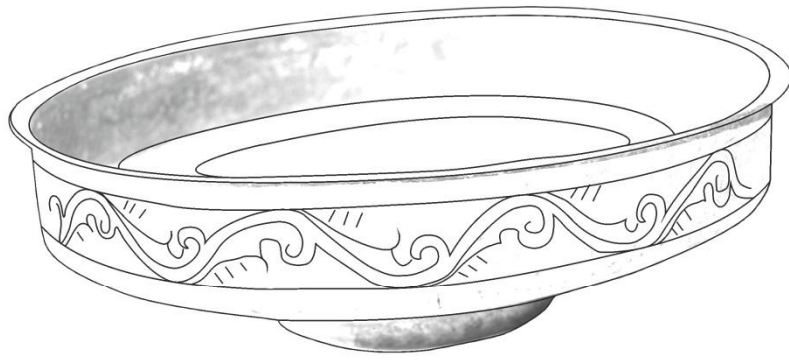
Çizim: 23

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

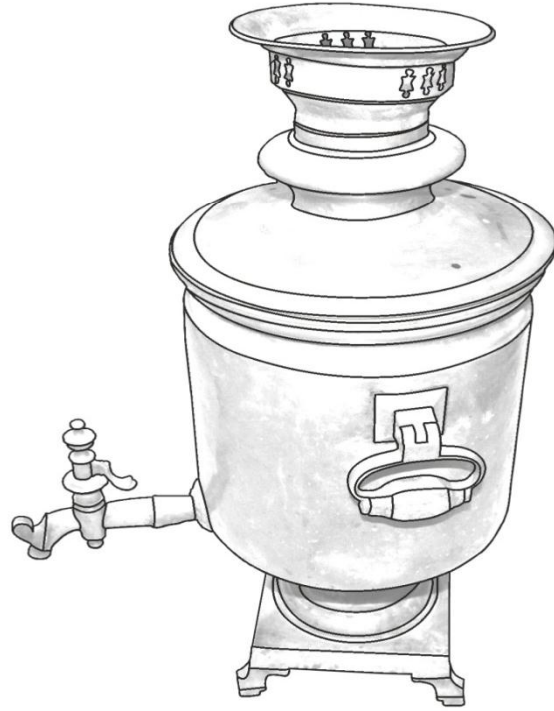
Çizim: 24

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

Çizim: 25

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

Çizim: 26

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

Çizim: 27

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

Çizim: 28

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

Çizim: 29

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

Çizim: 30

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

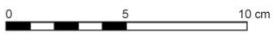
Çizim: 31

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ, Ö. ŞAHİN
2010

Çizim: 32

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

Çizim: 33

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

Çizim: 34

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

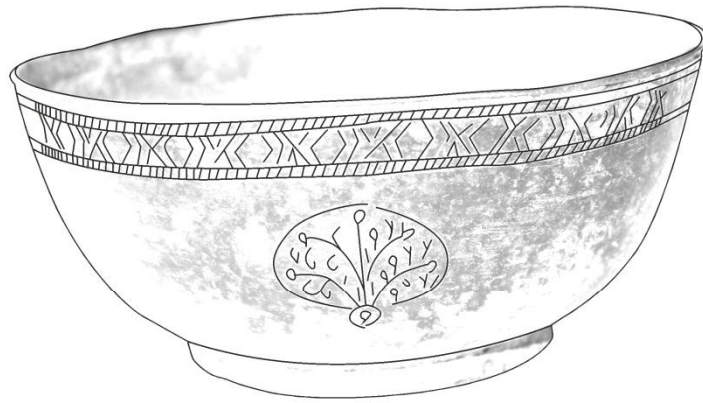
Çizim: 35

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

Çizim: 36

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

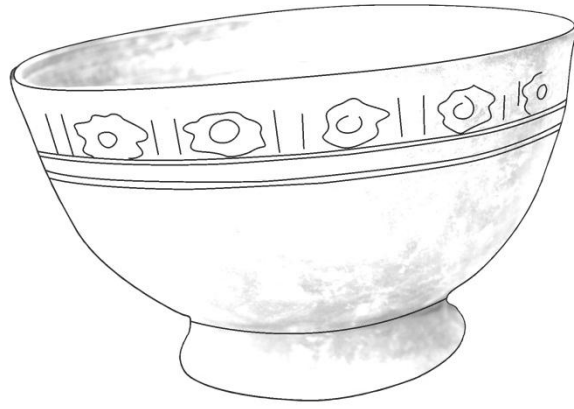
Çizim: 37

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

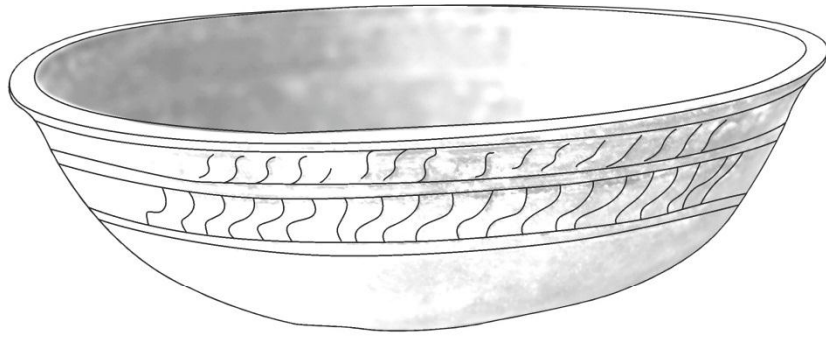
Çizim: 38

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

Çizim: 39

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

Çizim: 40

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

Çizim: 41

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

Çizim: 42

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

Çizim: 43

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ, Ö. ŞAHİN
2010

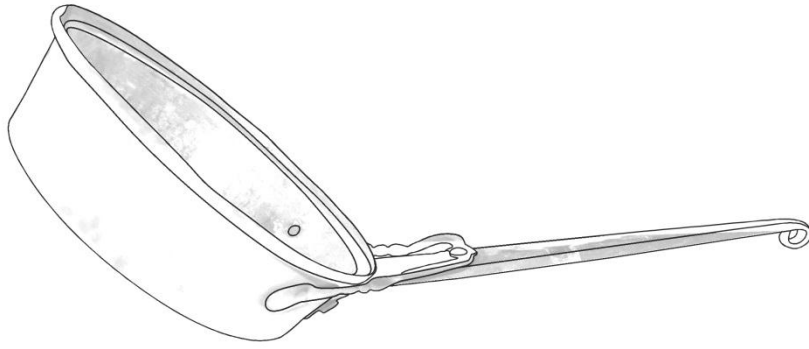
Çizim: 44

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

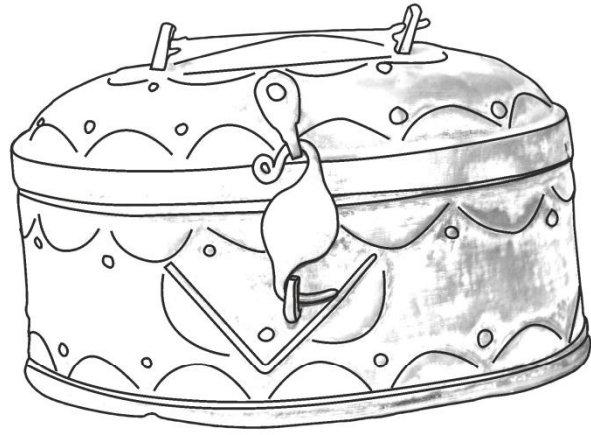
Çizim: 45

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

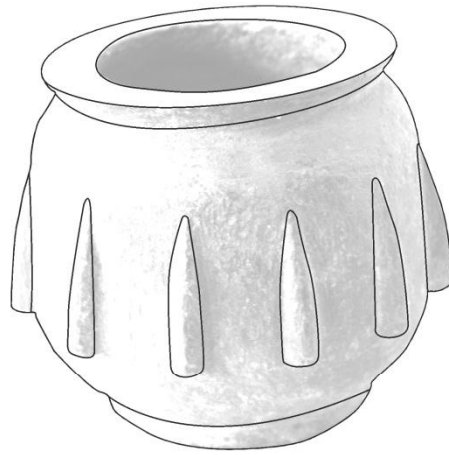
Çizim: 46

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

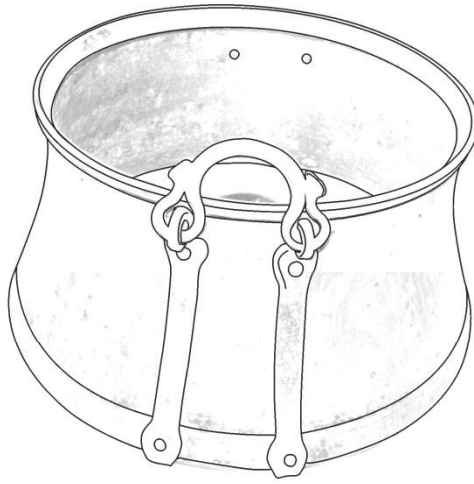
Çizim: 47

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

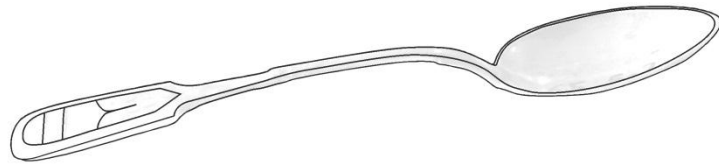
Çizim: 48

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

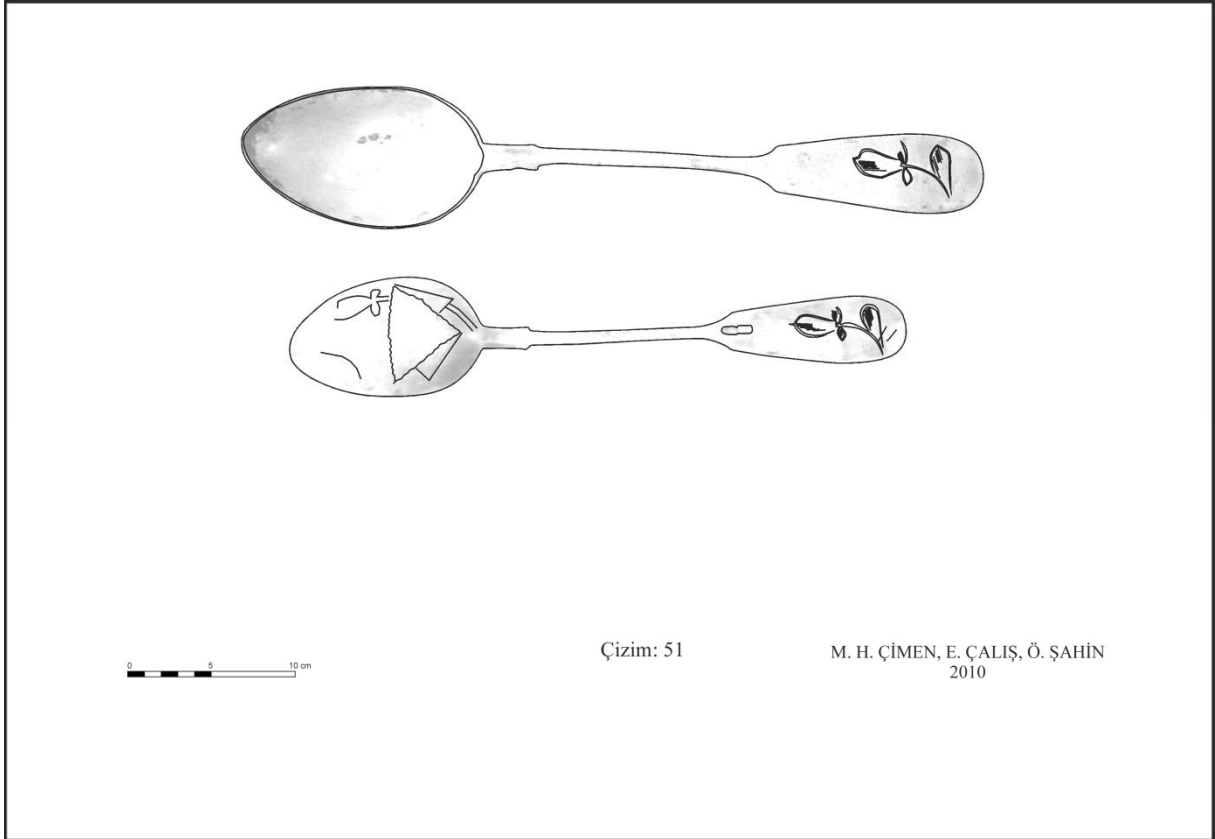
Çizim: 49

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

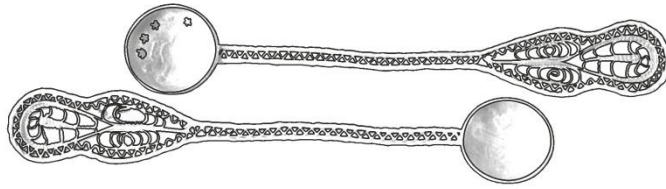
Çizim: 50

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ, Ö. ŞAHİN
2010

Çizim: 51

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ, Ö. ŞAHİN
2010

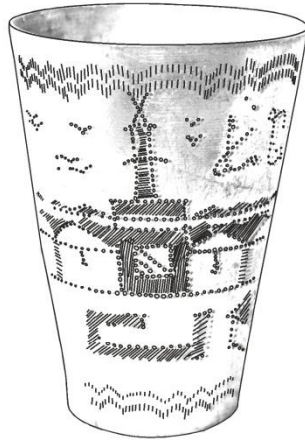
Çizim: 52

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ, Ö. ŞAHİN
2010

Çizim: 53

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

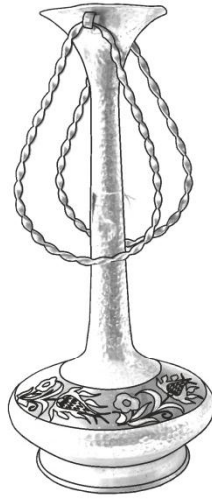
Çizim: 54

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

Çizim: 55

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

Çizim: 56

M. H. ÇİMEN, E. ÇALIŞ
2010

Resim 1 Kars Müzesi Etnografya Salonu

Resim 2 Kars Müzesi Etnografya Salonu

Resim 3 Kars Müzesi Etnografya Salonu

Resim 4 Kars Müzesi Etnografya Salonu

Lev.LIX.

Resim 5 Kars Müzesi Etnografya Salonu

Resim 6 Kars Müzesi Etnografya Salonu

Resim 7 Kars Müzesi Etnografya Salonu

Resim 8 Kars Müzesi Etnografya Salonu

Levha .LXI.

Resim 9. Bakır Sini

Resim 10. Bakır Sini

Resim 11. Bakır Sini

Resim 12. Bakır Sini

Levha LXIII.

Resim 13. Bakır Sini

Resim 14. Bakır Sini

Resim 15. Bakır Sini

Resim 16. Bakır Sini

Levha LXV.

Resim 17. Bakır Sininin Detay Görünüşü.

Resim 18. Bakır Sini

Resim 19. Bakır Sini

Resim 20. Bakır Sininin Detayından Bir Görünüş.

Resim 21. Bakır Sini

Resim 22. Bakır Sini

Lev.LX VIII.

Resim 23. Piriç Sininin Detayından Bir Görünüş.

Resim 24. Pirinç Sini.

Resim 25. Piriç Sini.

Resim 26. Bakır Tepsi

Lev.LXX.

Resim 27. Bakır Tepsi

Resim 28. Bakır Tepsinin Detayından Bir Görünüş.

Resim 29. Bakır Tepsi

Resim 30. Bakır Tepsi

Lev.LX XII.

Resim 31. Bakır Tepsinin Detayından Bir Görünüş.

Resim 32. Bakır Tepsi

Resim 33. Bakır Tepsi

Resim 34. Bakır Tepsinin Detayından Bir Görünüş.

Resim 35. Bakır Tepsi.

Resim 36. Bakır Tepsi.

Lev.LXXV.

Resim 37. Bakır Tepsinin Süslemelerinden Bir Detay.

Resim 38. Bakır Tepsi.

Resim 39. Bakır Tepsi.

Resim 40. Bakır Tepsi.

Resim 41. Bakır Tepsi.

Resim 42. Bakır Tepsinin Süslemelerinden Bir Detay.

Resim 43. Bakır Lepçe.

Resim 44. Bakır Lepçe.

Lev.LXXIX.

Resim 45. Lepçenin Süslemelerinden Bir Görünüş.

Resim 46. Bakır Lenger.

Lev.LXXX.

Resim 47. Bakır Lenger.

Resim 48. Lengerin Süslemelerinden Bir Görünüş.

Resim 49. Bakır Lenger.

Resim 50. Bakır Lenger.

Lev.LX XXII.

Resim 51. Lengerin Detay Süslemelerinden Bir Görünüş.

Resim 52. Bakir Lenger.

Lev.LX XXIII.

Resim 53. Bakır Lenger.

Resim 54. Lengerin Detay Süslemelerinden Bir Görünüş.

Resim 55. Bakır Sahan.

Resim 56. Bakır Sahan

Lev.LX XXV.

Resim 57. Sahanın Detaylarından Bir Görünüş.

Resim 58. Bakır Sahan

Lev.LX XXVI.

Resim 59. Bakır Sahan

Resim 60. Sahanın Detay Süslemelerinden Bir Görünüş.

Lev.LXXXVII.

Resim 61. Bakır Sahan.

Resim 62. Bakir Sahan.

Resim 63. Bakır Sahanın detay Süslemelerinden Bir Görünüş.

Resim 64. Bakır Tabak.

Lev. LX XXIX.

Resim 65. Bakır Tabak.

Resim 66. Bakır Tabakın Detay Süslemelerinden Bir Görünüş.

Resim 67. Bakır Tabağın Süslemelerinden Bir Detay.

Resim 68. Bakır Tabak.

Lev.CXI.

Resim 69. Bakır Tabak.

Resim 70. Bakır Tabak.

Resim 71 .Bakır Tabak.

Resim 72. Bakır Kabın Süslemelerinden Bir Detay.

Lev.XCII.

Resim 73. Bakır Kap.

Resim 74. Bakır Kap.

Resim 75. Bakır Meyve Kabı.

Resim 76. Bakır Meyve Kabı.

Lev.XCV.

Resim 77. Piriç Semaver.

Resim 78. Piring Semaver.

Lev.XCVI.

Resim 79. Piriç Semaver.

Resim 80. Piriç Semaver.

Resim 81. Piriç Çaydanlık.

Resim 82. Piriç Çaydanlık.

Lev.XCVIII.

Resim 83. Bakır İbrik.

Resim 84. Bakır İbrik.

Resim 85. Bakır İbrik.

Resim 86. Bakır İbrik.

Lev.C.

Resim 87. Madeni İbrik.

Resim 88. Madeni İbrik.

Resim 89. Piring Havan.

Resim 90. Pirinç Havan.

Resim 91. Pirinç Şamdan.

Resim 92. Pirinç Şamdan.

Lev.CIII.

Resim 93. Gümüş Fincan.

Resim 94. Gümüş Fincan.

Resim 95. Bakır Tas.

Resim 96 Bakır Tas.

Resim 97. Bakır Tas.

Resim 98. Bakır Tas.

Resim 99. Bakır Tas.

Resim 100. Bakır Tas.

Resim 101. Bakır Tas.

Resim 102. Bakır Tas.

Resim 103. Bakır Tas.

Resim 104. Bakır Tas.

Resim 105. Bakır Tas.

Resim 106. Bakır Tas.

Resim 107. Bakır Dipli Tas.

Resim 108. Bakır Dipli Tas.

Resim 109. Bakır Şifa Tası.

Resim 110. Bakır Şifa Tası.

Lev.CXII.

Resim 111. Bronz Kase.

Resim 112. Bronz Kase.

Lev.CXIII.

Resim 113. Gümüş Şekerlik.

Resim 114. Gümüş Şekerlik.

Lev.CXIV.

Resim 115. Madeni Şekerlik.

Resim 116. Madeni Şekerlik.

Resim 117. Bakır Tava.

Resim 118. Bakır Tava.

Resim 119. Bakır Kildan.

Resim 120. Bakır Kildan.

Resim 121. Bronz Havan.

Resim 122. Bronz Havan.

Lev.CXVIII.

Resim 123. Bakır Kazan.

Resim 124. Bakır Kazan.

Resim 125. Gümüş Kaşık.

Resim 126. Gümüş Kaşık.

Lev.CXX.

Resim 127. Gümüş Kaşık.

Resim 128. Gümüş Kaşık.

Resim 129. Bakır Kaşık.

Resim 130. Bakır Kaşık.

Resim 131. Madeni Su Bardağı.

Resim 132. Madeni Su Bardağı.

Resim 133. Su Maşrapası.

Resim 134. Su Maşrapası.

Resim 135. Bakır Vazo ve Altlığı.

Resim 136. Bakır Vazo ve Altlığı.

Resim 137. Madeni Sürahi.

Resim 138. Madeni Sürahi.